

سیاحت و جهانگردی در سیمای اسناد

بخش

علی کریمیان - محسن ریستانی

سرلوحه کار را در این مجال، با بحثی پیرامون سیر و سیاحت آغاز نموده، عوامل مؤثر در جلب سیاحان و مستشرقانی که سرزمین ایران را با تمامی شگفتیهایش وصف کرده‌اند و دیدار آثار کهن و مناظر دل‌انگیز طبیعی ایران زمین را بر خود شایسته دانسته‌اند؛ برمی‌شماریم و آنگاه اسناد موجود در این زمینه را با تقسیمات موضوعی و تقدم و تأخر زمانی به محققان و دانش‌پژوهان معرفی و ارائه می‌نماییم.

جهانگرد و سیاح را: جهان‌گردنده، سیاحت‌کننده و آن کسی می‌دانند که در اقطار عالم بسیار سفر کند، و نیز جهانگردی و سیاحت را عمل و شغل جهانگرد دانسته‌اند.^۱

ادب فارسی که آئینه فرهنگ ایرانی است، شیفتگی مردم این سرزمین را به گردش و سفر، با زیبایی هر چه تمامتر به تصویر کشیده است. طبیعت‌پردازیهای منوچهری، تصویرگریهای فرخی از بهار و خزان، و شرح سفرهای ناصر خسرو و سعدی، همه و همه حکایت از این مهم دارد. بعلاوه، در ادبیات ما، تجربه، جهانگردی، عالم بودن و دانشمند شدن، با بسیار سفر کردن قرین بوده است.^۲ چنانکه گفته‌اند:

بسیار سفر باید، تا پخته شود خامی

صوفی نشود صافی، تا سرنکشد جامی^۳

گفتنی است که سفر در ادب فارسی، بویژه در ادبیات عرفانی ما دو بعد دارد. روایت «الحركة

بركة»، حرکت برکت است، دو بعد فردی و اجتماعی به سفر داده است. یکی حرکت و سفر فرد در اندیشه‌های خود و بازگشت به خویشتر خویش و هجرت و سیر و سلوک عارفان (سیرالنفس).

در دل، همیشه عزم سفر کنیم ما

صاحب‌دلان، همیشه سفر در وطن کنند
و دیگر سیر آفاق است یعنی گشت و گذار در جهان و آشنایی با تجربه‌ها و آموخته‌های دیگران
زین بحر همچو باران، بیرون شو و سفر کن

زیرا که بی سفر تو، هرگز گهر نگردی
امیر معزی در توجیه سفر، هجرت پیامبران را پیش می‌کشد و بیشتر از همگان، پیوند «سفر» و «کمال» را طرح می‌کند. چرا که هجرت، آبستر بالندگی است!

«عیسی مسیح گشت، چو راه سفر گرفت

موسی کلیم گشت، چو افتاد در سفر
اندر سفر، بلند همتی گردد آفتاب
اندر سفر، کمال پذیرد همی قمر
مولانا می‌فرماید: «قیمت مرد در سفر است»
از سفرهاست که ماه کیخسرو و بیدق فرزیر
می‌شود و یوسف به مراد می‌رسد.»

از سفر یوسف شود فرزین داد

وز سفر یابید یوسف صد مرا

و در همین زمینه، عنصری پایان خوش یک سفر را می‌نمایاند:

ز بعد آنکه سفر کرد، چو فرود آید

به لطف و روح فزاید طعم، همچو شکر^۴

توریسم در اصطلاح امروز جهان، با قید بازگشت به اقامت و سکونت، به گردشهای کوتاه یا بلندمدت گفته می‌شود. گفتنی است، کاربرد واژه جهانگردی، قدمتی دیرینه و مترادفهای آن، چون: «گشت و گذار»، «گردش»، «سیر و سفر» و «سیاحت»، ریشه در تاریخ و فرهنگ میهن دارد.

در فرهنگ اسلامی و آیین محمدی نیز، سیاحت و گشت و گذار در جهان جایگاهی ویژه دارد و از سنت‌های ستوده، شمرده می‌شود. سیر و سفر در زمین، دیدار طبیعت و آشنایی با جلوه‌های گوناگون فرهنگی ملتها، سبب شناخت بیشتر انسان از آفریدگار و آفریده‌هاست. بارها قرآن کریم، صریح و روشن امر به سفر کرده است و توصیه نموده که این کار با اندیشه و تدبیر انجام پذیرد و در آن تفکر و تعمق شود، یعنی در این کار گرایش فرهنگی بر دیگر جنبه‌ها غلبه دارد.^۵

قل سیروا فی الارض فانظروا کیف بدأ الخلق.^۶

در زبان فارسی، «جهانگردی» و «سیاحت»، معادل واژه «توریسم» است. این واژه، از کلمه لاتینی "Toumare" که به معنای ترجمه کردن، غلتانیدن، عوض کردن جهت و بر عکس کردن چیزی است، گرفته شده است.

توریسم در اصطلاح امروز جهان، با قید بازگشت به اقامت و سکونت، به گردشهای کوتاه یا بلندمدت گفته می‌شود. گفتنی است، کاربرد واژه جهانگردی، قدمتی دیرینه و مترادفهای آن، چون: «گشت و گذار»، «گردش»، «سیر و سفر» و «سیاحت»، ریشه در تاریخ و فرهنگ میهن دارد. سازمان توسعه و پیشرفت و همکاری

جوزا فاباربار در سال ۸۷۹ ه.ق. سفیر جمهوری ونیز در ایران بود. سیاحتنامه‌هایی که از هر کدام از این جهانگردان باقی مانده، بسیار جالب و درخور توجه است.

ابوالقاسم محمد بن حوقل بغدادی از سیاحان بنام و نویسندگان معروفی است که بین سالهای ۳۲۵-۳۴۸ ه.ق. به ایران مسافرت نموده و چنان که سفرنامه‌اش (المسالک والممالک) نشان می‌دهد، بررسیهای دامنه‌داری پیرامون جغرافیای ایران کرده است.^{۱۰}

ابن بطوطه نیز در ۲۲ سالگی راه سفر پیش گرفت و به قصد به جا آوردن مراسم حج و زیارت تربت پیامبر(ص) از موطن خویش خارج شد که سفرش سالیان دراز، بطول انجامید و پس از یک ربع قرن به موطن خود بازگشت. وی از راه قادیسه به نجف اشرف رفت و پس از آن از راه بغداد و بصره با قافله عازم ایران شد. و از آبادان، ماهشهر، شوشتر، اصفهان و شیراز گذر کرد و به زیارت آرامگاه سعدی رفت. آنگاه از راه کازرون به عراق بازگشت.^{۱۱}

بنابراین، کشور ایران در تاریخ قدیم و در قرون وسطی همواره مورد توجه سیاحان جهان بوده و شناخت تمدن باستانی و فرهنگ کهن آن، محل علاقه دیرین آنان بوده است. جهانگردانی که طی سالیان متمادی به ایران آمده‌اند، بشدت مسحور و مفتون هنر و اخلاق و خصوصیات مردم ایران شده و بررسیهای زیادی درباره اوضاع و احوال این کشور نموده‌اند.

«مادام دیولافوا» از جمله سیاحان، نویسندگان و نقاشان مشهوری است که در سالهای ۱۸۸۱-۱۸۸۴ م. با همسرش «مارسل دیولافوا»ی فرانسوی - که متخصص باستان‌شناسی و حفاری بود - به ایران مسافرت کرد و در جای‌جای سیاحتنامه‌اش، از فراوانی آثار باستانی و سبکهای مختلف معماری و مناظر طبیعی و نیز توصیف جلال و عظمت تمدن ایران، داد سخن داده

اقتصادی (OECD)، جهانگرد را کسی می‌داند که خارج از محل اقامت همیشگی خود، دست کم بیست و چهار ساعت در حال گردش و سیاحت باشد. سازمان جهانی جهانگردی نیز، جهانگرد یا توریست را این‌گونه تعریف می‌کند:

جهانگرد کسی است که بیش از ۲۴ ساعت، به مقصدی، غیر از کار در جایی، خارج از موطن خود به سر می‌برد.^۷

جهانگردی در ایران

کشور ایران بواسطه تمدن و تاریخ درخشانش و برخورداری از آب و هوای مطبوع و متنوع، همواره حس کنجکاوی مردم جهان را برای دیدار خود برانگیخته به گونه‌ای که از زمان باستان تاکنون سیاحان به این کشور مسافرت می‌نموده‌اند، و برخی از آنان همچون: هرودت، گزنفون و دیگر سیاحان رومی نوشته‌هایی نیز از خود به جای گذارده‌اند.^۸

کشور ایران بواسطه تمدن و تاریخ درخشانش و برخورداری از آب و هوای مطبوع و متنوع، همواره حس کنجکاوی مردم جهان را برای دیدار خود برانگیخته به گونه‌ای که از زمان باستان تاکنون سیاحان به این کشور مسافرت می‌نموده‌اند، و برخی از آنان همچون: هرودت، گزنفون و دیگر سیاحان رومی نوشته‌هایی نیز از خود به جای گذارده‌اند.

در قرن سیزدهم مارکوپولو، مسافرت تاریخی‌اش را به آسیای صغیر و ایران آغاز کرد. در آن زمان چین شمالی، مغولستان، ترکستان شرقی و ایران در دست جانشینان چنگیز بود.^۹

«ادریکس» در سده چهاردهم و «جوزا فاباربار» در قرن پانزدهم به ایران سفر کردند.

سرپرسی سایکس، هم در تماس با مردم ایران و هم از روی کتب، سیاحتنامه‌ها و تاریخهای کهن اوضاع جغرافیایی و تاریخی نقاط ایران را بررسی کرده، و در سفرنامه‌اش، ایرانیان را برترین مردم مغرب آسیا دانسته و هیچ یک از ملل قاره بزرگ را در تیزهوشی و بلندفکری، به پایه ایرانیان نمی‌داند. ۱۳

عوامل جلب جهانگردان

عوامل مهم جلب سیاحان دو گونه است: نخست عوامل فرعی و اکتسابی، همچون راههای خوب و وسایل نقلیه مجهز، امنیت عمومی، بهداشت و پذیرایی رضایتبخش. دوم عوامل اصلی و ذاتی که بسیار مهمند و عبارتند از: ابنیه و آثار تاریخی و باستانی، مناظر طبیعی، همجواری با کشورهای سیاحتی و نزدیکی به کشورهای غنی و پر درآمد، دسترسی به آب برای ورزشهای تابستانی و... خوشبختانه کشور باستانی ایران، از نظر داشتن آثار و مدنیت قدیم و هنرهای ظریف دستی و سبک خاص معماری - بخصوص سبک معماری دوران قبل از اسلام و بعد از آن تا زمان صفویه که باعث اعجاب و تحسین خارجیان می‌باشد - بسیار غنی است. ۱۴

پروفسور پوپ کارشناس صنایع اسلامی می‌گوید: «دو هزار سال است که دنیای متمدن جدید قریحه ایرانی را در زیبایی و خلق زیباییها ستوده است، معماری و نقاشی هند شمالی زیر نظر صنعتگران ایران پدید آمده است و هیچ کشوری نیست که از هنرها و صنایع ایران به نحوی متأثر نشده باشد. او اهمیت بناهای تاریخی اصفهان را بسیار می‌داند و از بروز آثار شکستگی در ساختمان مسجد شاه و شیخ لطف‌الله در دوره رضاشاه اظهار تأسف می‌کند. ۱۵

خلاصه آنکه تطور و ترقی فنون و صنایع

قدیم خاور نزدیک، به دست ایرانیان بوده است. پس از آن نیز در فنون و صنایع اسلامی، بلندترین و برجسته‌ترین مراتب را داشته، و حتی ترکها هم خیلی از روشهای ایران را اقتباس کرده و انتشار داده‌اند. عربها هم اقتباسهای اساسی مهمی نداشتند و برای ساخت و تشیید عمارات عالی و زندگانی اشرافی و آسایش طلبی، ایرانیان را به کار گماشته و فن معماری و مهندسی و صنایع را از آنان اقتباس نمودند. ۱۶

دیدنیهای ایران

زمینه‌های جلب سیاحان به ایران، وجود دیدنیهای شگفت‌انگیز و مناظر طبیعی و دلتناوز، خصوصاً آثار تاریخی مهم می‌باشد که در ایران بی‌شمار است:

۱- آثار باستانی (قبل و بعد از اسلام):

الف - قبل از اسلام، مانند: تخت جمشید، مقبره کوروش، بازارگاد، خرابه‌های شوش، طاق بستان، ویرانه‌های اکباتان (هگمتانه) همدان، آتشکده زرتشتیان و...

ب - بعد از اسلام، مانند: مسجد شاه، مدرسه چهارباغ و چهلستون اصفهان، ساختمان شمس‌العماره تهران، مسجد گوهرشاد مشهد، قلعه فلک‌الافلاک و مسجد جامع در لرستان، مسجد جامع یزد و...

۲- موزه‌ها: موزه گلستان، موزه ملی ایران، موزه چهلستون، موزه فارس، موزه تبریز، موزه آستان قدس رضوی و...

۳- نقاط زیارتی: حرم مطهر حضرت رضا علیه‌السلام، حضرت معصومه علیها‌السلام، مدفن حضرت شاهزاده عبدالعظیم (ع)، امامزاده یحیی (ع)، امامزاده ابراهیم کاشان (ع)، امامزاده صالح (ع) تهران، امامزاده جعفر (ع) بروجرد و... ۱۷

۴- مراکز طبی، مناظر طبیعی و پلاژهای ساحلی کنار دریای خزر در شهرهای رامسر،

بابلسر، چالوس، نوشهر و... ۱۸

سرپرسی سایکس، هم در تماس با مردم ایران و هم از روی کتب، سیاحتنامه‌ها و تاریخهای کهن اوضاع جغرافیایی و تاریخی نقاط ایران را بررسی کرده، و در سفرنامه‌اش، ایرانیان را برترین مردم مغرب آسیا دانسته و هیچ یک از ملل قاره بزرگ را در تیزهوشی و بلندفکری، به پایه ایرانیان نمی‌داند. ۱۳

موضوع جلب سیاحان و ایجاد سازمان و بنا کانونی برای تمرکز امور جهانگردی و شناساندن مفاخر ایران و تمدن کهن این سرزمین باستانی به خارجیان، در زمان سلطنت رضاشاه مورد نظر قرار گرفت و لزوم تشکیلاتی - که بتواند در امور جهانگردی به فعالیت پردازد - احساس گردید. تا اینکه اداره‌ای به نام جهانگردی [۱۳۱۴ ش.] در وزارت کشور تشکیل گردید و فعالیتهای ثمربخشی در زمینه توریسم و ایجاد تسهیلات فراوان آغاز نمود. اداره جهانگردی در سال ۱۳۲۵ ش. بجای خود را به شورای عالی جهانگردی داد. از آن پس، امور مربوط به جهانگردی در آن جا متمرکز شد و اقدامات مؤثر و مفیدی نیز به عمل آمد.

سرانجام در فروردین ماه سال ۱۳۴۲ ش. تصویبنامه سازمان جلب سیاحان به امضا رسید و با انحلال شورای جهانگردی، آن سازمان شروع به کار نمود و رسماً به عضویت سازمان رسمی بین‌المللی توریسم درآمد. ۱۹

اسناد ایرانگردی و جهانگردی

فهرست موضوعی اسناد جهانگردی

- ۱- اسنادنامه و نظامنامه کانون جهانگردی ایران: سند شماره ۱ و ۲
- ۲- اماکن تاریخی و تفریحی، مقبره‌ها و آرامگاهها از سند شماره ۳-۱۴
- ۳- اشیاء عتیقه از سند شماره ۱۵-۲۰
- ۴- جهانگردان و مستشرقین از سند شماره ۲۱-۵۱
- ۵- نمایشگاهها و موزه‌ها از سند شماره ۵۲-۵۷
- ۶- هتل‌ها و مهمانخانه‌ها از سند شماره ۵۸-۶۱
- ۷- تورها و آژانسهای مسافرتی از سند شماره ۶۲-۶۹
- ۸- عکسبرداری و فیلمبرداری از آثار تاریخی و مناظر طبیعی از سند شماره ۷۰-۸۰
- ۹- قوانین و مقررات و... مربوط به اتومبیل‌رانی از سند شماره ۸۰-۸۴

سند شماره ۱

اسنادنامه کانون جهانگردی ایران که در اوایل سال ۱۳۱۴ در ۴۵ ماده به تصویب رسیده است.

مقررات عمومی

ماده ۱- هیأتی در طهران به نام کانون جهانگردی ایران تأسیس می‌شود و مقصود از تأسیس آن بطور کلی فراهم آوردن موجبات آسایش و تسهیل مسافرت جهانگردان ایرانی در خارجه و جهانگردان خارجی در ایران و توجه به رفع حوائج و حمایت از آنها در ایران است.

ماده ۲- اصول و وظایف کانون بقرار ذیل است: اقدام در تهیه مهمانخانهها و اماکن مناسب. دایر نمودن محل تعمیرات جهت وسایط نقلیه آنها به قیمت مناسب.

تحصیل تخفیفات ممکن برای بیمه وسایط نقلیه

اعضا.

گماردن راه نماها در شهرها و در طرق مختلفه برای هدایت مسافرین.

دایر نمودن پستهای تلفن مخصوص در جاده‌های عمومی برای رفع احتیاج مسافرین برقراری پستهای امدادی.

طبع راهما و نقشه خطوط مختلفه داخلی و خارجی.

اقدام در تسهیل مراجعات قضایی.

الحاق به مؤسسات جهانگردی.

نصب علامات بین‌المللی در جاده‌ها و شهرها.

شرکت در کنفرانسهای بین‌المللی راجع به جهانگردی.

صدور تصدیقات رانندگی و پلاک بین‌المللی برای صاحبان وسایط نقلیه.

فراهم نمودن تسهیلات مسافرت و رفع موانع و تشریفات گمرکی و عبور از سرحدات برای اعضای این کانون و سایر اعضای کانونهای عضو عامل اتحادیه بین‌المللی جهانگردی در حدود مقررات جاریه مملکتی.

تهیه طرح قوانین و نظاماتی که باعث تسهیل مسافرت جهانگردان باشد و همچنین اظهار نظر در کلیه قوانین و نظامات راجع به وسایل نقلیه مسافرین.

هیأت مدیره

ماده ۳- کانون بوسیله هیأت مدیره اداره می‌شود که اعضای آن مرکب است از: یک رئیس، دو نایب رئیس، خزانه‌دار، منشی، مستشار حقوقی، دو مفتش و سه عضو مشاور که برای مدت یکسال از طرف مجمع عمومی انتخاب می‌شوند.

ماده ۴- اولین هیأت مدیر بنام هیأت مدیره مؤسس کانون جهانگردی ایران از آقایان ذیل

برای مدت سه سال از اول سال ۱۳۱۴ تا آخر سال ۱۳۱۷ تشکیل می‌شود:

- ۱- جناب آقای م. جم ۲۰ رئیس
- ۲- جناب آقای ع. سهیلی ۲۱ نایب رئیس
- ۳- جناب آقای دکتر م. دفتری ۲۲ نایب رئیس
- ۴- آقای ف. بهرامی ۲۳ مفتش
- ۵- آقای دکتر م. سجادی ۲۴ خزانه‌دار
- ۷- آقای شارل کلاویه عضو مشاور
- ۸- آقای م. امیر اصلانی عضو مشاور
- ۹- آقای ع. ح. مسعود انصاری مفتش
- ۱۰- آقای م. ع. بوذری مستشار حقوقی
- ۶- آقای غ. ح. ابتهاج منشی
- ۱۱- یاور فتح‌الله بهنام

ماده ۵- تاریخ انعقاد اولین جلسه مجمع عمومی در اول تیر ماه ۱۳۱۷ ش. خواهد بود.

ماده ۶- هیأت مدیره لااقل ماهی یکبار تشکیل خواهد شد برای رسمیت جلسات هیأت مدیره حضور هفت نفر عضو که از آن جمله رئیس یا یکی از نواب رئیس باشد کافی است در صورتی که عده مزبور پس از اخطار از طرف منشی هیأت در جلسه مقرر حضور نیابند برای جلسه بعد حضور پنج نفر عضو کافی خواهد بود.

ماده ۷- کلیه تصمیمات هیأت مدیره با کثرت نصف بعلاوه یک است و در صورت تساوی آراء رئیس جلسه حق رأی خواهد داشت.

۸- در صورت دعوت رئیس و با موافقت سه

نفر از اعضای هیأت مدیره جلسه فوق‌العاده تشکیل می‌شود.

۹- کلیه تصمیمات هیأت مدیره باید کتبی باشد و تمام صورت جلسات و مینوتها و راپرت‌های شعب در هیأت مدیره توسط منشی مجمع ضبط و محفوظ می‌ماند. صورت جلسه باید به امضای رئیس جلسه برسد.

۱۰- اگر قبل از رسیدن دوره تجدید انتخابات یکی از اعضای هیأت مدیره استعفا دهد یا

مسافرت طولانی کند یا بجتهی از عضویت هیأت مدیره معزول گردد برای انتخاب جانشین او خود هیأت مدیره به اکثریت دو ثلث شخص دیگری را انتخاب خواهد کرد عضو جدید فقط از باقی مانده مدت عضویت عضو خارج شده استفاده خواهد کرد.

۱۱- در صورتی که هر یک از اعضای هیأت مدیره بدون عذر موجه چهار مرتبه متوالیاً در جلسات هیأت مدیره حاضر نگردد هیأت مدیره او را مستعفی تلقی نموده و بجای او بشرح ماده ۱۰ عضو دیگری انتخاب خواهد کرد.

۱۲- برای انجام امور دفتری و اداری کانون هیأت مدیره عده لازم عضو بعنوان هیأت عامله استخدام خواهد نمود.

۱۳- هیأت مدیره می تواند اعضای هیأت عامله را از بین خود و یا از خارج انتخاب کند.

۱۴- تعیین حقوق اعضاء هیأت عامله و همین طور عزل و نصب آنها با هیأت مدیره است.

۱۵- وظایف و مسؤولیت اعضای هیأت عامله را هیأت مدیره بر طبق نظامنامه های داخلی معین می کند.

۱۶- انعقاد هرگونه قراردادهای مالی و دادن هر نوع نوشته و سند و تعهد و تدوین نظامنامه ها و غیره و تعقیب اعضاء بر طبق نظامنامه جاریه کانون هیأت مدیره می باشد.

۱۷- هیأت مدیره در انجام وظایف خود در حدود این اساسنامه از طرف کلیه اعضاء مختار و وکیل هستند به هر ترتیبی که صلاح و مقتضی بدانند تصمیم گرفته نظریات خود را بموقع اجرا گذارند.

۱۸- طرز اخذ رأی در هیأت مدیره و یا در مجامع عمومی بوسیله قیام و قعود صورت می گیرد ولی اگر عشر از حاضرین تقاضای رأی مخفی نمایند باید به همان طریق عمل شود.

۱۹- کلیه تصمیمات و مذاکرات در هیأت

مدیره محرمانه است.

۲۰- منظور از تأسیس کانون استفاده مالی برای هیچ یک از اعضای آن نبوده و باید آنچه که عاید می شود برای توسعه مؤسسات آن مصرف گردد- تعهدات کانون در انجام و بموقع اجرا گذاردن نقشه های مذکوره در این اساسنامه با رعایت وضعیت مالی کانون از لحاظ اهمیت و تقدم آن منوط بتصویب هیأت مدیره است.

ترتیب عضویت

۲۱- اعضاء کانون غیر محدود و به سه طبقه تقسیم می شود:
افتخاری.

عادی.

دائمی.

الف- اعضای افتخاری مختص به خانواده سلطنتی است.

ب- اعضای عادی کسانی هستند که همه ساله با پرداخت حق اشتراك عضویت خود را تجدید می نمایند.

ج- اعضای دائمی کسانی هستند که با پرداخت مبلغ معینی مادام العمر به عضویت شناخته می شوند.

۲۲- حق اشتراك و عضویت کانون طبق نظامنامه مخصوصی که به تصویب هیأت مدیره رسیده باشد اخذ خواهد شد.

۲۳- عده عضو افتخاری در هیچ موقع نباید از سی نفر تجاوز نماید.

۲۴- در صورتی که هر يك از اعضای کانون برخلاف مقررات و نظامنامه جاریه رفتار نماید و یا رفتار و اعمال او مخالف با حیثیات و شؤون کانون باشد هیأت مدیره می تواند از آنها تقاضا نماید که در ظرف پانزده روز استعفای خود را به منشی هیأت مدیره تقدیم کند و هر آینه عضو مزبور در موعد مقرر استعفای خود را تقدیم

ننمود هیأت مدیره او را از عضویت اخراج خواهد کرد ولی تصمیم اعضای هیأت مدیره در این مورد نباید با اکثریت کمتر از دو ثلث اتخاذ شود در صورتی که اقدامات و رفتار عضو مزبور آن اندازه به منافع کانون صدمه وارد آورد که نتوان با مهلت پانزده روز موافقت نمود هیأت مدیره حق خواهد داشت بدون رعایت مهلت اخراج او را اعلام نماید.

۲۵- هیأت مدیره می تواند حق ورود و یا اشتراك را مطابق مقتضیات مالی و احتیاجات وقت تغییر دهد.

۲۶- داوطلبان عضویت باید تقاضانامه خود را تسلیم منشی کانون نمایند.

۲۷- عضویت داوطلبان پس از تصویب هیأت مدیره توسط منشی به داوطلب ابلاغ خواهد شد.

۲۸- کلیه وجوهی که باید از طرف اعضاء پرداخت شود قبلاً دریافت می شود هر عضوی که پانزده روز در پرداخت دین خود تأخیر نماید منشی بلافاصله موضوع را به او اخطار نموده و چنانچه در فاصله پانزده روز بعد از اخطار دین خود را ادا ننماید انفصال او را اعلام خواهد نمود نسبت به اعضاء مقیم خارجه مهلت دو ماه خواهد بود.

۲۹- عضوی که استعفا دهد و یا اخراج گردد هیچگونه حقی نسبت به وجوهی که به کانون پرداخته و همچنین هیچ قسم حقی به دارایی مؤسسه نخواهد داشت.

۳۰- کلیه نشانها و امتیازات و علائمی که از طرف هیأت مدیره به اعضاء داده می شود موقتی بوده و پس از استعفا یا اخراج عضو باید به کانون مسترد شود.

مجمع عمومی

۳۱- در هر سال در پانزده روز اول تیر و منتهی تا آخر آن ماه جلسه عادی سالیانه مجمع عمومی

سند شماره ۲

[نظامنامه کانون جهانگردی ایران که در تاریخ ۱۳۱۸/۸/۲۶ ش. در ۲۵ بند تنظیم شده است.]

مقررات عمومی

۱- هیأت مدیره لااقل ماهی یکبار منعقد می‌شود.

۲- متحدالمالهای دعوت هیأت مدیره بایستی در مواقع فوق‌العاده سه روز و در مواقع عادی پنج روز قبل از جلسه به اعضای هیأت مدیره مزبور رسیده و حاوی دستور مذاکرات جلسه باشد.

۳- منشی مسؤول مکاتبات و تهیه صورت جلسات می‌باشد.

۴- خزانه‌دار مسؤول امور مالی و دارایی منقول و غیرمنقول کانون است.

۵- کلیه مکاتبات مالی کانون باید به امضای خزانه‌دار برسد.

۶- پرداخت کلیه مخارج کانون بعهده خزانه‌دار است.

۷- خزانه‌دار باید در آخر هر ماه و هر سال صورت محاسبه یک‌ماهه و یک‌ساله خود را تهیه و به هیأت مدیره تسلیم نماید.

۸- مفتشینی که انتخاب می‌شوند صورت حسابهای ماهیانه و سالیانه را که خزانه‌دار تسلیم نموده رسیدگی کرده راپرت خود را به هیأت مدیره تقدیم خواهند نمود تفتیش و رسیدگی به وضعیت دفاتر منشی کانون نیز در عهده آنها است.

۹- اخذ کلیه تصمیمات در حدود مقررات اساسنامه با هیأت مدیره است.

۱۰- قراردادهای اجاره نامچه‌ها و کلیه تعهدات مالی باید بتصویب قبلی هیأت مدیره رسیده و بعد از طرف خزانه‌دار پرداخت شود.

تشکیل مجمع عمومی فوق‌العاده بنمایند مشروط باینکه اقلاً ربع اعضا تقاضانامه در این موضوع به هیأت مدیره بدهند.

۳۷- مفاد ماده ۳۱ تا اول تیر ماه ۱۳۱۷ ش. نسبت بانتخاب هیأت مدیره اجرا نمی‌شود.

۳۸- تا زمانی که محاسبات کانون بتصویب مجمع عمومی نرسیده است نمی‌توان جلسه مجمع عمومی را که در ماده ۳۱ پیش بینی شده است خاتمه داد.

۳۹- اساسنامه حاضره جز به اکثریت دو ثلث از اعضای کانون تغییر نخواهد نمود.

۴۰- منشی کانون موظف است يك نسخه از این اساسنامه را موقع درخواست عضویت به داوطلب بدهد و اعضا نمی‌توانند مدعی عدم اطلاع بر مقررات این اساسنامه بشوند.

۴۱- هر يك از اعضای که تصور می‌نمایند. باستناد ماده ۲۸ بناحق از عضویت کانون منفصل شده‌اند می‌توانند تقاضای تجدید رسیدگی نمایند.

۴۲- هرگونه تقاضای ادعا یا شکایت بایستی کتبا با دلایل موجه در دفتر شکایات به عمل آید.

۴۳- هیأت مدیره در اولین جلسه خود نسبت به تقاضاهای مذکوره در مواد ۴۱ و ۴۲ رسیدگی نموده و رأی خواهند داد.

۴۴- هیأت مدیره مؤسس تا موعد تشکیل اولین جلسه عمومی که در سال ۱۳۱۷ ش خواهد بود همه ساله راپرت عملیات و صورت محاسبه خود را منتشر و برای اطلاع اعضای کانون خواهد فرستاد.

۴۵- نظامنامه‌های لازم برای اجرای مقررات این اساسنامه از طرف هیأت مدیره باید تنظیم شود.

سند شماره ۲ [مکاتبه وزارت دارایی با رئیس آرشو ملی]

رای مطالعه محاسبات و تشریح وضعیت کانون انتخابات هیأت مدیره جدید تشکیل می‌شود.

۳۲- انعقاد مجمع عمومی باید اقلأ سی روز قبل از وقت بوسیله منشی به اعضا اطلاع داده شود بمنأ طرح صورت محاسبات بطوری که تقدیم نانون خواهد شد و همچنین پیشنهادهای هیأت مدیره و دستور جلسه برای اعضا ارسال گردد.

۳۳- همین‌که نصف بعلاوه يك اعضای کانون جمع شدند مجمع عمومی رسماً تشکیل می‌شود، نتانچه در جلسه اول کانون عده اعضای لازم ای تشکیل جلسه حضور به هم رسانند هیأت مدیره بایستی در ظرف یک‌هفته برای تشکیل نلسه ثانوی اعضا را دعوت نماید و چنانچه سی وز بعد از اخطار مزبور در جلسه دوم هم عده بضای حاضر کافی نباشد هیأت مدیره در همان نلسه یکساعت مهلت خواهد داد و پس از این هلت عده حاضر مجمع عمومی قانونی و رسمی تشکیل خواهد داد در تشکیل مجمع عمومی ای توکیلی نیز به‌شمار می‌آید.

۳۴- هر يك از اعضای کانون حق مذاکره و ای در مجمع عمومی را خواهند داشت اعضایی به نمی‌توانند در مجمع عمومی حضور بهم‌رسانند ممکن است بسایر اعضای کانون کالت دهنده ولی اعضای هیأت مدیره نمی‌توانند کالت داده و یا قبول وکالت نمایند آرای توکیلی منحیح و دارای اعتبار و رسمیت می‌باشد ولی بیچ‌یک از اعضا نمی‌تواند بیش از پنج رأی داشته شد.

اعضایی که دارای آرای توکیلی هستند ایستی قبل از افتتاح مجمع عمومی وکالت مه‌های خود را تسلیم رئیس نمایند.

۳۵- هیأت مدیره می‌تواند در موقع لزوم جمع عمومی فوق‌العاده را دعوت و تشکیل هد.

۳۶- اعضای کانون نیز حق دارند تقاضای

۱۱- اعضای هیأت عامله که از طرف هیأت مدیره معین می‌شوند امور کانون را از قبیل محاسبات دفتری و غیره در تحت تعلیمات منشی و خزانه‌دار انجام خواهند داد.

۱۲- کلیه وجوهی که به هر عنوان بکانون پرداخت می‌شود بایستی تقدماً و در مقابل قبض رسیدی که به امضای خزانه‌دار رسیده است باشد.

۱۳- حق اشتراك اعضا به ترتیب ذیل قبلاً دریافت خواهد شد:

الف- از دارندگان طیاره- موقت، دائم اتومبیل- کشتیهای تفریحی- سالیانه ۱۲۰- ۳۰۰۰ ریال.

ب- از دارندگان موتوسیکلت موقت، دائم و قایقهای موتوری ۶۰- ۱۵۰۰ ریال.

ج- از دارندگان دوچرخه و وسایط نقلیه با چرخ و چهار پاران ۱۰- ۲۰۰ ریال.

۱۴- به هر يك از اعضا يك قطعه نشان کانون جهانگردی ایران در مقابل یکصد (۱۰۰) ریال بطور ودیعه داده می‌شود و تا زمانی که بعضویت باقی است آن را بوسیله نقلیه خود الصاق می‌نماید و در صورت خروج از عضویت‌شان مذکور را مسترد نموده و ودیعه خود را دریافت خواهد داشت.

۱۵- اشخاصی که از عضویت کانون خارج می‌شوند حق استعمال نشان کانون را ندارند.

۱۶- راهنمایی اعضای کانون و دادن هرگونه اطلاعات مربوطه به جهانگردی مجانی انجام می‌گیرد.

۱۷- مجلات و کتب راهنما و نقشه‌ها و غیره که از طرف کانون بطبع می‌رسد مجاناً به اعضا داده می‌شود.

۱۸- کانون همیشه بعده کافی وکیل حقوقی در اختیار خود خواهد داشت که در محاکم قضایی از حقوق اعضا دفاع نماید.

۱۹- کانون جدیت خواهد کرد که بوسیله

شرکتهای معتبری وسایط نقلیه متعلق به اعضای کانون در مقابل هر قسم خطری بیمه شود.

۲۰- اعضای کانون می‌توانند در موقع معامله شرکتهای فروشنده وسایط نقلیه به متخصصین کانون مراجعه و متخصصین مزبور باید اطلاعات فنی خود را مجاناً به آنها بدهند.

۲۱- به هر يك از اعضای کانون که با وسیله نقلیه خود قصد مسافرت به ممالک عضو اتحادیه بین‌المللی جهانگردی را دارند در مقابل ودیعه معینی که تقدماً اخذ می‌گردد اورا قی داده خواهد شد که بدون پرداخت عوارض گمرکی وسیله نقلیه که همراه دارند از سرحدات ممالکی که در ورقه ذکر شده عبور نمایند.

۲۲- به هر يك از اعضای کانون علاوه بر اوراق مذکوره در ماده (۲۱) یک عدد پلاک «IR» و يك ورقه تصدیق رانندگی و يك ورقه تصدیق مالکیت برای وسیله نقلیه که همراه می‌برد داده خواهد شد.

۲۳- هیچ عضوی مجاز نیست که وسیله نقلیه خود را پس از خروج از ایران در سایر ممالک به مصرض فروش برساند و در صورتی که به جهاتی مجبور به این اقدام گردد باید تصمیم خود را قبلاً به اطلاع کانون اتومبیل یا جهانگردی آن مملکت رسانیده و حقوق و عوارض گمرکی را در آن جا تادیه نموده در مراجعت اسناد لازمه را برای دریافت ودیعه خود همراه بیاورد.

۲۴- هرگاه عضوی برخلاف مقررات ماده (۲۳) عمل نماید کانون وجوه ودیعه او را ضبط و خسارت وارده را به‌اداره گمرک مملکت مربوطه پرداخته عضو متخلف را نیز از عضویت اخراج خواهد نمود.

۲۵- همان‌طوری که اعضای کانون جهانگردی ایران بدون پرداخت حق از مزایای کلیه کانونهای نظیر خود که در سایر ممالک دایر است استفاده می‌نمایند اعضای کانون سایر

ممالک در صورتی که عضو اتحادیه بین‌المللی جهانگردی باشند به همین نحو از حق عضویت کانون ایران استفاده خواهند کرد.

سند شماره ۳ [بخشنامه رئیس جمهوری محترم اسلامی ایران]

سند شماره ۳

[خروج غیرقانونی تکه سنگ به خط میخی توسط مسیو سزاری و مسیو نوز از ماهان و انتقال به موزه پاریس.]

اداره جلیله اوقاف کرمان و بلوچستان، نمر ۲۶۸، تاریخ ۲۴ شهر ربیع‌الاول سنه ۱۳۲۹ ق (۶ اسفند ۱۲۸۹ ش.).

حضور حضرت اجل آقای رئیس کل اوقاف دامت شوکتة - تا امروز که بیست و چهار ربیع‌الاول است کلیه وقت خود را به انتظار و صورا دستورالعمل و قوانین مقرر گذرانده و هنوز به حصول آنها نایل نشده در صورتی که منتهای لزو و وجوب را وارد وظن غالب آن است که در راه پستخانه معطل شده باشد بالای مقبره مرحوم شای نعمت‌الله ولی قدس سره سنگی مهمور بهمهم داریوش اول بخط میخی منصوب بوده و چنت سال قبل در حکومت شاهزاده رکن الدوله (مسیر سزاری) آن سنگ را دیده و ملتفت شد که یکی از آنتیکهای قیمتی است. مسیو مذکور که رئیس صندوق کرمان بوده تفنگی آلمانی تقدیم شاهزاد رکن الدوله نموده و به بهانه آن که سنگ را تماشا نماید شاهزاده حکم می‌کند سنگ را از ماهان به شهر کرمان می‌آورند و بالاخره به هر تدبیر بود مسیو مزبور سنگ را حمل به طهران می‌نماید و در سه هزار تومان به مسیو نوز می‌فروشد و مسیو نوز نقل به پاریس نموده و در سی هزار تومان به موزه آنجا می‌فروشد لازم بود که خاطر عالی ر

ستحضر نماید که هرگاه برای استرداد سنگ یور اقدامات لازمه از طرف حضرت عالی خود فی الواقع خدمت بزرگی به دولت و ملت و م نام نیکی به یادگار خواهند گذارد و این مقدمه یرث نتایج بزرگ و شهرتش باعث پیشرفت کلیه یر اوقاف مملکت ایران خواهد گردید. این چند یر تحویل جمعی را محض دعاگویی وجود ارک و ترتیب و تنسیق امور موقوفه حضرت اه ولی به ماهان رفته و خصوصاً موقوفات یرار و امامزاده محترمی که از قرائن خارج و یرخل [بارگاه] برادر حضرت ثامن الائمه صلوة الله یره است رسیدگی و اقدامات لازمه نموده که ورت موقوفات مزبوره در تایید حضور مبارک واهد رسید عکس سنگ مشکی رنگ روی یره شاه ولی قدس سره [نصب] شده با شرح آن زدند نوشته شده ایفاد شد هرگاه به کمیسیون یرمی بدهند فوراً فرستاده می شود.

امضا اقل افضل.

سند شماره ۸

خریب اماکن قدیمی

مجلس شورای ملی

... ۲۵ خرابه شده مسجد و گرمابه و بعضی های قدیم و قبرستان و تواریکها در خط سنگها ک کرده اند هفتصد سال تاریخ دارد و زیاد نه یرد سال دارد و قلعهجه صلصال معلوم است یروارم انشاءالله تعالی متوجه فرموده به اینها یرت داده باشید در سرحد سرخس هم زمینها یرزرعجات است جوی خیلی بزرگی سه روزه مسافت دارد از دریای بالخان آب می برد حالیه حدودها در دست میرزا محمدحسین خان یرلس است با یک بده جردی اجاره کرده است یرخرج بگذارند آباد کند هزارهزار ایرانی از آن یرعتها صاحب نان شده و ملک ایران هم آباد

می باشد ولی چه فایده اقل محمد جعفر خالصی عباس آقای شهید.

و جواب عریضه های سابق تلگراف آمده بود و جواب را کار پرداز دولت علیه ایران فرمودند داده ایم سه منزل مزرعه بلاصاحب تالی سرحد یرموت ۲۶ است اگر انشاءالله تعالی آنها باشد دیگر یرموت جرئت نمی کند با بزرگان این جانب دست یرکی شده آمده بعضی از قلعجات چابیده ببرند البته یک کمیسیون معین فرموده باشد آمده به یرکمترین شان هم اطلاعی داده آدمهای بلد برداشته به آن جاها نگاه فرموده تکلیف را معین فرموده باشند. مطابق اصل است.

سند شماره ۵

[تصویب اعتبار مرمت عالی قاپوی تبریز]

وزارت داخله، سواد حکم ریاست وزرای عظام نمره ۱۳۸۸، ۱۸ عقرب (آبان) ۱۳۳۶ ق / ۱۲۹۷ ش. وزارت جلیله مالیه - در جلسه ۱۸ عقرب مطابق ۲۳ محرم هیأت وزرا تصویب فرمودند که برای مخارج مرمت عالی قاپوی تبریز مبلغ ده هزار تومان اعتبار داده شود که در بودجه سنه آتیه منظور و به اطلاع مامور وزارت جلیله فراید عامه و نظارت مامور مالیه پرداخته شود تصویبنامه در کابینه ریاست وزرا ضبط است. محمدعلی [فروغی]

مهر ریاست وزرا اداره تلگرافی دولت علیه ایران، از تبریز - به تهران ۲۷، نمره تلگراف ۶۸۸ تاریخ ۲۵ حمل (فرودین) سنه ۱۳۳۵ ق / ۱۲۹۶ ش.

مقام منبع ریاست جلیله وزرای عظام دامت شوکت - مبلغ ده هزار تومان از برای بنایی عالی قاپو اوقات حرکت بنده در هیأت وزرا تصویب شد تا حال حواله آن از وزارت جلیله مالیه صادر نشده چون بعضی تعمیرات فوری پیش آمده مقرر فرمایند حواله وجه مزبور به اداره

مالیه هرچه زودتر صادر شود ۲۹ جمادی الاولی نمره ۱۴۲۷۵

محتشم السلطنه [حسن اسفندیاری]

سند شماره ۶

[تعمیر و تنظیف بقعه سعدی]

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه، اداره تفتیش، دایرة مراسلات، نمره ۴۸۰۰، بتاریخ ۲ برج میزان سنه سیچقان تیل ۱۳۰۳ ش.

وزارت جلیله داخله - در جواب مرقومه نمره (۴۰۰۸) راجع به ماهی پانزده تومان که در محل نواقل فارس برای تعمیر و تنظیف بقعه حضرت شیخ سعدی تحصیل داده شده است اشعار می دارد. که نسبت به بقعه شخص بزرگی مثل حضرت شیخ که از آثار قلمیه او نام ایران معروف تمام دنیا شده و زبان فارسی را جاوید ابدی ساخته نمی توان از یک مساعدت جزئی خودداری نمود مخصوصاً در صورتی که اهالی شیراز عموماً موافقتی و تقاضا دارند که این وجه پرداخته شود وزارت معارف نیز مقتضی می داند که آن وزارت جلیله نیز موافقت فرموده و با حکومت محلی دستور داده شود کمافی السابق مقرر دارند ماهی پانزده تومان را عاجلاً برای تنظیف بقعه از همان محل عایدات نواقل تخصیص داده ماه به ماه کارسازی دارند امیدوار است وزارت معارف برای بقا و دوام بقعه مزبور اقدامات اساسی لازمه در آتیه بنمایند بدیهی است که از این مختصر مساعدت دریغ نخواهد شد.

[امضا: حسن مشار]

سند شماره ۷

[تأسیس تفریحگاه در تبریز]

وزارت داخله، ایالت آذربایجان، نمره ۷۸۱، بتاریخ ۷ اردیبهشت ۱۳۰۳ ش. مقام منبع وزارت

جللیله داخله دامت شوکتہ - بنای ارک که از عالی ترین و قدیمی ترین بناهای تاریخی در وسط معموره تبریز واقع و به مرور ایام خرابی پیدا کرده و بناهای اطراف آن ریخته خرابه زار و تل های خاکی تشکیل و منظره موحشی پیدا کرده بود از طرفی هم تبریز با این عظمت و شکوه فاقد یک تفرجگاه عمومی و گردشگاه نظیفی بود حضرت ریاست جلیله لشکر در ضمن تسطیح خیابان جدید که در مقابل ارک واقع است تصمیم فرمودند جلو ارک را بطوری که در ممالک خارجه نیز به جهت جلب نظر عمومی به بناهای تاریخی معمول است تفرجگاه عمومی ساخته شود در هفته آخر ماه مبارک این تصمیم صورت عملی بر خود گرفته در برداشتن خاک و تسطیح زمین آن اقدام به فاصله چند روز دیوار کشیده بین محوطه با اصول صحیح باغچه بندی شده تا روز عید فطر با انواع گل های ایران و گیاه های متنوعه تزئین و روز عید فطر با دعوت از عموم معاریف شهر محوطه مزبور به نام تفرجگاه عمومی افتتاح و یک منظره بسیار عالی و نظیف در جلو [ی] ارک برای عامه تهیه و بلیط دخولیه نیز مقرر گردید که عایدات آن هم به مصارف شیر و خورشید سرخ برسد و مخصوصاً روز عید جمعیت وافری از هر طبقه حاضر شده آثار بشاشت و شرف در قاطبه اهالی ظاهر بود انشاء الله قریباً تکمیل و برای گردشگاه عمومی یک بنای تاریخی خواهد بود راپورتاً عوض شد کفیل ایالت حسن بقایی

[حاشیه]: اداره شمال، محاسبات - مربوط به اداره محاسبات نیست از طرف اداره محترم شمال کارگزاران اداره ایالتی در این اقدام عمومی تمجید و تحسین خواهد شد.

فی ۲/۱۶

سند شماره ۸

[انتخاب سردرب مسجد شاه اصفهان به

انضمام قرارداد مورد مذکور با میرزا عباسخان ذوالفنون]

اصفهان مورخه ۲۷ مرداد ۱۳۰۹ ش.

مقام محترم حکومت جلیله اصفهان دامت شوکتہ، به عرض حضرت تعالی می رساند: راجع به مذاکره ای که امروز صبح در حضور حضرت اشرف در اداره جلیله حکومتی در خصوص مسأله نمونه سردرب مسجد شاه اصفهان و کتترات میرزا عباسخان ذوالفنون به عمل آمد سواد تلگرافی را که از وزارت جلیله معارف به اداره معارف اصفهان دایر به اعزام میرزا عباسخان ذوالفنون به طهران می باشد ذیلاً نقل می نماید:

معارف چون وجود آقای عباسخان متخصص فن کاشی سازی به موجب تشخیص مستر پوپ برای انجام و ارجاع خدمتی لازم است و باید مسافرت نماید لذا معمولاً مشارالیه را خواسته و خرج سفر ایشان را تا طهران معین نموده به فوریت تلگراف کنید که حرکت کند جواب فوری می رسد. پس از مذاکراتی که امروز با آقای میرزا عباسخان در کالج به عمل آمده مشارالیه حاضر نمی شود تعهدی کمتر از شش هزار تومان برای نقاشی طرح نمونه سردرب قبول نماید لذا لازم می داند نکات ذیل را بنظر مبارک حضرت اشرف رسانیده و تقاضای اقدام بعدی و فوری که از صفات مخصوص ایشان می باشد بنمایند.

اولاً: چون احساس نمی کند اختیاراتی که مبنی بر عقد کتتراتی که بالغ بر شش هزار تومان بشود از طرف آقای پرفسور پوپ دارا باشم حاضریم چنانچه حضرت اشرف که نماینده دولت علیه ایران می باشند تصدیق نمایند که شش هزار تومان جهت نمونه سردرب که ارتفاع آن سی فوت می باشد یک قیمت مناسبی است کتترات را قبول نمایم چون وجه از طرف دولت مزبور بایستی پرداخته شود.

ثانیاً: چنانچه دولت علیه ایران بخواهد

خودش کتتراتی با آقای عباسخان در طهران منعقد نماید داعی مخالف نبوده فقط این نکته مهم متذکر می شود که چون عزیمت مشارالیه به طهران و مراجعت لاقبل ده الی دوازده روز به طو خواهد انجامید و از امروز که ما برای تکمیل کار پیش از یک ماه و نیم وقت نداریم و کارهای مهم سردرب هنوز شروع نگشته نمی توانیم امیدوار باشیم که ده دوازده روز وقفه تفاوت بزرگی در کار نمی کند و بدین لحاظ زحمات گذشته ما منتهی یأس کامل خواهد شد.

بنابراین در صورتی که میرزا عباسخان عازر طهران شود، نمی توانیم ضمانت نمایم که کار وقت معین حاضر خواهد شد و بدیهی است چنانچه بعد از وقت مطلوب حاضر شود بی نتیجه خواهد بود اینک پیشنهادی که صلاح می دان انجام داده شود تا در امور سردرب موفقیت نصیب ما گردد ذیلاً تقدیم و تقاضا می نماید نظریات شریف خودتان به طهران مخابره تصویب آن را تلگرافاً بخواهند.

اولاً چون لازم است دولت علیه ایران راجع نمونه سردرب مسجد شاه که بایستی در لندن شود و تمام اطراح آن در اصفهان روی کاغذ پارچه نقاشی شود و تقریباً یک ماه و نیم اس آقای میرزا عباسخان ذوالفنون و فرج الله خان بذ بموجب قرارداد پرفسور پوپ مشغول کرده اند کتتراتی با دو نفر آقایان مزبور منعقد سا لذا واجب است دولت اختیار بحضرت اشرف داده تا کتترات مزبور در اصفهان بفوریت بسد شود تا کار از ادامه سرشار خود متوقف نگشت پیشرفت حاصل نموده و به وقت معین حاضر شود.

ثانیاً عزیمت آقای عباسخان ذوالفنون طهران موقوف شود چون بنا به مندرجات فوق چنانچه ساعتی وقفه در کار رخ دهد دچار نقیه و یأس نخواهد گشت.

محض اطلاع خاطر مبارک را مستحض

می‌دارد که آقای عباسخان به اداره معارف اصفهان اطلاع داده که فردا سه شنبه ۲۸ مرداد عازم طهران خواهد شد لذا تقاضا می‌نماید چنانچه صلاح بدانید بفروریت امروز اقدام در مراتب فوق بفرمایید.

زیاده احترامات فائقه را تجدید می‌نماید
مدیر کالج

سند شماره ۹

[سرقت چوبهای صندوق مقبره میر بزرگ آمل]

اداره معارف و اوقاف مازندران، سواد مراسله آمل، به نمره ۱۰۷، مورخه ۱۳۱۲/۲/۶ که متضمن سواد دستخط مطاع نمره ۵۷۶۷/۲۷۴۴۱ وزارت جلیله و سواد مراسله محمد حقگو که هويت او معلوم نیست بشرح ذیل خاطر محترم را متوجه می‌نماید. بنای مقبره میر بزرگ خیلی قدیم طبق اطلاعات حاصله و اشتهادات محلی متجاوز از پانصد سال است که این بنا ساخته شده و معروف است که از اولادان امیر مرعشی (میر بزرگ) برای عظمت تاریخ پدرشان مبادرت به این ساختمان مهم نموده‌اند که علامت قبر آن در قسمت جنوبی این بنا واقع است و این بنا واقع است و این بنا محدود و واقع است در وسط مستغلات در زمینهای ساحلی که قسمت بنا بطور دایره تکیه و سقاخانه‌ها ساخته شده که ایام محرم ملک‌زاده آملی و قبیله او عزاداری می‌کنند و چندین طبقه است که وضعیت به این نحوه است و ملک‌زادگان خودشان را مالک و متصرف مستغلات و زمینهای اطراف این بنا می‌دانند و نظر به اینکه پدران این خانواده معتقد به حفظ آثار مذهبی و ملی بوده‌اند حتی القوه جدید در نگاهداری این بنا داشتند. ولی چون اهالی آمل در سابق بواسطه عادات محلی در فصل تابستان تماماً به بیلاقات می‌رفتند که بکلی آمل خالی از سکنه می‌باشد بعلاوه

امضایی به راپرت نموده که اداره معارف آنچه تفتیش نمود، بالاخره نتوانسته چنین شخصی را پیدا نماید.

رئیس معارف آمل مهر اداره معارف و امضای شریعت‌زاده

سواد مطابق اصل است [مهر و امضا]

سند شماره ۱۰

[اعتراض به حفاری در تخت جمشید]

آستان اقدس اعلیحضرت قدر قدرت شاهنشاه ایران خلداله ملکه و سلطنته، نمره ۳ [بتاریخ ۱۳۱۳/۶/۱۹] آقای السادات سیدکاظم مصطفایی - چندی قبل به فرمان شاهنشاهی و تصویب مجلس مقدس شورای ملی، حفاریات مملکت ایران به فرانسویها داده شد پس از آن شنیده شد وزارت معارف جداً تکذیب نموده علی‌ای حال اگر صدق است چرا بی اطلاع نماینده دولت دو نفر فرانسوی خودسرانه در حفاریات تخت جمشید عملیاتی کرد و چند قطعه از اسباب دفینه تخت جمشید کشف کرده و می‌برند اگر هم این معاهده لغو شده برای چه فرانسویها در حفاریات ایران دخالت کرده و غنائیم مسطوره دولت و ملت ایران می‌برند برحسب راپورت عرضه داشت عظمت و شوکت پاینده باد.

ورود به کابینه رئیس‌الوزراء نمره ۴-۲ / ۱۳۱۳/۶/۱۹ ش.

وزارت داخله، ایالت فارس نمره ۲۰۷۰ / ۱۳۱۳/۷/۳ ش.

مقام منبع ریاست جلیله وزرای عظام دامت عظمته - در جواب مرقومه نمره ۱۵۸۵ / ۱۳۱۳/۳/۱۲ راجع به دو نفر فرانسوی به اداره معارف و اوقاف مراجعه شد حواله‌ای که در طی مشروح نمره ۹۸۶ رسیده سواد آن را برای استحضار حاضر مبارک تقدیم می‌دارد والی ایالت

بواسطه بی‌مبالاتی زمامداران عصر به هیچ وجه مورد توجه نبود و به نام دولت مأموری در این حدود وجود نداشت اغلب از سیاحان خارجی در آن موقع ایاب و ذهاب می‌کردند روی اطلاعات و مشاهدات اغلب از کاشیهای این بنا را بردند و کم‌کم بر اثر مرور ایام و هوای مرطوبی طبرستان و عدم سرپرست معین رو به خرابی رفته و تعمیرات داخلی بنا هم ریخته و بعضی از سقفها افتاده چنانچه عاجلاً اقدام به تعمیر آن نشود این بنای تاریخی از بین خواهد رفت در چند سال قبل گلچوب مدیر تلفون آمل با موافقت یک نفر کلیمی دو بعد از نصف شب داخل بنای مزبور شده هفت عدد از چوبهای صندوق مقبره را می‌برند در وسط بازار مصادف با آژان پست شده آژان از آن دو نفر مظنون در صدد تفتیش قضیه درآمده بالاخره قضیه کشف و به نظمی رجوع و چوبها مسترد میرزا علی‌اصغر خان ملک‌زاده سپرده شد که عجالتاً هفت عدد چوب مزبور میرزا علی‌اصغر خان اخذ و در اداره معارف ضبط است فعلاً دو قطعه آن با چند عدد آجر کاشی را بوسیله پست ارسال می‌نمایند که ملاحظه فرمایند. تنه چوب ضخیم و ارسال آن خالی از اشکال نبود ارسال نشد چنانچه لازم است امر بشود تا ارسال نماید مستغلاتی را که ملک‌زادگان چندین طبقه در تصرف داشتند اداره معارف آمل هیچ نحو مدارک و دلایلی ندارد که قضایا را بنحو اکمل حل نماید لازم است که آن رئیس متبوعه پس از ورود به آمل برای امتحان شاگردان کلاس ششم مقبره مزبوره را مشاهده فرموده نظریه خود را عملی فرمایند فعلاً مقداری از زمینهای اطراف این بنا را ملک‌زادگان و سلیمان خان مقصودنیا پسر عموی ملک‌زادگان به اسم شخصی کییه مسطوره به موافقت پست داده‌اند خاتمه محمد زارع حقگو در آمل وجود ندارد برای اینکه شاید برای راپرت که داده است موقع تحقیقات و رسیدگی مورد تعقیب واقع شود

فارس. ابوالحسن پیرنیا

ریاست وزراء، ورود به کابینه رئیس الوزراء،

نمره ۲۵ - ۱۳۱۳/۶/۱۹

آقای آفاسید کاظم یزدی مصطفایی - عریضه

که به خاکپای مبارک بندگان اعلیحضرت همایون

شاهنشاهی ارواحنا فداه راجع به حفریات دو نفر

فرانسوی در تخت جمشید عرض نموده بودید

ملاحظه شد و از احساسات و علاقه شما به ودایع

و آثار تاریخی مملکت خوشوقت گردید اما اخیراً

پروفسور هرتسفلد آلمانی مستخدم دولت علیه

مامورش بود که با نظارت رئیس مالیه و معارف

فارس برای کشف بعضی آثار تاریخی در دشت

مرغاب گمانه‌هایی بزند و ظاهراً اطلاع شما از

موضوع حفریات مربوط به این قسمت شد اگر

غیر از این است مراتب را توضیح داده و به ایالت

جلیله فارسی و رئیس معارف و مالیه اطلاعات

لازمه بدهید که قضیه را تعقیب نمایند.

[حاشیه]: این شخص فرانسوی نیست و دکتر

اشمیت به اجازه دولت تحقیقات علمی می‌نماید.

سند شماره ۱۱

[ثبت فهرست آثار ملی از سوی وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه]

ثبت تاریخی نوزدهم دیماه ۱۳۱۱

شماره	نام شهرستان	نام بنا	تاریخ
۳۱۱	محلات - قم	آتشکوه	دوره ساسانی
۳۱۲	فارس	آتشکده جزه	دوره ساسانی
۳۱۳	اصفهان	مناره باغ نوشخانه	دوره مغول
۳۱۴	اصفهان	مدرسه جده کوچک	دوره صفوی
۳۱۵	فارس	قیصریه لار	دوره صفوی
۳۱۶	کاشان	آتشکده نیاسر	دوره ساسانی
۳۱۷	نیشابور	مسجد جمعه	مورخ بسال ۸۹۹ هجری
۳۱۸	فارس	مزار شیخ یوسف سروستانی	مورخ بسال ۶۸۰ هجری
۳۱۹	ورامین	امامزاده جعفر	دوره صفوی
۳۲۰	سمنان	خانقاه و مزار شیخ علاءالدوله سمنانی	دوره مغول
۳۲۱	خمسه زنجان	بقعه قیدار نبی	صندوق آن مورخ بسال ۶۹۱ هجری
۳۲۲	لاهیجان	بنای چهار پادشاه	دوره صفوی
ثبت تاریخی بیستم بهمن ماه ۱۳۱۸			
۳۲۳	اراک - آستانه	امامزاده سهل بن علی	دوره صفوی
۳۲۴	اصفهان - گز	مسجد بزرگ	دوره سلجوقی
۳۲۵	خراسان - گناباد	مسجد جامع	قرن هفتم هجری
۳۲۶	کرمانشاه - هر سین	خرابه‌های ساسانی	دوره ساسانی
۳۲۷	اصفهان	مسجد خان	دوره صفوی
۳۲۸	اصفهان - کاج	مسجد جامع	دوره مغول
۳۲۹	خراسان - کلالت نادری	عمارت خورشیدی	قرن هفتم هجری
۳۳۰	آذربایجان غربی - کرفتو غارهایی که قسمتی		اوایل قرن چهارم و اواخر قرن سوم ق.م
از آنها ساختگی و دارای کتیبه است			
۳۳۱	فارس - کازرون	آتشکده	دوره ساسانی توسط فیرنر سه ساخته شده

۳۳۲	قزوین	مقبره حمدالله مستوفی	دوره مغول
۳۳۳	خراسان - مشهد	مدرسه پیرزاد	دوره تیموری
۳۳۴	خراسان - مشهد	مدرسه بالاسر	دوره تیموری
۳۳۵	لرستان - سمک	خرابه پللی که بر روی کشتکاترود ساخته شده ۳۹۹ هجری	
۳۳۶	فارس - سزمشهد	نقوش بر جسته بهرام گورد در حال دفاع از شیر دوره ساسانی	
۳۳۷	خراسان - گلشن	امامزاده حسین ابن موسی الکاظم ۴۴۹ هجری	
۳۳۸	خراسان - طرق	بنای مصلی واقع در سه کیلومتری جنوب مشهد	۸۷۷ هجری
۳۳۹	طهران - ورامین	شاهزاده حسین	دوره مغول
۳۴۰	خراسان - زوزن	مسجد ملک زوزن	۶۱۰ هجری

سند شماره ۱۲

انتخاب عیسی بهنام جهت اداره امور تخت جمشید

وزارت فرهنگ، شماره ۴۹۷۶۹ / ۴۲۲۴۵، ۱۸/۱۱/۱۰ [۱۳ ش].

هیأت وزیران - نظر به اینکه برای اداره کردن امور تخت جمشید لازم بود که یک نفر مأمور متخصص تحصیل کرده بدو منصوب اعزام شود و برای این منظور آقای عیسی بهنام که در مدرسه عالی لوور رشته باستان‌شناسی را تحصیل و به اخذ لیسانس در این رشته نایل آمده است برای بازرسی و ریاست هیأت علمی تخت جمشید در نظر گرفته شده و آقای بهنام مجبور است که به اتفاق خانم خود که برای پذیرایی هیأت‌های علمی نیز مفید خواهد بود به این مسافرت اقدام نماید و به واسطه اینکه تخت جمشید که در نقطه دور از شیراز واقع شده تهیه وسایل زندگانی در آن جا گران و به سختی فراهم می‌شود و با روزی سه ریال کمک اعاشه [ای] که برای این نوع مأمورین پیش‌بینی شده آقای بهنام و خانمش نمی‌توانند با آسایش زندگانی نموده، مأموریت خود را انجام دهند بنابراین طرح تصویب‌نامه که وزارت دارایی به موجب نامه شماره ۴۱۸۵۸ - با آن موافقت نموده تهیه و تلو آرسال می‌شود که استثناً فوق‌العاده اعاشه آقای بهنام را از قرار روزی پنجاه

ریال تا تاریخی که در تخت جمشید انجام وظیفه خواهد نمود پرداخت نمایند. وزیر فرهنگ

[امضا] اسمعیل مرآت

[جواب پیشنهاد فوق]

نخست وزیر، شماره ۱۳۸۲۹/۲۱۵۴، ۱۳۱۸/۱۱/۱۴ ش.

هیأت وزیران در جلسه ۱۳ بهمن ماه ۱۳۱۸ بموجب پیشنهاد شماره ۴۲۲۴۵/۴۹۷۶۹ بتاريخ ۱۳۱۸/۱۱/۱۰ وزارت فرهنگ تصویب نمودند که فوق‌العاده اعاشه رئیس هیأت اعزامی به تخت جمشید که فعلاً آقای عیسی بهنام انتخاب و اعزام می‌شوند از تاریخ ورود به محل مأموریت استثنائاً از قرار روزی پنجاه ریال مادام که در محل مزبور انجام وظیفه می‌نمایند پرداخت گردد.

[امضاها] مصطفی قلی‌رام - علی‌اصغر حکمت - محمد سروری

ابراهیم علم [شوکت‌الملک] - اسمعیل مرآت - دکتر محمد سجادی

سند شماره ۱۳

جلوگیری از تخریب منارجنبان اصفهان

وزارت کشور، اداره کل شهرستانها، شماره ۱۰۲۴۷/۶۹۵، تاریخ ۱۳۲۰/۳/۳۱ وزارت کشور - پاسخ نامه شماره ۹۵۵۴ / ش / ۱۳۲۰/۳/۱۷ - ۲۰۶۰۸ موضوع تعمیر منارجنبان

اصفهان خاطر شریف را مستحضر می‌دارد که بنای نامبرده تاکنون در فهرست آثار ملی به ثبت نرسیده علت هم این است که وزارت فرهنگ اعتباری برای تعمیر سالی دوباره متارها ندارد لکن بمحض این که یقین حاصل شود که تماشاچیان هر لحظه آنها را مثل حالا حرکت نداده و بدین وسیله موجبات خرابی آن را فراهم نخواهند ساخت این وزارتخانه بنای بالا را در فهرست آثار ملی کشور ثبت خواهد نمود برای تأمین این منظور کافی است پلکان بالای بام را بطور قطع بسته مسدود نمایند و در این صورت می‌توان حفاظت و نگاهداری این بنا را تحت نظر خود گرفت و در این باب اقدام معمول داشت.

نسبت به گورستان جلو [ی] این بنا بدیهی است که جهانگردان خارجی که آن وزارتخانه در نامه خود ذکر نموده از این بابت منظره ناپسندی ندیده و هیچ زندگی در انتظار تولید نمی‌کند لکن البته در صورتی که فرمانداری اصفهان میل داشته باشند می‌توانند گورستان نامبرده را بصورت باغچه‌بندی و گلکاری درآورد متنها از طرفی تابش شدید آفتاب و نبودن آب سرانجام این گونه باغچه‌بندیها معلوم و از طرف دیگر جلوگیری از دفن در گورستان بالا کار مشکلی است.

به نظر وزارت فرهنگ بهترین اقدامی که برای حفظ این گورستان مناسبت دارد این است که چهار سمت آن را بوسیله غرس اشجار مناسب یا

دیسوار کوتاهی محصور و درون آن را بوسیله خیابانهای منظم و متناسب قسمت‌بندی نمایند.

آقای گذار نیز ضمن نخستین مسافرت خود به اصفهان برای ترسیم نقشه محوطه نامبرده بترتیب بالا آماده می‌باشد بنابراین خواهشمند است هر قسم مقتضی می‌دانند دستور شایسته به فرمانداری اصفهان صادر فرمایند.

۱۹۰۱۷۰۱۴۵۲۶/۴/۱۱ - ۱۳۲۰/۴/۱۱ وزیر فرهنگ.

اسمعیل مرات

رونوشت عطف بشماره ۲۰/۲/۲۷۳۳۱۲۳ به فرمانداری اصفهان ارسال می‌شود که نسبت به پیشنهاد وزارت فرهنگ در محل بررسی نموده و نظر فرمانداری را اعلام فرمایند تا اقدام مقتضی بعمل آید از طرف وزیر کشور.

از طرف وزارت کشور - [امضا] - محمدعلی وارسته

سند شماره ۱۴

پیشنهاد شهربانی کل کشور به وزارت جنگ جهت تحویل بنای قصر (انبار وسایل مختلفه لشکر ۲ ارتش) و تبدیل آن به زندان

وزارت جنگ، ستاد ارتش، رکن ۲، شعبه ۳، شماره ۱۹۷۲۵/۵۰۹۸۱، مورخه ۲۳/۶/۲۹ [۱۳]. ش.]

پاسخ نامه شماره ۲۳/۶/۱۱/۷۷۰۳/۲۹۲۸۷ راجع به تحویل محل قصر به زندان شهربانی اشعار می‌دارد چون از بناهای کهنه و احتیاج به تعمیرات کلی دارد از طرفی هم محل مزبور در محوطه لشکر ۲ واقع و انبار و وسایل مختلفه لشکر می‌باشد علیهذا صلاحیت تبدیل به زندان را ندارد.

از طرف وزیر جنگ سرتیپ [عبدالله] هدایت [حاشیه]: رونوشت عطف به شماره ۲۳۹۱۷/۱۴۴۴۸ - ۲۳/۵/۸ اداره کل شهربانی ارسال می‌شود.

سند شماره ۱۵

[امتیاز حفاری تپه قریه وسج^{۲۸} در سرحد زنجان و ساوج به مسیو ژان بدل]

[بتاریخ رجب ۱۳۲۷ ق / ۱۲۸۸ ش.]

عنوان شرایط امتیاز که از طرف حضرت مستطاب اجل باید به اسم بنده بشود و قبول دارم از قرار مسطور است امتیاز تپه‌ای که در قریه وسج که اسم دفتری آن نورآباد است در سرحد^{۲۹} و ساوج واقع شده و در جزو خالصجات است در ظرف مدت دو سال شمسی متوالی الايام از طرف دولت بهینه ایران به مسیو ژان بدل تاجر مسیحی تفویض گردد که آن تپه را حفر نماید.

اولاً دولت بهینه ایران اجازه می‌دهد که مسیو ژان بدل تاجر تبعه دولت ایران حفر تپه مزبور قریه مسطور را نماید. ثانیاً در حفر موقع تپه هرگاه از قبیل سکه‌جات طلا و نقره بیرون آمد مال دولت علیه ایران است. ثالثاً تمام مخارج حفر تپه از هر نوعی که باید بشود به عهده خود تاجر مسیحی مزبور است.

رابعاً غیر از سکه‌جات هر چه از تپه بیرون آمد خود تاجر مزبور به فروش برساند بعد از عایدی مخارجاتی که نموده و فرع هر صدی سالی دوازده بردارند تتمه هر چه باقی ماند نصف حق دولت بهینه ایران و نصف حق الزحمه تاجر مزبور است. [امضا] ژان بدل

[حاشیه]: هر گاه ماده چهارم را محل تأمل داشته باشید بنده حاضریم که سیصد تومان در ظرف دو سال به دولت می‌دهم یکی در موقع امضای قنطرات یکصد و پنجاه تومان بدهم و در ابتدا سال دوم هم نصف دیگر را، ولی به این شرط که غیر از سکه‌جات طلا و نقره هر چه بیرون آمد مال خود بنده باشد دیگری را حقی نباشد چون که احتمال دارد چیزی بیرون بیاید احتمال ندارد چیزی

نباشد مطلبی است مهم و سربسته فرمود. [امضاء] ژان بدل

سند شماره ۱۶

[استخراج اشیاء عتیقه از شوشتر توسط فرانسویها]

اداره گمرکات، نمره ۵۴۹۵، ۱۹ اکتبر ۱۹۲۰=۲۷ میزان پیچی نیل ۱۳۳۹^{۳۰} (۱۲۹۹ ش.)، وزارت جلیله مالی - از جناب وزیر مختار فرانسه مراسله‌ای به این اداره رسیده و شرحی راجع به تقاضای هیأت مأمورین فرانسه که برای استخراج اشیای زیر خاکی شوشتر آمده نوشته‌اند دایر بر اینکه اجازه داده شود کلیه‌های محتوی اشیای عتیقه که توسط هیأت به اروپا حمل می‌شود از معاینه گمرکی معاف بوده باشد اینک ترجمه مراسله مزبوره محض ملاحظه عالی ارسال می‌گردد. نظر به دلایل اظهاریه نماینده هیأت و مخصوصاً این نکته که اشیای محتوی در کلیه‌ها هرگاه به توسط اشخاص ناشی دست‌کاری بشود خراب و ضایع خواهد شد عقیده این اداره آن بود که می‌توان در حدود قانون تقاضای هیأت را به موقع اجابت گزارد معذک برای احراز از هرگونه سوء تفاهم مقتضی دانست قبلاً جوابی که این اداره در مقابل مراسله سفارت فرانسه تهیه نموده است به تصویب آن وزارت جلیله برساند اینک مستدعی است چنانچه در مسندرجات جواب ایراد و اعتراض ندارند فوراً از وزارت جلیله معارف و عتیقه‌جات در این باب تحقیقات نموده و نظریات آن وزارتخانه را بخواهند.

[امضا] حسنعلی کمال هدایت

سند شماره ۱۷

[اجازه حفاری به دکتر اشمیت^{۳۱}]

وزارت داخله، اداره سیاسی، سواد مرقومه

یاست وزرا، نمره ۲۵۷۶، مورخه ۱۳۱۲/۴/۲۹ [ش. وزارت جلیله معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه - هیات وزرا در جلسه دوشنبه ۲۶ تیرماه ۱۳۱۱ در تعقیب پیشنهاد نمره ۳۷۶۰/۶۰۵۹ وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه بر طبق مقررات نظامنامه حفظ آثار عتیقه تصویب کردند که اجازه حفاری علمی به مدت پنج سال بل تمدید در اراضی ری به نام آقای دکتر اشمیت سماینده موزه‌های (اونیورسیتته^{۳۲} موزه‌ام بلادلفی) موزه‌یم صنایع مستظرفه شهر بوستون (آمریکا انیستیتو) صادر گردد.

- تصویب‌نامه در کابینه ریاست وزرا ضبط ست. رئیس‌الوزرا

سواد ابلاغ تصویب‌نامه فوق برای استحضار وزارت جلیله داخله ارسال می‌شود.

محل مهر کابینه ریاست وزرا

سند شماره ۱۸

گزارش‌های حفاری دکتر اشمیت^{۳۳} در لفان لرستان

وزارت داخله، اداره فرمانداری لرستان و وجرده، رونوشت تلگراف شماره ۴۸۶، مورخه ۱۳۱۷/۲/۲۲ فرماندار صبح امروز به اتفاق دکتر سمیت نماینده معارف بطرف سرکشتی حرکت بوده ۴۸۶/۱۳۱۷/۲/۲۴ اسدالله

وزارت داخله، اداره، فرمانداری لرستان و وجرده، رونوشت‌نامه بخشدار دلفان، شماره ۴۹، مورخه ۱۳۱۷/۲/۲۶

بعدالعنوان - محترماً در تعقیب معروضه گرافیک شماره ۴۸۶ به عرض می‌رساند عصر رز ۲۵ با دکتر اشمیت و همراهان وارد سرکشتی ده برای امروز بعدازظهر مشغول حفاری و نندن قبر می‌شوند. همراهان مشارالیه عبارت ست از یک نفر متخصص خط‌شناسی و یک نفر شه‌بردار و دو نفر فیلم‌بردار با یک نفر نماینده از

طرف وزارت معارف و دوازده نفر عمله که از تخت‌جمشید همراه خودشان آورده‌اند و چهل و پنج رأس مال سواری و الاغ همراه دارند فدوی هم یک نفر گزوه‌بان و چهار نفر تفنگچی و سرپرست برای محافظت آنها تعیین نموده امروز برای تقدیم گزارش به مرکز بخشداری آمده فردا مجدداً مراجعت می‌نمایم.

بخشدار دلفان اسدالله

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه، اداره باستان‌شناسی، شماره ۴۲۵۹/۸۱۹، تاریخ ۱۷/۲/۱۳، فوری است

وزارت داخله - نظر به اینکه به آقای دکتر اشمیت رئیس هیئت علمی تخت‌جمشید اجازه داده شده است که برای گمانه‌زدن از نقطه‌نظر حفاری علمی به لرستان بین کرمانشاهان و هلیلان و هرسین برود لذا متمنی است مقرر فرمایند به مأمورین مربوطه در محل مزبور دستور صادر شود که نسبت به هیأت مزبور که مرکب است از آقایان:

دکتر اشمیت

ماکاون^{۳۴}

هیئتس

دوینسکی

لیلیک

باباخان و هیجده نفر از قبیل آشپز و عمله و غیره و یک نفر بازرسی اداره باستان‌شناسی به‌نام آقای مینویی در حدود مقررات همراهی و مساعدت لازم به‌عمل آید.

وزیر معارف و اوقاف [امضا] علی‌اصغر حکمت

وزارت داخله، فرمانداری کرمانشاهان، شماره ۲۱۵۱، تاریخ ۱۳۱۷/۲/۲۴ ش.

وزارت داخله‌ادارمیاسی‌پاسخ‌شماره ۱۳۲۸۳/۷۴۶

و پیوست آن عرض می‌شود

آقای دکتر اشمیت چند روز قبل وارد و با ارائه

نامه وزارت معارف و تعیین محل‌هایی که مایل به تحقیقات بودند مذاکره و چون قسمتی از مطالعات او در خاک دلفان (سرکشتی) حوزه فرمانداری خرم‌آباد بود از فرماندار آن‌جا تقاضا شد مرزدار دلفان را به کرمانشاهان اعزام داشت در شهر برای تهیه مال‌سواری و بنه و آذوقه هم مساعدت و در هرسین نیز توسط بخشدار عدّه الاغ برای او اجاره گردید و در تاریخ بیست و سوم به اتفاق همراهان خود بخاک دلفان عزیمت نمود و بعداً هم اگر محتاج به مساعدت شد و رجوع نمود البته مضایقه نخواهد شد.

فرماندار کرمانشاهان. [امضا]

سند شماره ۱۹

[حفاری شوش توسط فرانسویها]

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه، [بتاریخ ۱۳۱۸/۱۱/۲۳ ش.]

حفاریاتی که توسط دولت فرانسه در شوش به‌عمل می‌آید حسب‌العاده در آخر مارس خاتمه می‌یابد اکتبر هم میسیونی به همراهی آقای سپهبدی مفتش اداره عتیقات اخیزا وارد طهران گردیده است.

مدیر میسیون آقای دمیکنم در این فصل به معاونت آقای وان در مک کتیبه‌شناس و آقای آن‌والا دکتر در فلسفه و آقای پروتون عملیات حفاری را انجام داده است.

میسیون ۲۷ صندوق اشیای عتیقه‌را به وزارت معارف تسلیم داشته و عملیات را در قسمتهای قدیمی اکروپل شوش برای کشف کتیبه‌های قدیمی‌تر از لوحه‌های پرتوگیلامی شوش که متعلق به سه هزار و دو بیست سال قبل از میلاد مسیح است ادامه می‌دهد تا به‌حال بیش از یک نمونه از کتیبه‌های مزبور که فعلاً در پاریس تحت مطالعه متخصصین است نمی‌شناسیم.

این تحقیقات تاکنون منتج نتیجه نگردیده

سند شماره ۲۱

[ورود جردن، پاتن و پوپ^{۳۶} به اصفهان جهت بازدید از ابنیه قدیمی]

اداره تلگراف دولت علیه ایران، از طهران - اصفهان، نمره کتاب ۷۰، تاریخ ۱۶ حمل (فروردین) ۱۳۰۴، فوری.

به حکام کاشان و اصفهان مخابره شود آقایان مستر جردن و مستر پاتن و پروفیسور پوپ آمریکایی برای ملاحظه آثار و ابنیه قدیمه به آن حدود مسافرت می نمایند لازم است در موقوف آنها در حوزه حکمرانی خودتان مراقبت کامل در حفظ احترامات و تهیه آسایش راحتی^{۳۷} و تسهیل مسافرت آنها به عمل آورده در راهنمایی و همراهی به آنها برای ملاحظه ابنیه و آثار و عمارات قدیمه و اشیاء صنعتی مساعدت و مواظبت خودداری ننمائید که مدار مسافرت آنها به سهولت و راحت منقضى شد مقضى المرام مراجعت نمایند ۱۶ حمل ۳۰۴ [از طرف رئیس وزراء مدیرالملک [محمود جم] نمره ۳۶

سند شماره ۲۲

[ورود گلرمان نویسنده و مورخ آلمانی به اتفاق بونه سیاح و مادام کانر به اصفهان]

وزارت داخله، اداره کل تشکیلات نظمیة اصفهان، نمره ۳۳۲۰، بتاریخ ۱۳۰۵/۱/۲۰ مقام محترم حکومت جلیله دامت شوکتہ چند روز است مسیو گلرمان مورخ و نویسنده آلمانی به اتفاق مسیو بونه سیاح و مادام کایر اتسابع دولت جمهوری آلمان به ترجمه اسماعیل خان به اصفهان وارد شده اند از اقرا تحقیقاتی که به عمل آمده است مورخ مزبور به قصد سیاحت و کسب اطلاعات تاریخی مشغول

فرهنگ گرگان به عمل آمد آقایان بخشدار گنبدکاووس و رئیس شهربانی و رئیس پست و تلگراف در محل دبیرستان کاوس حضور یافتند و بالاتفاق برای مشاهده وضعیت کاوش که از طرف آقای رابینو برای احداث گمانه در زمین های مجاور فرنگی امام^{۳۵} با موافقت نامه و معرفی نامه شماره ۲۲۳/۲۵۵۱۸ اداره کل باستانشناسی وزارت فرهنگ به عمل آمده به محل کاوس عزیمت نمودند پس از ملاحظه نقاطی که حفر شده بود اشیائی را که بدست آمده بود و در یکی از اتاقهای صحن حیاط امامزاده جمع آوری شده بود مشاهده نمودند و آقای رابینو توضیحاتی نسبت به هر یک دادند از بین اشیاء گفته شده چند پارچه که مشخص آقای رابینو نسبتاً قابل توجه تر بوده و اگر ناقص نبود حائز اهمیتی می شد بشرح زیر به وسیله نامبرده تحویل اداره فرهنگ گردید.

۱- کوزه طلایی سر خروسی شکسته و ناقص مربوط به قرق

۲- کاسه طلایی رنگ رفته مربوط به قرق

۳- بشقاب طلایی رنگ رفته مربوط به قرق

۴- کوزه صدفی شکسته و ناقص مربوط به قرق

۵- کاسه صورتی شکسته و ناقص مربوط به قرق

۶- کاسه مرغی گیری شکسته و ناقص مربوط به قرق

۷- کاسه شبکه شکسته و ناقص مربوط به قوق توضیح آنکه هیچ یک از قطعات یا سالم یا شکسته ای که تمام قطعاتش باشد نبود.

بخشدار گنبد کاوس و زیری رئیس شهربانی گنبدکاووس رسدبان / خوش بین رئیس پست و تلگراف گنبد یغمایی نماینده فرهنگ ایوب رابینو متصدی حفر مهدی مشایخی رئیس فرهنگ گرگان

ولی کشف مهرهای متعدد و اسباب بازی های اطفال و مجسمه های کوچک باعث می شود که وجود خط را در چهار هزار سال قبل از میلاد مسلم فرض شود.

در قسمتی از خرابه ها در اطراف پی های بنای معابد قرون ۲۳ و ۲۵ قبل از میلاد ظروف رنگین سیاه و قرمز و بعضی جواهرات طلا و نقره و آلات و ادوات و اسلحه مسی یافته شده.

چیز عجیبی که کشف گردیده یک جفت سندل (کفش راحت بی پاشنه) است از مس در قبر دختر جوانی.

هیأت تقریباً ۴۰۰ قطعه لوحه های نوشته از گل خام متعلق به دو هزار و پانصد الی هزار سال قبل از میلاد کشف نموده است. در یک چاه عصر ساسانی نقوشی متعلق به آن دوره کشف کرده اند که آثار هخامنشی و ساسانی در آنها مشهود است. بالاخره ظروف مرمر و بیتوم غیره و گردن بندهای مروارید از طلا و نقره و یاقوت کشف شده است. حفریاتی در یکی از خرابه های آن حوالی باعث کشف آجرهای پخته گردیده است که روی آنها خطوط سمیتی و انزائیت بنام آنشاس گال پادشاه عیلامی شوش در قرن پانزدهم نوشته شده است.

محل آن متعلق به دوراوندازی و آن شهری است که در کتیبه های آشوری نام برده شده و معروف است که در قرن هفتم قبل از میلاد بتوسط آسوربانی پال تسخیر و غارت شده.

سند شماره ۲۰

[اجازه حفاری در فرنگی امام گنبدکاووس]

اداره فرهنگ گرگان، گنبدکاووس، صورتجلسه ۳۲۲۷/۷/۲۹ [ش. ۱]

ساعت نه صبح روز جمعه ۲۲/۷/۲۹ بر حسب دعوتی که از طرف آقای مهدی مشایخی رئیس

سیاحت شده مسیو یونه نیز به عنوان سیاحت با ورخ مذکور است.

قصد دارند یک ماه در اصفهان توقف نموده بعد به شهرهای جنوبی ایران و از آنجا به نندوستان بروند در این چند روزه ورود مشغول ماشای ابنیه و آثار قدیمه بوده اند مادام کای نر نیز لم نقاشی را دارا و عکس بعضی کسبه و مردمان بقیه سوم را نقاشی کرده و با دوربین فیلم برداری نه همراه دارند عکس پل و بعضی از اماکن اریخی و اهالی را برمی دارند - رئیس نظمیته سفهان [امضا]

سند شماره ۲۳

نعمین دو نفر از مامورین نظمیته جهت همراهی پرفسور پوپ]

اداره کل تشکیلات نظمیته مملکتی، نظمیته سفهان، نمره ۵۵۵۱، بتاریخ ۱۳۰۸/۹/۱۰.

مقام محترم حکومت جلیله دامت شوکته - دو بر از مامورین درجه اول نظمیته را حسب الامر بهت مراقبت و هدایت مسترپوپ امریکایی ای مشاهدات ابنیه قدیمی شهر و برداشتن کس آنها تعیین نموده چون در مدت ۱۶ روز که همراه مشارالیه بوده مبلغ هشت تومان کرایه رشکه داده اند. مستدعی است مقرر فرمایند رایه درشکه آنها را وصول و ارسال دارند.

رئیس نظمیته اصفهان

سند شماره ۲۴

برود مایرون اسمیت به ایران جهت طلاعات آثار ملی و تاریخی]

وزارت جلیله اخله اداره موریسیاسی نمره ۷۵۸۷ / ۶۰۵۶۴ مورخه ۲۵ بهمن ۱۳۱۲ ش.

آقایان ولات حکام - به موجب مراسله

وزارت جلیله معارف و اوقاف مستر مایرون اسمیت عضو شورای مجامع علمی و اشنگتون برای مطالعات و تحقیقات راجع به ابنیه تاریخی و آثار ملی به ایران آمده و مطالعات و تحقیقات مشارالیه در اطراف مطالبی است که ذیلاً شرح داده می شود:

۱- موقعیت و وضعیت و ارتفاع ابنیه تاریخی ؟ و طرز معماری آن.

۲- شرح و توصیف هریک از ابنیه و آثار تاریخی و مواد اولیه که بکار رفته انواع نقاشی و رنگ هنری آنها.

۳- برداشتن عکس از خطوط و تصاویر ابنیه و آثار تاریخی.

۴- مطالعات و استنساخ خطوط و مساعدت دکتر تار و دکتر کوبی.

۵- برداشتن عکس از وضعیت عمومی عمارات و اماکن قدیمه.

۶- تحصیل اطلاعات از آثار جغرافیایی و تاریخی عمارات و اماکن قدیمه

قدغن فرماید مأمورین مربوطه برای تسهیل پیشرفت منظور مشارالیه مساعدت لازمه را به عمل بیاورند - مطابق اصل است ۱۳۱۲/۳/۳

سند شماره ۲۵

[ورود خانم مور به ایران و بازدید وی از اماکن تاریخی در شهرهای ایران]

وزارت داخله، نمره ۸۳۴۹-۱۹، بتاریخ ۴ فروردین ۱۳۱۳ ش.

حکومت جلیله اصفهان - بر حسب اطلاعی که از سفارت لندن رسیده است میسز مور خانم متموله امریکایی که برای احیای آثار گذشته ایران تاکنون کمک های مادی شایان توجهی به مؤسسات امریکایی که عهده دار حفریات تخت جمشید و دامغان بوده اند کرده در اواخر

فروردین با هشت نفر از بستگان خود بوسیله طیاره از طریق خوزستان وارد ایران خواهد شد و خط سیر خود را بقرار ذیل معین نموده است:

دزفول - شیراز - نطنز - اصفهان - طهران - سلطانیه - تبریز - کرمانشاه - همدان و از آنجا مجدداً به طهران آمده و از راه سمنان دامغان به مشهد رفته و از سر احداث ترکستان روسیه خارج خواهد شد.

چون وزارت داخله مایل است که نسبت به خانم مذکوره و همراهان ایشان در این مسافرت همه قسم مساعدت شده و طوری رفتار شود که از مسافرت خود در ایران راضی و خوشوقت باشند بنابراین لازم است به مأمورین مربوطه دستور لازم صادر فرماید که از بذل هرگونه مساعدت نسبت به آنها کوتاهی ننموده و موجبات تسهیل مسافرت آنها را فراهم نمایند.

[امضا] محمود جم

سند شماره ۲۶

[توصیه همکاری حکام و مامورین با سه نفر ایرانگرد]

ریاست وزراء نمره عمومی، ۳۶۱، تاریخ تحریر ۲۴، فروردین ماه ۱۳۰۹، تاریخ ثبت ۱۳۰۹/۱/۲۴ عموم حکام و مامورین ممالک محروسه ایران - میرزا احمدخان شارق، به اتفاق نصراله قدوسی و حاجی خلیل راوی، این اوقات قصد کرده اند پیاده دور و اطراف ایران را طی نمایند چون ممکن است مشارالیه در این مسافرت محتاج به مساعدت حکام و مامورین دولتی باشند به عموم احکام و مامورین توصیه می گردد که هریک در قلمرو خود مساعدت لازمه را نسبت به سیاحان مزبور به عمل آورند تا این مسافرت خود را به آسودگی طی نمایند.

[امضاء] نصرالله نخعی

فروردین ۱۳۰۹،

مقام منبع محترم حضرت اشرف آقای هدایت ریاست وزرای عظام دامت عظمته.

چون به افتخار امنیت و آسایش دوره مسعود سلطنت اعلیحضرت اقدس همایون پهلوی ارواحنا فدا، این بنده احمد شارق - به اتفاق نصراله خان قدوی و حاجی خلیل راوی عزم کرده‌ایم مساحت دور ایران را پیاده گردش و مسافرت نماییم و اتخاذ این تصمیم به استظهار مساعدت و موافقت مقام محترم عالی بود و فواید مهم آن از نقطه نظر (اسپورت) و آشنایی کامل به روحیات و عادات و آداب هموطنان عزیز و نوشتن کتابی به روی اصل اقتصادیات و احتیاجات عمومی به حضرت اشرف عالی پوشیده نیست نظر به نوع پروری و معارف درستی که همه وقت در وجود مبارک سراغ داشته و دارم استدعا دارم آمر و مقرر فرمایید که کابینه محترم ریاست وزرای عظام اوامر لازم دایر به مساعدت کلیه مامورین دولت در امور احتیاج صادر نمایند که عایقی برای انجام این خدمت میلی برای بندگان رخ ننماید و چون تبلیغ نظریات و نقشه‌های اصلاحی دولت علیه به نقاط دوردست و سرحدی مملکت یکی از وظایف کلیه افراد می‌باشد خیلی مفتخر خواهم بود اگر دستوراتی هم در این قسمت مقتضی و مصلحت می‌دانند مرحمت کنند.

در خاتمه مراتب بندگی و فدویت خود را تجدید می‌نماید.

احمد شارق [امضا]

سند شماره ۲۷

[ورود پروفیسور پوپ به اردستان]

نمره ۹۷، مورخ ۱۳۱۳/۲/۲

مقام محترم حکومت جلیله اصفهان دامت

شوکه - در جواب مرقومه نمره ۶۱۷/۱۲۲/۱۳۱۱

[۱۳] موضوع ورود پروفیسور پوپ و غیره بطوری

که دستور فرموده بودند روز ۳۱ فروردین ۱۳۱۳

برای پذیرایی مهیا شده و مخصوصاً چون

اردستان غسل یافت نمی‌شود بوسیله قاصد از

نظرن که هشت فرسخی اردستان است غسل تهیه

نموده و حسب الامر مفاد مرقومه را مراقب بوده و

در خط سیر آنها مأمورین ابنیه بطریق پست‌بندی

مرتب نموده تقریباً دو ساعت قبل از ظهر طیاره

مشاهده گردید که روی اردستان گردش نمود و به

سمت اصفهان روانه ولی از اینکه چه اشخاصی

هستند غیر معلوم و تا غروب آفتاب به حال انتظار

بود و در مقام تحقیق شده از تلگرافخانه اطلاع

رسید که از طرف یزد و کرمان طیاره مزبور به

نائین وارد و سپس به سمت اردستان حرکت کرده

و بطریقی که تلگراف خانه اطلاع حاصل نموده

همان اشخاص به اصفهان ورود نموده‌اند لذا

محض استحضار خاطر مبارک به عرض رسانید.

۱۳۱۳/۲/۸

حکومت دیلج - خانم امریکایی که فعلاً

اصفهان است از متمولین امریکایی و از طرف

سفارتخانه ایران توصیه شده است قدغن فرمایید

نسبت به مشارالیها همه قسم مهربانی و تشویق

به عمل آمد.

جم وزارت داخله

سند شماره ۲۸

[بازدید دکتر پتیر و همراهان از موزه

سلطنتی]

وزارت داخله، نمره ۹۷/۱۷۹۴۷، بتاریخ

۱۳۱۳/۴/۱۱، فوری است.

مقام منبع ریاست محترم وزراء عظام -

بطوری که قبلاً اطلاع حاصل شده بود اخیراً ده نفر

از اتباع دولت چکوسلواکی تحت ریاست آقای

دکتر پتیر که از نویسندگان معروف می‌باشد

چهار دستگاه اتومبیل شخصی به قصد سیاحت

بغداد به ایران آمده و از طریق طهران و خراسان

هندوستان خواهند رفت چون مشارالیهیم تقاضا

دارند موزه سلطنتی را مشاهده نمایند ل

مستدعی است مقرر فرمایند نسبت به تقاضا

مزبور اوامر لازمه صادر و از نتیجه وزارت داخله

را مستحضر فرمایند ضمناً اشعار می‌دارد که قب

در تسهیل مسافرت و ابراز مساعدت نسبت به

عده مذکور دستورات لازم به مامورین مربوط

صادر گردیده است.

[امضاء] محمود ج

[حاشیه]: جواب داده شود به اداره بیوتات

تشریفات سلطنتی مراجعه نمایند. ۱۴۱۳/۴/۱۲

جواب: کابینه ریاست وزراء، نمره عموم

۲۲۹۵، تاریخ ثبت ۱۳۱۳/۴/۱۳ ش.

وزارت جلیله داخله - راجع به تقاضایی ک

دکتر پتیر و همراهان او برای تماشای مور

سلطنتی نموده‌اند شرحی طی نمره ۱۷۹۴۷/۱۱

اشعار فرموده بودند، ملاحظه شد. مقتضی است

به اداره بیوتات و تشریفات سلطنتی مراجع

فرمایید ترتیب کار را خواهند داد.

[امضا] نصرالله نخبه

سند شماره ۲۹

[تقاضای توصیه هونمان جهت عزیمت به

ایزد خواست]

وزارت داخله، تاریخ خروج ۱۳۱۳/۵/۲۱

داخله ۲۳۴۲۱ - آقای هونمان از نقاش‌ها

معروف که قریب یک‌سال، اجازه در اصفها

مشغول نقاشی عمارات قدیمه و محلهای طبع

و زیبا و در طهران نیز در کلوب ایران یک مرتبه

کارهای خود را نمایش داده و کاملاً معروف است چندی قبل اظهار داشت که برای نقاشی ایزدخواست که محل منحصر و مخصوص است و در بلندی واقع شده می خواهد حرکت نماید. و از این جانب تقاضای توصیه برای مواقع لزوم نمود چون سوابق او را داشتم و در اصفهان مشغول بود مانعی ندیده مشارالیه با یک خانم آلمانی که از بستگان شویمان و قریب پانزده سال است در ایران است به محل مزبور حرکت بعد از مراجعت نیز پنج فقره نقاشی خود را که جهات مختلفی به هر صورت ارائه داد فوق العاده نفیس و خوب و الآن موجود است جز این عکاسی در آنجا به عمل نیامده است نظمی اصفهان نیز از سوابق و کارهای او مستحضر است و تمام کارهای او هم فوق العاده خوب و مطلوب است.

۱۳۱۳/۵/۲۱

M-O. Schunemann
Isfahan

28. Oktober 1934

S. Eacellenz Sure - Israfil

Generalgouverneur - Isfahan Auf
Ihre Anfrage beehre beehre Ich mich
die Namen der beiden deutschen
Reisenden bekanntzugeben:

1. Landgerichtsrat Joppich.
2. Amtsgerichtsrat seiffert.

Die bidden Herren machen eine
Rundreise durch Russland and die
orientländer Zu Studienzwecken.
Ergebenst
M - O. Schunemann.

وزارت داخله، اداره تبلیغات و جلب سیاحان،
نمره ۳۷۹۲۷، بتاريخ ۱۳۱۳/۷/۱۹
حکومت جلیله اصفهان - آقای دکتر اشमित

دومن آژانس تلگرافی برلن که برای مشاهده ابنیه تاریخی به اصفهان عزیمت می نمایند بدین وسیله معرفی می شوند که قدغن فرمایید مشارالیه را بوسیله راهنمایی برای مشاهده آثار تاریخی هدایت نمایند.

از طرف وزیر داخله [امضا] همایون سیاح

سند شماره ۳۰

[گزارش پذیرایی از مستشرقین در اصفهان]
وزارت داخله، نمره ۷۲۹۸، مورخه
[۱۳۱۳/۸/۱۹]

وزارت جلیله داخله - در جواب مرقومه نمره
۹۸۲ محترماً تصدیق افزای می شود:

علاوه بر راپورت رئیس پست و تلگراف از طرف حکومت نیز راپورت داده شد که بر طبق امر وزارت جلیله داخله آقایان مستشرقین که از طهران به اصفهان وارد شدند از همه آنها پذیرایی به عمل آمد و مخصوصاً در روز ۲۸ مهر دو نفر مستشرق مصری آقایان استاد عزام و عباد و یک نفر مستشرق و شاعر انگلیسی مستر درینک واتر و آقای اشमित مدیر آژانس رسمی آلمان مقیم آنقره و دختر اشमित و دو نفر از اعضای عدلیه آلمان [یویش] رئیس استیناف و زانیفرت رئیس عدلیه و مشاور رسمی که برای تماشا وارد اصفهان شده بودند از این جانب در اداره حکومتی ملاقات به عمل آورده و آقای سارژدافر دولت انگلیس نیز که همراه درینک واتر به دیدن این جانب آمده بود همه آنها را در همان شب به صرف شام در منزل خود دعوت و پذیرایی به عمل آورده و در موقع گردش نیز همراه آنها مامور مخصوص فرستاده و موجبات امتنان آنها از هر جهت فراهم و مراجعت نمودند و نیز از مستر کولن و آقا اقلی ویشفر مستشرق دیگر امریکایی به همین ترتیب پذیرایی به عمل آمد. این دو نفر آلمانی که از اعضا

و دارای سمت های مزبور هستند برای مطالعه قضایی در ممالک شرق یعنی در بعضی از ممالک شرق گردش نموده و بعد از ورود یک هفته در مرکز همراه آقای اشमित برای دیدن اصفهان آمده بودند.

وزارت داخله، اداره تبلیغات و جلب سیاحان،
نمره ۹۸۲، مورخه ۱۳۱۳/۸/۲ ش.

حکومت جلیله اصفهان - بطوری که رئیس پست و تلگراف اصفهان تلگرافاً اطلاع داده روز ۲۸ مهرماه سه نفر مستشرق مصری و انگلیسی و آقایان سارژدافر دولت انگلیس و مدیر آژانس رسمی آلمانها مقیم آنقره با دو نفر از رؤسای عدلیه آلمان و دختر خود برای سیاحت و مشاهده آثار تاریخی وارد اصفهان و یک شب هم از طرف آن حکومت جلیله از آنها پذیرایی شده است مقتضی است مقرر فرمایید از جریان مسافرت آقایان مزبور و چگونگی قضیه وزارت داخله را مستحضر سازند.

از طرف وزیر داخله [امضا] همایون سیاح

سند شماره ۳۱

[توصیه همکاری با هانری فیلد و همراهان؛
مامورین موزه تاریخ طبیعی شیکاگو]

وزارت داخله، اداره سیاسی، نمره
۲۳۳۴/۲۵۰۳۵، بتاريخ ۲۲ / مرداد / ۱۳۱۳ ش.

حکومت جلیله اصفهان - موزه تاریخ طبیعی شیکاگو دو نفر از اعضای خود را به ریاست مستر هانری فیلد برای تحقیقات علمی مامور شرق نموده مشارالیه پس از انجام تحقیقات علمی در نواحی عراق به طهران آمده که خط سیر خود را در ایران به این نحو پیشنهاد نموده - فارس - اصفهان - مسازندران - یک قسمت از مؤسسات شرکت سهامی نفت ایران و انگلیس.

۱- برداشتن عکس از بعضی اشخاص و اندازه گرفتن سر و ساختمان بدنی آنها.
۲- تهیه مجموعه‌ای از حیوانات بومی.
۳- جمع‌آوری مجموعه از نمونه خاک و گیاه و اشجار.

۴- برداشتن عکس از مناظری که مجاز است از قبیل مساجد و غیره.
قدغن فرمایید مأمورین مربوطه در مواقع لازمه برای پیشرفت منظور مشارالیه در حدود مقررات مساعدت و وسایلی تسهیل مسافرت او را فراهم نمایند.

[امضا] محمود جم

سند شماره ۳۲

یازدید شواک چوکسل بانی مدرسه ایتم زرتشتیان یزد و همراهان از اصفهان]
تلگراف به طهران، وزارت داخله، حکومت اصفهان، [نمره ۶۳۱۷، مورخ ۱۳۱۳/۷/۱۰ ش.]
ریاست محترم پرمسل وزارت جلیله داخله ۶۱۸ دین شاه تا حال به اصفهان وارد نشده و در دو سه روز قبل آقای شواک چوکسل زردشتی بانی مدرسه ایتم زرتشتیان یزد با پنج نفر همراهان وارد و بعد از دو روز توقف به طرف یزد حرکت نمودند. ۱۳۱۳/۷/۱۰ برای افتتاح مدرسه مزبور.

سند شماره ۳۳

[ورود ایلپارده معاون کمیسر ملی شوروی به اصفهان]
وزارت داخله، اداره حکومت اصفهان، نمره ۱۸۰۶، بتاریخ ۱۳۱۳/۲/۲۵ ش.
ریاست محترم تفتیش و تعقیب قاچاق - چون طبق تلگراف وزارت جلیله داخله آقای ایلپارده معاون کمیسر ملی شوروی برای سیاحت به

اصفهان می‌آید مقتضی است به مأمورین مربوطه دستورات لازمه دهید که در موقع ورود رعایت‌های لازمه بشود.

سند شماره ۳۴

[ورود کاتر یکی از مستشرقین آمریکایی به اصفهان]
تلگراف، از طهران به اصفهان، نمره تلگراف ۷۶، تاریخ وصول ۱۳۱۲۳/۸/۹ ش.
حکومت جلیله - مستر کاتر امریکایی و خانمش که از مستشرقین هستند صبح فردا عازم اصفهان هستند. ۱۰۷۶ ابتهاج

سند شماره ۳۵

[یازدید پروفیسور سباستیان از آثار تاریخی تخت جمشید و اصفهان]
وزارت داخله، حکومت اصفهان، نمره عمومی ۶۴۰۴، تاریخ خروج ۱۳۱۳/۷/۱۲
وزارت جلیله - برحسب دستور آن وزارت جلیله از آقای پروفیسور سباستیان بیک بندی ترتیب پذیرایی شد بعد از حرکت در تخت جمشید به شهرضا به حکومت آنجا دستور داده شد و ناهاری برای ایشان تهیه گردد، ورود به اصفهان رئیس بلدییه را برای تبریک فرستاده صبح آنروز از آنجا در اداره حکومت ملاقات پریشب را با حضور عموم رؤسای ادارات دولتی و عده از فضلا و غیره در منزل اینجانب صرف شام شده نطق‌های دوستانه نیز بعمل آمده فردا عصر آن چای مفصلی در عمارت چهل ستون از طرف بلدییه داده شده و صبح راکه بنا بود حرکت نماید و از مهمانخانه هم بعنوان حرکت خارج شده بودند معلوم گردید تا عصر با اطمینان یک نفر از هم‌شهریه‌های مقیم اصفهان نتوانسته بود تهیه

اتومبیل نماید بالاخره بوسیله نظمینه خود اینجانب اتومبیل برای ایشان تهیه و ساعت هشت و نیم بعد از ظهر حرکت نمودند مخصوصاً ابلاغ نمودم که از برای ایشان در هتل نادری منزل تهیه شده است بطور شرحی اظهار می‌کرد هتل نادری گران است خوب است ما را به اختیار خود بگذارند جواب دادم گویا از طرف دولت دعوت نشده باشید و مخارج هم مربوط به خودتان نباشد بصورت ظاهر از اینجا با رضایت حرکت کردند چهار نفر دیگر که در نمره ۳۳۹۲ دستور فرموده بودند هنوز وارد نشده‌اند فقط در چند روز قبل آقای شواک زردشتی پاسخ شش نفر از برادرزاده و داماد و کسان خودشان برای افتتاح مدرسه ایتم زرتشتیان که در یزد بنا کرده بود پس از دو روز توقف حرکت نمودند.

تلگراف از شیراز به اصفهان، نمره تلگراف ۲۸، تاریخ وصول ۱۳۱۳/۷/۲.

حکومت جلیله - پروفیسور سباستیان بیک دو سه روزی تخت جمشید خواهد ساند حرکت مجدداً اطلاع داده خواهد شد. ۷۴۶۶ مجید آهی.

تلگراف، از شیراز به اصفهان، نمره تلگراف ۶، تاریخ وصول ۱۳۱۳/۷/۸.

حکومت جلیله آقای پروفیسور سباستیان بیک فردا هشتم صبح حرکت به اصفهان می‌نمایند راجع به پذیرایی هرچند کتبا برای استحضار خاطر محترم تفصیلاً شرح داده شده ولی چون ایشان باید زودتر طهران برسند گویا مجال توقف زیاد در اصفهان نخواهند داشت برای مخارج پذیرایی اعتباری به هیچ‌وجه معین نشد خوب است مقرر فرمایند اظهار تبریک و تعیین محل اقامت اصفهان بوسیله حکومت شهرضا به ایشان ابلاغ شود. ۱۳۷۷ مجید آهی

سند شماره ۳۶

انشر مجله مصور به زبانهای انگلیسی و فرانسه به منظور جلب سیاحان وزارت داخله، اداره تبلیغات و جلب سیاحان، به تاریخ ۱۳۱۴/۷/۷ نمره ج / ۳۹۱/۳۸۹۰ ریاست وزرا - در جواب مرقومه نمره ۴۳۰۱ مورخه ۱۴/۶/۳۰ راجع به نشر مجلات مصور به زبانهای انگلیسی و فرانسه به منظور معرفی ترقیات فعلی کشور و جلب سیاحان خارجی خاطر عالی را مستحضر می‌دارد: اقدامی که در

نظر است به وسیله جراید عملی نبوده و اصولاً این گونه مطالب که جنبه تبلیغاتی داشته و مطابق معمول دنیا به زبانهای مختلف و مصور طبع می‌گردد باید در ردیف نشریات مخصوص به این امر یعنی مجله تبلیغاتی (Brochure) (touristique et de propagande) قرار گرفته به طور هفتگی یا ماهیانه در دسترس خارجیان گذارده شود تا منظور اصلی حاصل گردد والا درج چند خبر در روزنامه‌های «سازه دو طهران» یا «ژورنال دو طهران» تأثیری نداشته و زحمت بی‌حاصلی خواهد بود برای مزید استحضار خاطر عالی چند مجله تبلیغاتی که در

ایتالیا و ژاپن و مجارستان طبع و به اداره تبلیغات و جلب سیاحان این وزارتخانه واصل گردیده است تلواً تقدیم می‌شود که با مراجعه به مندرجات و کیفیت آن خاطر آن مقام به منظور این وزارتخانه معطوف و اقدام پیشنهادی را تصویب فرمایند که به موقع عمل گذارده شود.

در خاتمه لزوماً به عرض می‌رساند که برای ارسال نشریات راجع به جلب سیاحان هفته نیست که از یکی از کشورهای خارجه تقاضایی نرسد.

وزیر داخله [امضا] محمود جم

سند شماره ۳۷

[صورت جهانگردانی که از اول فروردین ۱۳۱۵ تا مهر ۱۳۱۵ وارد ایران شده‌اند]

نمره ترتیب	نام سیاح	تاریخ ورود	اهل	معرف	شهرهایی که بازدید کرده است	منظور از مسافرت	ملاحظات
۱	مستر پل کراوات به اتفاق خادم خود	۴ آوریل ۱۹۳۶ وارد قصر شیرین شده	آمریکا	آقای پوپ عتیقه‌شناس آمریکایی	قصر شیرین - کرمانشاه طهران - مازندران تخت جمشید - اصفهان - یزد - تبریز - جلفا	سیاحت	
۲	آقای ارکه‌هارت آمریکایی	۷ مه ۱۹۳۶ به بندر پهلوی	آمریکا	شرکت متعهده عراق	طهران و سایر شهرهای مهم		
۳	آقای ترابعلی هندی برادر وزیر مالیه حیدرآباد	-	هندی	وزارت امور خارجه	خسروی - کرمانشاه طهران و غیره		
۴	آقای نیکلا اشروب و فدیت	۱۵/۲/۱۵ بوشهر	-	-	دیلیم و بوشهر و نقاط جنوبی		
۵	مسیو سالاس و خانمش	اردیبهشت ۱۳۱۵	اسپانیایی	کانون جهانگردی اسپانیا	طهران - شیراز - اصفهان کرمانشاهان - همدان و خسروی و غیره		
۶	یکدسته ۱۵ نفری آلمانی به ریاست ریشارد لوسک	اوائل ژوئن از بندر پهلوی	آلمانی	وزارت امور خارجه	بندر پهلوی - گیلان - مازندران - طهران - اصفهان شیراز - مشهد - قزوین زنجان - گرگان		
۷	کانیرا و لشکیر مخبر	"	"	وزارت خارجه	بندر پهلوی - مازندران	"	فعالاً در ایران

روزنامه	مرداد	عراق	وزارت خارجه	تهران - مشهد - گرگان	است
۸	مرداد ۱۳۱۵	عراق	وزارت خارجه	تهران - مشهد - گرگان خسروی - کرمانشاهان همدان - قم - قزوین تهران - مشهد	زیارت مرقد مطهر امام رضا و سیاحت
۹	تیرماه	مصر	"	تمام کشور	"
۱۰	اواخر ژوئن	چک اسلاوکی	"	سواحل جنوبی بحر خزر - ساری - دماوند - تهران	سیاحت و تفحصات علمی
۱۱	اواخر ژوئن	سوئیس	وزارت خارجه	معین نکرده‌اند	سیاحت
۱۲	۱۵/۵/۲۴	آلمان	-	-	سیاحت
۱۳	اوایل آوریل	عراق	وزارت امور خارجه	پهلوی - رشت - چالوس مازندران - تهران - اصفهان شیراز - کرمانشاه - خسروی	سیاحت
۱۴	۲۰ مرداد ۱۳۱۵	یمن	"	خسروی - کرمانشاهان همدان - قزوین - تهران مازندران - مشهد - قم اصفهان	"
۱۵	۱۵/۵/۲۲ از جلفا	انگلیس	و معارف	تبریز - زنجان - قزوین تهران - مازندران - شهرهای خراسان و اصفهان و تخت جمشید	"
۱۶	۳ مهر وارد می‌شوند	افغانی	وزارت خارجه	"	"
۱۷	۷ مهر ۱۳۱۵ از بوشهر وارد می‌شوند	"	"	"	"
۱۸	۱۴ آبان ۱۳۱۴ ورود به بوشهر	انگلیسی	"	شیراز - بهبهان - شوشتر شوش - کرمانشاه - سنندج سقز - ساوجبلاغ	این شخص فعالاً در ایران و مشغول ادامه عملیات است تحقیقات و تفحصات علمی از آن جمله معرفت الارضی و اکتشاف آثار عتیقه

سند شماره ۳۸

ازدید سعید نفیسی و مسعود کیهان و
مراهان از دانشسرای عالی اصفهان]

وزارت داخله، نمره ۳۲۱۱، تاریخ
۱۳۱۵/۲/۲۰ ش.

وزارت معارف و اوقاف - عطف به مرقومه
۵۸۲/۷۲۳ تصدیق می دهد. جناب آقای کیهان و
نمای سعید نفیسی و گرفتار استادان محترم
انشکده به اتفاق ۲۳ نفر محصلین؛ دانشسرای
الی اصفهان را به قدوم خود مزین و این جانب را
ز به زیارت مرقومه سرافراز داشتند با تقدیر بر
ن که این قبیل از مسافرتها اهالی مملکت را به
کدیگر نزدیک کرده و به اخلاق هم آشنا می سازد
چه در خور وظیفه امثال بنده است البته در
نقیب اجرای این نیت ولو ناقص هم باشد قطعاً
بد تقدیم خدمتی بشود و از همین نظر گمان
می کنم آقایان محترم اگر هم رضایت کامل
ناصل نفرموده باشند خیلی هم ناراضی از
سفهان مراجعت فرمایند استفاده هم که از
نفرانس استادان محترم به عمل آمد از حد
بریف اینجانب خارج است، موفقیت جناب
نای وزیر معارف و اوقاف را قلباً خواهانم
مضا] قاسم صوراسرافیل

سند شماره ۳۹

ورود یک گروه زمین شناس و گیاه شناس به
پرستی ریشارد لوسک جهت مطالعه قلعه
ماوند]

وزارت داخله، اداره تبلیغات و جلب سیاحان،
مرح / ۲۲۹۶۵/۴۹۳، به تاریخ ۱۳۱۵/۴/۱۱ ش.
ریاست وزرا - در جواب مرقومه نمره ۴۰۹۱
ررخه تیرماه به استحضار خاطر عالی می رساند
ه پانزده نفر سیاح مذکور یک هیأت علمی
مانی است که تحت ریاست ریشارد لوسک

Richard Lusk برای تحقیقات معرفت الارض
و گیاه شناسی و صعود به قله دماوند وارد ایران
شده و به وسیله وزارت امور خارجه هم معرفی و
توصیه شده اند. هیأت مزبور فعلاً در طهران
می باشد. از طرف وزارت داخله [امضا] همایون
سیاح

سند شماره ۴۰

[اعتراض خارجیان نسبت به بازرسی آنها
توسط مأمورین انتظامی ایران]

ریاست وزرا، نمره عمومی ۱۲۹۴۲، تاریخ
ثبت ۱۳۱۵/۱۱/۱ ش، مستقیم و فوری است.
ریاست اداره کل شهربانی - راپورتی از اداره
تبلیغات و جلب سیاحان وزارت داخله رسیده و
حاکی است که اداره راه آهن پاریس - لیون و
مدیرانه شرقی به سفارت دولت شاهنشاهی در
پاریس نوشته و راجع به اشکالاتی که در نتیجه
بازرسی های مأمورین شهربانی از خانقین به
تهران در بین راه نسبت به مسافرینی که به ایران
مسافرت می کنند فراهم می شود شکایت نموده
است می نویسند شکایت نسبت به این موضوع
منحصر به اداره راه آهن مزبور نبوده بلکه غالب
مسافرین خارجی که به ایران مسافرت می نمایند
در مراجعت چه به وسیله انتشار مقالات در جراید
خارجی و چه به وسایل دیگر از بازرسی های
مزبور که در راه های ایران از مسافرین می شود
شاکی هستند مثلاً دو نفر خانم سیاح انگلیسی که
تصمیم داشتند به ایران مسافرت کنند در نتیجه
این بازرسی ها صریحاً از مسافرت خود منصرف
و فسخ عزیمت نموده اند ادامه این ترتیب هم
ممکن است لطمه بزرگی به ورود مسافرین و
سیاحان خارجی که مبالغی در این مملکت خرج و
شهرت ایران را در خارج، انتشار می دهند وارد
شود و تبلیغاتی که با مخارج گزافی برای جلب و
مسافرت آنها به ایران می شود سوء اثر بخشد

علیهذا مقرر دارید در این قسمت تحقیقات و
مطالعات لازم نموده نظرات اداره کل شهربانی را
در اصلاح و تغییر این وضعیت اشعار دارند تا
تصمیم مقتضی اتخاذ گردد [امضا] برومند
۱۳۱۵/۱۰/۳۰ ه.ش.

وزارت داخله، اداره کل شهربانی، اداره
سیاسی، شماره ۲۴۹۲۹/۱۷۹۲۹، به تاریخ
۱۵/۱۱/۶ [۱۳ ه.ش.]، محرمانه مستقیم.

ریاست وزرا - معطوفاً به نامه شماره ۱۲۹۴۲
راجع به سیاحان خارجی معروض می دارد که با
رعایت مقررات تسهیلاتی برای مسافرت
سیاحان فراهم آمده که رئیس اداره تبلیغات و
جلب سیاحان وزارت داخله مطلع می باشد با این
حال برای مسافرت آنها به کشور شاهنشاهی
تصور مشکلاتی نمی رود.
رئیس اداره کل شهربانی سرپاس مختار [امضا]

سند شماره ۴۱

[ورود جرج آلن سفیر آمریکا به اتفاق
پسرش و یک افسر به اصفهان]

وزارت کشور، استانداری استان دهم شماره
عمومی ۷۰۶۷، سالمه خروج ۱۳۲۵/۶/۴
جناب اشرف آقای قوام السلطنه نخست وزیر
معظم - محترماً به عرض می رساند: روز یکشنبه
۲۷ مرداد ماه جاری آقای جرج آلن سفیر کبیر
امریکا به اتفاق خانم و پسرش و یک نفر افسر
امریکایی برای بازدید آثار قدیمه اصفهان به
وسیله هواپیما به اصفهان وارد و از طرف
استانداری به آقای رئیس باستان شناسی مأموریت
داده شد که آقایان را به نقاط مورد نظر هدایت
نمایند و ساعت شش عصر که مشارالیه در
عمارت چهل ستون دعوتی به پای و بازدید
عمارت مزبور به عمل آمد که جلسه چای تا
ساعت یک بعد از ظهر ادامه داشت آقای سفیر کبیر
و همراهانش شب را در اصفهان توقف نموده و

فردای آن روز برای اظهار تشکر به بنده منزل آمده و سپس به مرکز بازگشت نمودند مراتب جهت استحضار خاطر مبارک معروض گردید - استاندار استان دهم. [امضا] نادر آراسته

[حاشیه]: رونوشت جهت استحضار به وزارت کشور فرستاده می شود - استاندار استان دهم.

تهران، کاخ وزارت خارجه، ۲۵/۵/۳۱/۶۸۵۲
جناب اشرف آقای قوام السلطنه وزیر معظم -

امریه ۱۸۹۱۲ زیارت، طبق دستور اقدام خواهد شد مستدعی است مقرر فرمایند ساعت حرکت آقایان وسیله تلگرافخانه [ ] ابلاغ شود ۶۳۰۰ [امضا] نادر آراسته

سند شماره ۴۲

[مجوز صعود به توجال]

نمره ۱۳۱۵/۶/۵/۷۰۰۸ ش.

خیلی آنی، توصیه - مسیو اسیل کاهلر مهندس برق تبعه آلمان مجاز است برای کشورش به توجال صعود نماید مأمورین مخالفت ننمایند اعتبار این توصیه ۲۴ ساعت است.

۱۳۱۵/۶/۵

سند شماره ۴۳

[بازدید عده‌ای از دانشجویان انگلیس از ایران]

وزارت داخله، اداره تبلیغات و جلب سیاحان، نمره ج ۳۰۲۴۳/۶۳۲/۳۰، به تاریخ ۱۳۱۵/۵/۱۲ ش. ریاست وزرا - به قرار اطلاع واصله از وزارت امور خارجه یک عده بیست و چهار نفری از محصلین دانشگاههای انگلستان که هر سال در موقع تعطیل تابستان برای گردش و مطالعه علمی به کشورهای خارجه می‌روند در هذسه‌السنه به ایران خواهند آمد محصلین مزبوره در حدود

نوزدهم مرداد ماه جاری از سرحد پهلوی وارد و به طهران خواهند آمد که بعد برای بازدید آثار تاریخی به اصفهان و شیراز بروند. اقامت آنها تقریباً تا آخر شهریور در ایران به طول خواهد انجامید. به قرار معلوم مراتب از طریق سفارت شاهنشاهی در لندن قبلاً به وزارت معارف نیز اطلاع داده شده است از طرف وزارت داخله هم برای فراهم آوردن تسهیلات لازم نسبت به مسافرت آنها دستور لازم به حکام صادر گردیده است.

از طرف وزارت کشور [امضا] همایون سیاح وزارت داخله، اداره سیاسی، نمره ج ۳۳۰۷۷/۶۸۵، مورخه ۲۴ مرداد ۱۳۱۵ ش.

ریاست وزرا - معطوفاً به مرقومه نمره (۶۲۱۰) معروض می‌دارد که مطابق تلگرافی که از رئیس معارف آذربایجان به وزارت معارف و اوقاف رسیده محصلین ۲۳ مرداد وارد تبریز شده و قونسولگری منزل عصر با نماینده معارف اینیه تاریخی را مشاهده ۲۳ عازم زنجان مانده ۲۴ پس از دیدن سلطانیه به طهران عزیمت خواهند کرد مطابق اطلاع امروز ساعت ۷ بعد از ظهر وارد طهران خواهند شد راجع به تغییر خط سیر آنها وزارت معارف اظهار بی‌اطلاعی نمودند و البته به طهران که آمدند معلوم خواهد شد که به چه سمت

می‌روند [امضا] همایون سیاح

محصلین در تاریخ ۱۳۱۵/۶/۱۰ با اسکورت وارد خراسان و روز بعد به هرات رفتند و سپس به طرف یزد حرکت کردند.

سند شماره ۴۴

[ورود یک جهانگرد انگلیسی با خانمش به جم]

ریاست وزرا، نمره عمومی ۴۸۶، تاریخ ۱۵/۱۰/۳۰ [ش. ۱۳]

وزارت داخله - طبق اطلاع واصله یک نفر

جهانگرد انگلیسی با خانم خود از طریق زاهدان به بم وارد و قونسول انگلیس کرمان نیز به استقبای آنها به بم رفته به اتفاق هم به طرف کرمان عزیمت نموده‌اند راجع به جهانگرد مزبور هر اطلاعی وزارت داخله رسیده برای استحضار ریاست وزرا اشعار دارند.

سند شماره ۴۵

[گزارشهای ورود سیاحان خارجی به ایران]

تلگراف، تاریخ وصول، ۱۳۱۸/۱۰/۲۴

گزارش خسروی ۱/۱۲۳/۱۳۱۸]

روز جاری سید محمد و حاجی عبدالرحیم

طبان سیاح جهانگرد تبعه دولت سوریه فرانسه راه بغداد وارد به طرف طهران رهسپار شده مسعود

تلگراف، تاریخ وصول، ۱۳۱۸/۳/۳۱

گزارش ۱۳۱۸/۲/۳۰ کرمانشاه ۳ ننه

جهانگردان، اندره میکوت (mekout) تبعه فرانسه ریموند یعنی لین نرژ ( ) خانم هازیت لیر نرژ ( ) از طریق قصر وارد، صبح جاری به سمت همدان عزیمت نمودند.

تلگراف، تاریخ وصول ۱/۱/۲۸/۱۳۱۸]

گزارش کرمانشاه ۱۳۱۸/۱/۲۸ - دو ننه

جهانگرد، فرانسس آندریو Faransise

(Andriou تبعه انگلیس، بلانش کاترین هوفما

(Balansh Katrin houfman) جهانگرد تبعه

امریکا از طریق همدان وارد [در ۱۳۱۸/۱/۲۷

به سمت قصر [شیرین] عزیمت کردند. علی نویدی

سند شماره ۴۶

[بازدید کفیل کنسولگری انگلیس از شیراز

اصفهان]

وزارت کشور، فرمانداری اصفهان، شماره ۵۶۰، [به تاریخ] ۱۳۱۹/۵/۲۱ - ۱۳۱۹/۵/۲۱ ش، حرمانه.

وزارت کشور - اداره کل امور کشور - آقای نیل کنسولگری انگلیس از شیراز به اصفهان بده و امروز به دفتر فرماندار آمدند (آقایان نیس باستان‌شناسی اصفهان و منشی کنسولگری م حضور داشتند) ضمن ملاقات که مقصود بدن رسمانه بود اظهار داشتند سه چهار هفته در اصفهان توقف می‌نمایند و منتظر یکی از دوستان ود هستند که از بغداد برای گروس بیاید و بعد از باستانی را تماشا نمایند (رونوشت تلگراف ۶۹۶ استانداری ۷ که دیروز رسیده در این صوص لفا ارسال می‌شود)

نسبت به قطع درخت کوچکی که جلو گاراژ ستر کنسولگری واقع و مانع عبور اتومبیل شود نیز مذاکره نمودند و به شهردار نیز دستور تضي داده شد.

سند شماره ۴۷

بخترانی ژنرال پاولووسکی در دبیرستان مدی اصفهان

وزارت کشور، فرماندار اصفهان، کشوری ناب آقای استانداری استان دهم - تهران آقای ژنرال پاولووسکی پروفیسور طب عضو هنگستان شوروی و همراهان به اصفهان وارد و ق مقررات صادره به قسمی که باید از آنها یرایی به عمل آید آثار تاریخی و صنعتهای ستی اصفهان را بازدید دیروز ساعت ۴ دازظهر در دبیرستان سعدی در موضوع علمی طبی به زبان روسی فرانسه سخنرانی نمودند دا هم به سده می‌روند در سه‌شنبه چهارشنبه به ران عزیمت می‌نمایند قونسول شوروی و خود نان نهایت در جبران اظهار رضایت خودشان ودند.

[حاشیه]: آقای رئیس دفتر گزارش جامع کپی ترده اشخاصی که از تاریخ ورود و تنظیم برنامه و مراجعت آقای ژنرال و همراهان تهیه شود که به مرکز اعلام گردد ۲۱/۱۲/۲

سند شماره ۴۸

[بازدید دو نفر انگلیسی از قلعه حسن صباح]

وزارت کشور، ژاندارمری کل کشور، [تاریخ ورود به دفتر محرمانه وزارت کشور] ۱۳۲۲/۴/۲۲ ش.

تیمسار ریاست کل ژاندارمری کوپیه هنگ مرکز تهران طبق اطلاع حاصله امروز رئیس کل یوکوسیسی و دو نفر انگلیسی دیگر برای بازدید قلعه حسن صباح و اماکن تاریخی به معیت جعفر رشوند به رودبار الموت عزیمت شماره ۳۵ سیار ۲۲/۴/۱۶ سروان پورجلال ۵/۴۵۳ - ۲۲/۴/۲۱ محترماً رونوشت گزارش بالا جهت استحضار به وزارت کشور ایفاد می‌گردد. رئیس ژاندارمری کل کشور - سرلشکر [فرج‌الله] آقاولی

سند شماره ۴۹

[بازدید هامسکین استاد دانشگاه آمریکایی بیروت از اصفهان]

سه‌شنبه اول مهر قربانت شوم خیلی منتظر شدم تشریف نیاوردید البته گرفتاری پیدا کردید و یا فراموش نموده‌اید نمی‌دانم در هر حال مستر [هامسکین] که یکی از اشخاص مهم آمریکایی است و علاوه بر موقعیت [معارفی] که در دانشگاه بزرگ امریکایی بیروت دارد فعلاً مأموریت مهمی دارد که در زیر کارت خودش نوشته است فردا صبح عازم اصفهان است که برای گردش و تماشا می‌رود مقتضی است که شرحی به آقای

فهیم‌الدوله حکمران بنویسید که تسهیلات برای ایشان بکنند بدین معنی که شخصی را در آن جا برایش معین کنند که نقاط تاریخی و صنعتی اصفهان را ببیند دستور فرمایند این توصیه را همین امروز برای من بفرستند که غروب امروز برای او بفرستم که فردا صبح زود حرکت می‌کند. با ارادت قلبی [امضا] رهنما

سند شماره ۵۰

[مقررات ارزی جهانگردان]

وزارت دارایی، [مربوط به سال ۱۳۱۸]

مقررات ارزی

۱- مسافرین بیگانه پس از ورود به مرز باید آنچه ارز همراه دارند به اطلاع اداره گمرک برسانند تا در گذرنامه آنها قید گردد.
۲- در صورتی که مسافرین بیگانه مایل باشند که کلیه یا مقداری از ارزهای خود را به فروش رسانند بایستی فقط به بانک مجاز (بانک ملی ایران - بانک شاهنشاهی ایران) فروخته و گواهی‌نامه خرید آنها را تا موقع خروج از مرز نزد خود نگاه دارند.

۳- اگر مسافرین بخواهند ارز وارده خود را و یا ارزی که جهت آنها از خارجه فرستاده شده به بانک مجاز فروخته و در موقع ضرورت دو مرتبه خریداری نمایند بایستی قبلاً تحصیل موافقت نمایند والا به هیچ وجه ارزی که فروخته شده قابل بازخرید نخواهد بود.

۴- اگر مسافرین بخواهند ارزی را که همراه دارند یا ارزی که از خارجه دهند برای آنها ارسال شده دو مرتبه به خارجه انتقال دهند بایستی موضوع را به اطلاع کمیسیون ارز برسانند تا اجازه لازم صادر شود.

۵- مسافرین در موقع خروج از مرز باید عین ارزهای وارده را همراه داشته و یا در مقابل کلیه یا

کسری آنها گواهینامه بانک مجاز (دایره به خرید یا انتقال آنها) را به گمرک محل ارائه دهند.

سند شماره ۵۱

[مقررات گمرکی جهانگردان]

وزارت دارایی، مربوط به سال [۱۳۱۸]

مقررات گمرکی

جهانگردان از لحاظ پرداخت حقوق و عوارض گمرکی کالای خود فرقی با سایر مسافرن ندارند و تابع مقررات گمرکی که یک نسخه آن نیز ضمیمه است می‌باشند ولی امتیازات مشروحه زیر در مورد آنها برقرار است:

۱- نسبت به اتومبیل یا وسایط نقلیه دیگر که جهانگرد با خود داشته باشد در صورت دارا بودن ورقه تریپتیک بین‌المللی از دادن اظهارنامه و صدور پروانه ترانزیت و نیز از پرداخت سپرده نقدی برای وسایط نقلیه خود معاف در همان برگ تریپتیک بین‌المللی که در دست دارند تاریخ ورود ثبت و پس از بررسی به گذرنامه و انجام سایر مقررات معمولی مرزی اجازه دخول به کشور داده می‌شود تریپتیک بین‌المللی یک سال اعتبار دارد و جهانگرد موظف است متها پس از دو ماه قصد خود را مبنی بر مراجعت یا توقف به اطلاع اداره مرکزی گمرک برساند در صورتی که خیال توقف داشته باشد تریپتیک او تمدید می‌شود.

۲- اداره گمرک می‌تواند علاوه بر اثاثیه عادی مسافر که طبق مقررات گمرکی اجازه خروج داده می‌شود به هر یک از جهانگردان خارجی در موقع خروج از کشور ایران تا حدود پنجاه درصد ارزی که به بانک‌های مجاز داخلی فروخته‌اند و گواهینامه فروش آن را در دست دارند فرش و اشیای نقره قلم زده ساخت ایران به عنوان لوازم شخصی یا هدیه و سوغات بدون اخذ پیمان‌نامه فروش ارز و گواهینامه صدور اجازه خروج بدهد

ولی در هر حال ارزش اشیای اخیرالذکر از پانزده هزار ریال طبق ارزیابی گمرک نباید تجاوز نماید و در صورتی که بخواهند در موقع خروج از کشور بیش از پانزده هزار ریال فرش و اشیای نقره و سایر مصنوعات ایران به عنوان لوازم شخصی هدیه و سوغات صادر کنند تا میزان ارز فروخته شده به یکی از بانک‌های مجاز پس از وضع روزی سه لیره برای هزینه مدت توقف در ایران اجازه خروج داده شده و از قید پیمان‌نامه ارزی و گواهینامه صدور معاف خواهند بود.

سند شماره ۵۲

[خرید و تحویل دو لوحه توسط پرفسور هرتسفلد^{۳۸} به موزه ایران]

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه، اداره کل معارف، سواد صورت مجلس کمیسیونهای راجع به دو لوح طلا و نقره، به تاریخ ۲۷ اردیبهشت ۱۳۰۶ و اوایل خرداد ۱۳۰۶ ش. چون مطابق اطلاعی که قبلاً داده شده بود دو لوحه طلا و نقره توسط جناب پرفسور هرتسفلد تحویل موزه معارف خواهد شد و کمیسیون تحویل اشیای موزه معارف ساعت ده روز چهارشنبه ۲۷ اردیبهشت در وزارت جلیله معارف حضور به هم رسانیده دو لوح مزبور را موزه تحویل نمایند لهذا در ساعت مقرر آقایان مفصلا الاسامی. ذیل اعضا:

جناب پرفسور هرتسفلد - آقای فهیمی رئیس محترم انطباعات و موزه و کتابخانه و تبلیغات و صنایع مستظرفه - آقای قمشه [ای] متصدی موزه معارف - آقای میرزا محمدخان قانع بصیری نماینده خزانه‌داری کل - محاسبات بیوتات - آقای اشتری نماینده محاسبات وزارت جلیله معارف - کمیسیون در وزارت معارف دایره محترمه تحقیقات حضور به هم رسانیده و بعد از تشکیل کمیسیون دو لوحه طلا و نقره را ارائه دادند که با

حضور اعضای کمیسیون تحویل موزه گردد. [خرید دو لوحه توسط هرتسفلد برای موز ایران].

بر طبق تقریر و اطلاعاتی که در کمیسیون اظهار شد شخصی ذر همدان در صدد فروش حمل دو لوحه فوق‌الذکر می‌شود و چون برای خروج آن از سرحد این طور تصمیم گرفته بود است که به عنوان مالیات یک لوحه نقره خود را به دولت علیه ایران تسلیم و لوحه طلای خود را جواز خروج تحصیل و حمل نماید بعد از اطلاع دولت بر مراتب مرقوم توسط پرفسور مزبور انجمن محترم حفظ آثار ملی در هیأت محترم وزرای عظام موضوع مطرح و در نتیجه تصویب‌نامه ذیل صادر می‌گردد:

سواد تصویب‌نامه نمره ۱۱/۳۹۲ مورخه دوم بهمن/۱۳۰۵

راجع به دو قطعه لوح طلا و نقره محکوک و خط میخی که در همدان یافت شده و صاحب آن مشروط بر این که اجازه کتبی برای فروش لوح طلا مشارالیه داده نشود در طی ابلاغ نمره ۲۸۷ اجازه داده شده بود که لوح طلا نیز به وسیله پرفسور هرتسفلد برای موزه ایران خریداری شود نظر به اینکه از قرار معلوم لوح طلای مزبور تا میزان یک هزار و دویست لیره خریدار پیدا کرده است هیأت وزرا در جلسه اول دی ماه ۱۳۰۵ ش ثانیاً تصویب کردند که پرفسور هرتسفلد مجاز باشد لوح طلا را هم به همان قیمتی که دیگران طالب شده‌اند برای موزه ایران خریداری کنند که هر دو قطعه در مملکت باقی مانده و به خار نرود. (محل امضای ریاست وزرای عظام).

که عین آن در این صورت مجلس ثبت شد موضوع روشن و واضح باشد.

علیهذا با حضور آقایان اعضای کمیسیون لوحه‌های مزبور ملاحظه و شرح ذیل توصیف تحویل آقای قمشه [ای] متصدی موزه گردید:

۱- لوحه نقره که مشتمل بر هشت پارچه است

که شکسته و جدا شده‌اند و پس از گذاردن پهلوی بکدیگر به قطع خشتی و از هر طرف اضلاع آن به طول ۱۹ سانتیمتر است و روی آن تماماً به خطوط میخی منقور^{۳۸} و محکوک است از این قرار:

لوحه و تیکه وسط در ستون خطوط عیلامی و یک ستون که از طرفی به واسطه شکستی مورب است به خطوط با پلی میخی نقره و تیکه یک طرف در هر پارچه هشت سطر منقور و قسمت طرف دیگر که پنج پارچه است از چهار الی پنج سطر منقور است که یک تیکه گوشه صفحه از نصف شکسته موجود نیست و تقریباً دو سطر و نیم باقی است و سه طرف تقریباً افتاده است به طول ۹ سانتیمتر و عرض ۱۹ سانتیمتر و برای مزید تکمیل توصیف این لوحه نقره یک جزوه که گراور و چاپ شده است ضمیمه این صورت مجلس ضبط خواهد شد و پشت لوحه تماماً ساده است و فقط حُدیه‌های خطوط روی صحنه در بعضی محل آن نمودار است.

۲- لوحه طلا که از قرار تقریر جناب پرفسور هرتسفلد تمام مطالب و عبارات منقوره مطابق با لوحه نقره است و این لوحه عبارت از بیست پارچه است که بعد از گذاردن پهلوی یکدیگر مقداری کسر و نقص دارد و قطعات موجوده به شرح ذیل معاینه و توصیف می‌شود:

پارچه

پارچه اول: گوشه سمت چپ بالا به طول ۱۰۳ میلیمتر و عرض وسط ۷ سانتیمتر و دو میلیمتر که تمام روی آن خطوط میخی منقور است - یک پارچه

پارچه دوم: گوشه سمت راست بالا به طول ۹ سانتیمتر و عرض وسط ۷۴ میلیمتر - یک پارچه گوشه سمت راست پایین به طول ده سانتیمتر و عرض ۷۸ میلیمتر - یک پارچه

پارچه‌های کوچکتر متوسط تقریباً به طول از شش سانتیمتر الی ۳ سانتیمتر و به شرح ایضاً

خطوط منقور است. (۹) نه پارچه

پارچه‌های بزرگ و کوچک که بزرگ آنها ۳۵ میلیمتر و کوچک آنها ده میلیمتر طول دارند (۱۰) ده پارچه و کلیه بیست و دو پارچه که به شرح فوق ملاحظه و طول و عرض آنها حتی المقدور تعیین گردید تماماً با ترازوی موجود در اداره تحقیقات با چرک و چسب که در پشت قطعات لوحه هست کشیده شد به وزن (۲۸۳ گرم) سیصد و هشتاد و سه گرم.

و بعداً هشت پارچه لوحه نقره هم با حضور آقایان کشیده شد به وزن (۳۵۲ گرم) سیصد و پنجاه و دو گرم با چرک و چسب پشت لوحه است و پس از تکمیل توصیف به شرح فوق ۲۲ پارچه لوحه طلا و هشت پارچه لوحه نقره با حضور آقایان اعضای کمیسیون تحویل آقای قمشه [ای] متصدی موزه گردیده و به موجب مراسله نمره ۱۳۰۶/۲/۱۶/۲۵۴۱ وزارت جلیله عالی به عنوان پرفسور هرتسفلد مبلغ یک هزار و دویست لیره قیمت لوحه طلا را که معادل ۴۰۰۰۰ تومان است دریافت داشتند و این صورت مجلس در طی چهار نسخه سمت تحریر یافته و نزد آقایان نمایندگان ادارات متبوع ضبط گردید ۲۷ اردیبهشت ۱۳۰۶.

جلسه دوم کمیسیون برای تسلیم وجه به جناب پرفسور هرتسفلد به تاریخ امروز اول خرداد ۱۳۰۶ ش. برای تحویل لوحها در اداره خزانه‌داری کل با حضور آقایان مفصله‌الاسامی ذیل کمیسیون تشکیل:

آقای میرزا عبدالرضا خان معاون محترم خزانه‌داری کل - آقای فهیمی - آقای محمدرضا خان منصور - آقای میرزا سیدفضل‌اله خان شریفی نماینده اداره عایدات - آقای قمشه [ای] متصدی موزه - آقای اشتری نماینده محاسبات وزارت معارف - جناب پرفسور هرتسفلد - آقای قانع بصیری و پس از یک سلسله مذاکرات همچو تصمیم گرفته شد که جناب پرفسور هرتسفلد

ارزش لوحها و کهنه بودن و قدمت آن تضمین و امضا نمایند.

جناب پرفسور از امضای این موضوع استنکاف داشتند آقای شریفی نماینده اداره عایدات اظهار داشتند که بایستی قیمت و قدمت لوحها را کاملاً پرفسور ضمانت نماید و در صورت این اختلاف آقای فهیمی مراتب را با وزارتخانه متبوع خود وزارت معارف به وسیله تلفن مذاکره و این طور اعلام داشتند که دولت این لوحها را به موجب تصویبنامه خریداری کرده است فقط جناب پرفسور هرتسفلد از نقطه نظر تخصصی قدمت لوحها را تصریح و امضا نمایند کافی است و جناب پرفسور مزبور تصدیق کردند که این دو لوحه اصل و کهنه و متعلق به دوره هخامنشی^{۴۱} است.

بعد از انجام مذاکرات آقای قمشه [ای] از آقای فهیمی تقاضا کردند که لوحها را ثانیاً شماره و رسماً تحویل ایشان نمایند چون مذاکرات در کمیسیون به فارسی بیان می‌شد و پرفسور مزبور به تصور این که تحویل دادن را به ایشان اظهار داشتند عصبانی شده بدون امضای صورت مجلس لوحها را برداشته از کمیسیون خارج شده و همراه خود بردند اول خرداد ۱۳۰۶ ش. و هر قدر از طرف اعضای کمیسیون به جناب پرفسور مزبور در معاودت و خاتمه دادن موضوع و امضای این صورت مجلس اصرار شد نپذیرفته و خارج شده رفتند.

محل امضا: قانع بصیری - (مطابق شرح مزبور نظریات بنده اظهار شده است) - رضا فهیمی - محمدرضا منصور - سید حسن قمشه [ای] - اشتری - آریان.

در تعقیب صورت مجلس مورخ اول خرداد ۱۳۰۶ ش. راجع به تحویل لوح طلا و نقره از طرف آقای پرفسور هرتسفلد آلمانی به موزه وزارت جلیله معارف.

در تاریخ ۱۸ خرداد ۱۳۰۶ ش. با حضور

حضرت مستطاب آقای وزیر معارف کمیسیون مرکب از آقایان ذیل:

آقای پرفسور هرتسفلد آلمانی - آقای آریان - آقای فهیمی - آقای شریفی - آقای قمشه [ای] - آقای منصور - آقای اشتری -

در وزارت جلیله معارف تشکیل و لوح نقره که عبارت است از هشت پارچه و لوح طلا که مرکب از (۲۲) پارچه به شرحی که در ابتدای این ورقه صورت مجلس به جزء شرح داده شده تحویل آقای قمشه [ای] متصدی موزه وزارت جلیله معارف گردید و مبلغ (۱۲۰۰) لیره انگلیسی برات لندن توسط آقای آریان معاون محترم خزانه داری کل به آقای پرفسور هرتسفلد به موجب تصویب نامه نمره ۱۱۳۹۲ هیأت وزرای عظام پرداخت و رسید دریافت شد - آقای پرفسور هرتسفلد تصویب نامه به وزارت جلیله معارف تقدیم کردند مشعر بر این که دو لوح مزبور قدیمی و اصل و ارزش آنها چند برابر قیمتی است که دریافت داشته اند عین تصویب نامه مزبور ضمیمه موزه وزارت جلیله معارف ضبط است و ضمیمه تصدیق نامه مزبور «نقشه خطی مربوط به دو لوح مذکور به امضای آقای پرفسور هرتسفلد با یک رساله چاپی می باشد.

محل امضا: سید محمد تدین - هادی اشتری - ارنست هرتسفلد - آریان - رضا فهیمی - سید حسن قمشه [ای] سواد مطابق اصل است مقابله شد صحیح است.

سند شماره ۵۳

برپایی نمایشگاهی از کلام الله مجید در عمارت چهل ستون اصفهان]
وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه، اداره معارف و اوقاف حوزه اصفهان، نمره ۲۴۸۱، تاریخ ۱۳۰۸/۳/۲۰ ش.
مقام منبع حکومت جلیله اصفهان دامت

شوکت - چون اداره معارف بر حسب معمول سنواتی در یوم شنبه ۱۳ شهر صفر اشیای ذیل را به معرض زیارت و مشاهده عمومی می گذارد - لذا متمنی است -

کلام الله مجید ایضاً کلام الله مجید عهدنامه حضرت امیر المؤمنین خرقه شیخ صفی الدین مقرر فرمایند یک نفر نماینده از طرف حکومت جلیله در وقت مقرر در عمارت چهل ستون حضور به هم رسانند ضمناً مستدعی است خود حضرت مستطاب اجل عالی نیز برای مزید افتخار اداره معارف و ابهت مجلس مزبور بذل مرحمت فرموده مجلس را به قدوم خود مزین فرمایند. تقی

سند شماره ۵۴

برپایی نمایشگاههای امتعه در چند شهر ایران]
اداره کسل تجارت، اداره صادرات، نمره ۴۶۱/۲۹، تاریخ ۱۳۱۴/۱/۹ ش.

مقام منبع هیأت محترم وزرای عظام به طوری که خاطر آن هیأت محترم مستحضر است سنه ماضیه بنا به اراده سنیه ملوکانه ارواحنا فداه چند مرکز مهم تجارتمی و صنعتی داخلی نمایشگاههایی از امتعه محلی تأسیس گردید منجمله در تبریز - اصفهان و مشهد که سپس هم مقرر گردید نمایشگاههای مزبوره صورت دائم داشته و تعطیل نگردد.

البته این اقدام که متضمن فواید خطیری بوده و از لحاظ بهبودی محصولات و ترقی مصنوعات و امتعه مختلفه مملکت بسیار مؤثر و دارای محسّنات زیادی است در عین حال مستلزم مخارجی می باشد و این قسمت در وادی امر به اهتمام ولات و حکام محترم و تشریک مساعی تجار حوزه مربوطه محسوس نگردید و از طرف تجار و طبقات علاقمند با اشتیاق تقبل شد لیکن

بر اثر تصمیمی که دایر به دائمی داشتن آن اتخاذ گردیده چندی است از طرف حکام محل مراجعاتی شده و نسبت به این که از چه منیعی مخارج نمایشگاه در آتیه تأمین خواهد شد کسب تکلیف گردیده است در این مورد حکومت جلیله اصفهان اخیراً پیشنهادی ارسال که از قرار مراسله حکوم معزی الیها قبلاً در زمینه پیشنهاد مزبور موقعی که در طهران حضور داشتند با جناب مستطاب اجل آقای وزیر محترم داخله مذاکره و سپس هم در اصفهان با جناب مستطاب اجل آقای وزیر محترم مالیه تبادل نظر نموده اند و مفاد پیشنهاد و اصل این است که از محل عواید خرید و فروش تصدیق صدور مبالغ متناسبی برای دایر نگاهداشتن نمایشگاهها اختصاص داده شود که به مصرف تهیه بنای آن و سایر مصارف برسد.

از طرفی مطابق ماده (۴) قانون مربوطه به معاملات تصدیق صدور عایداتی که از تفاوت قیمت خرید و فروش اوراق مذکوره حاصل می شود باید به مصرف مساعدت با اشخاص و مؤساتی که موجبات ترقی و ترویج اجناس مملکتی و امتعه صادراتی را فراهم می آورند برسد و این مورد البته مشمول همین ماده بوده زیرا که مؤسسات نمایشگاههای داخلی همین مقصود را تعقیب و دایر داشتن آنها به منظور بهبودی و اصلاح اجناس فلاحتی و صنعتی مملکتی است که بالمآل تأثیر قوی در بسط و توسعه صادرات می بخشد.

لیکن ترتیب دادن نمایشگاه دائمی در کلیه ولایات جز تولید مخارج و اتلاف وقت نتیجه دیگری ندارد و در نقاطی که مؤسسات مفید است بایستی مرکزیت تجارتی و اهمیت اقتصادی کافی داشته باشد و عجلتاً در چهار نقطه که دایر گشته (طهران - تبریز - اصفهان و مشهد) به نظر این اداره کفایت می نماید بدیهی است امتعه سایر نقاط که صاحبان آن بخواهند به معرض نمایش در آورند (قطع نظر از نمایشگاه امتعه مملکتی در طهران)

می‌توانند به نزدیکترین نقطه مناسب (مثلاً از سزواری به مشهد یا از رضائیه به تبریز یا از کاشان به اصفهان) حمل نموده و از این طریق ارائه نمایند.

مخارجی که فعلاً در پیش است یکی تهیه نای مؤسسات فوق‌الذکر و بعداً هم مختصر مصارفی است که برای نگاهداری آنها لازم خواهد شد که هر دو قسمت اخیر هر آینه اجازه فرمایند می‌بایستی از محل تفاوت خرید و فروش تصدیق صدور تأمین شود و لذا مراتب به عرض رسید تا چنانچه دستور فرمایند مخارج مزبوره در نقاط مطرحه فوق برآورد گردد و نتیجه به استحضار خاطر آن هیأت معظم برسد.

رئیس کل تجارت [امضا] مظفر اعلم [حاشیه]: ۱۴/۱/۱۰ جواب داده شود این نمایشگاهها در مراکز مهم باید تأسیس شود و محدود خواهد بود و باید همچنانکه در طهران قرار شد تنها نمایشگاه نباشد بلکه محل خرید و فروش هم باشد بنابراین قانده آن عاید اهل محل مخصوصاً تجار خواهد بود مخارج آن هم چنانکه خودتان اشاره کرده‌اید مختصر است پس چرا تجاری که از این راه تجارت خود را رونق خواهند داد تحمیل این مخارج مختصر را ننمایند عقیده‌ام این است که اگر از همان حاصل فروش جناس در این نمایشگاه قسمت مختصری را صرف آن مخارج بکنند کار را می‌یافتند و حاجت به مساعدت دولت نخواهد بود.

سند شماره ۵۵

شرکت صنایع ایران در نمایشگاه لنینگراد

شوروی]

جنرال قونسولگری اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در اصفهان، ۱۰ مرداد ۱۳۱۴ ش. آقای حکمران محترم اصفهان - در ماه سپتامبر سال جاری کنگره و نمایشگاه صنایع ایران در

شهر لنینگراد منعقد خواهد گردید - مدیریت مجله «ستروتم» در مسکو شماره مخصوص در باب این کنگره و نمایشگاه صنایع ایران انتشار می‌دهد و مدیریت مجله رجوع به این جانب نموده که از حضرت عالی خواهش نمایم راجع به صنایع اصفهان مقاله برای شماره مخصوص مجله فوق مرقوم فرمایید - تقاضای فوق را نموده خواهم نمود است مقاله مذکور و عکس حضرت عالی برای فرستادن به مسکو تا دهم اوت ۱۹۳۵ م. مطابق ۱۸ مرداد ۱۳۱۴ به این جانب مرحمت فرمائید - با تجدید احترامات فائقه جنرال قونسول اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در اصفهان (آقابکوف) ۳۳.

وزارت داخله، اداره سیاسی، شماره س / ۲۶۷۴۸/۳۰۴۰، به تاریخ ۲۵ مرداد ۱۳۱۴ ش، محرمانه فوری.

حکومت اصفهان - مراسله نمره ۵۴۱۴ در خصوص تقاضای قونسولگری شوروی راجع به انشا مقاله در موضوع صنایع ایران واصل گردید مراتب به اطلاع ریاست وزرا رسید مقرر فرمودند اگر وسایل تهیه شرحی راجع به ابنیه و صنایع قدیمی و جدید اصفهان دارند عیبی ندارد که مقاله تهیه نموده خدمت ایشان بفرستید اگر مناسب بود با حکم و اصلاحی در مجله که طبع خواهد شد درج شود.

وزیر داخله - محمود جم

سند شماره ۵۶

[تاسیس موزه در شاهزاده عبدالعظیم]

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه، اداره کل عتیقات، نمره ۲۸۵۰، بتاریخ ۱۳۱۵/۱۰/۸ ش.

مقام وزارت متبوع - با کمال احترام معروض می‌دارد شاهزاده عبدالعظیم از نقطه نظر اشیای گرانبها و تاریخی و صنعتی دارای اشیای چنددان

قابل اهمیتی نمی‌باشد که بتوان با آنها موزه تشکیل داد ولی معهداً در اثر تجربیاتی که در قم و شیراز به عمل آمده می‌توان امیدوار بود که کم‌کم این موزه نیز دارای اشیای ذیقیمتی بشود و تصور می‌رود که با تأسیس موزه در یکی از امکنه متبرکه مانند شاه عبدالعظیم که دارای اهمیتی شایان و ایاب و ذهاب در آن نیز بسیار است بتوان بدین مقصود رسید که مجموعه‌ای از تابلوهای مذهبی را در آن گرد آورده بخصوص که آقای مهدی دیبا (شعاع‌الدوله) مقداری از آن تابلوها را به‌عنوان هدیه بدان موزه تقدیم می‌دارند و بتدریج می‌توان روزبه‌روز در صدد تهیه اشیای لازمه آن برآمد و این موزه کوچک در آینده مرکز تابلوهای مذهبی خواهد گشت که اهمیت زیادی در دنیا پیدا خواهد نمود و در مسافرتی که به همراهی - آقای دکتر سنجابی و آقای دکتر فرهنگدی به حضرت عبدالعظیم به عمل آمد و در نقاط مختلفه محل مذکور تجسس گردید و بالاخره مکانی که بنظر خیلی برای تأسیس موزه مورد نظر شایسته است و موسوم به حیاط خسروخان می‌باشد انتخاب و در نظر گرفته شد محل مزبوره دارای حیاطی مربع و در وسط آن عمارتی است که تقریباً خراب و دارای مصالح زیادی می‌باشد و در آن‌جا می‌توان موزه کوچک قشنگی بنا نمود و چهار دیوار اطراف حیاط را با سنگهای قبوری که بتدریج بدست می‌آید طوری قرار داد که از سرما و آفتاب مصون باشند بنا بر اظهار آقای دکتر سنجابی اعتبار کافی برای این قسمت موجود و اقدام باین عمل منوط به امر مبارک است.

[حاشیه]: اداره اوقاف - حضوراً در این باب دستور بخواهید و محلی را که در نظر گرفته‌اید باید معاینه شود در موقعی که آن‌جا بودیم یادآوری نمایم.

خیلی فوری عیناً به اداره کل اوقاف ارسال می‌شود ۱۵/۱۰/۱۲

سند شماره ۵۷

افتتاح موزه مشروطیت و مردم‌شناسی در تبریز

وزارت کشور، پرونده ۱۰۹۱۵۰، تاریخ ۳۷/۱۲/۳۳ [ش. ۱۳]، فوری.

اداره کل هنرهای زیبا، بطوری که از استانداری آذربایجان اطلاع می‌دهند در نظر است اوایل سال آینده ضمن افتتاح غرفه مخصوص مشروطیت ایران موزه آثار باستانی و مردم‌شناسی نیز افتتاح شود و چون کمکهای آن اداره کل در مورد ارسال اثاثیه و لوازم مربوط به غرفه مردم‌شناسی بخصوص ارسال چند مجسمه مومی برای نشان دادن لباس عشایر مورد احتیاج فرهنگ آذربایجان است خواهشمند است مقرر فرمایند در این مورد اقدام و از نتیجه وزارت کشور را مستحضر فرمایید.

رونوشت عطف به نامه شماره ۳۴۶۵۵ جهت اطلاع استانداری آذربایجان ارسال می‌گردد

رئیس اداره امور اجتماعی [امضا] معاون

سند شماره ۵۸

برآورد هزینه تأسیس مهمانخانه در نقاط مختلف ایران [هتل‌ها و مهمانخانه‌ها]

وزارت داخله، اداره تبلیغات و جلب سیاحان

وزارت مالیه - عطف بمرقومه نمرة ۱۹۵۰۸ مورخه ۱۴/۶/۱۹ موضوع مهمانخانه‌ها و اینکه مرقوم فرموده‌اند فعلاً عده مهمانخانه‌هایی که در نظر است و مخارج ساختمان آنها به وسیله مهندسین دقیق معین شود تا بدون قرارداد با خارجیها ترتیبی برای انجام منظور داد زحمت می‌دهد که از روی سوابق موجوده و تجربیاتی که در این چندساله اخیر به عمل آمده خط سیر صدی هشتاد از جهانگردانی که از اروپا و امریکا به ایران

ورود می‌نمایند از سرحدات ذیل است:

۱- سرحد خسروی - طهران و یا بالعکس

۲- بندر پهلوی -

۳- بندر بوشهر -

بنابراین باید مقدمات و سایل راحتی مسافری را در خطوط فوق تأمین نمود و از این لحاظ در نظر گرفته شده است که در شهرهای مهم به تناسب اهمیت محل مهمانخانه و در سایر نقاط عرض راه مسافرخانه‌هایی ساخته شود و برای تکمیل این نقشه مهمانخانه و مسافرخانه‌ها را به چند درجه تقسیم‌بندی نموده که شرح آن با برآوردی که از طرف چند نفر مهندس مجرب از روی مطالعات دقیق تهیه ذیلا درج می‌گردد.

مهمانخانه طهران (خارج از طبقه‌بندی است) به مساحت ۱۵ تا ۶۰ هزار مترمربع / ۳۰۰۰ ریال
 ۱۵ اتاق خواب - ۱۱۰ حمام و ۱۵۰ اتاق متفرقه / ۱۲۰۰۴ ریال
 محل گاراژ / ۸۰۰۰ ریال

حمام - مستراح و لوله کشی و غیره / ۶۵۰ ریال
 حرارت مرکزی و آلت دفع گرما / ۴۵۰ ریال
 روشنایی برق - اطفائیه و غیره / ۸۰۰ ریال
 مخابرات داخلی به وسیله زنگ اخبار / ۱۵۰ ریال
 محل ورزش زمستانی و حوض شنا / ۱۰۰۹ ریال
 زمین جهت بازی تنیس / ۸۰۰ ریال

آسانسور / ۲۰۰ ریال
 مطبخ و رختشوی خانه و غیره / ۳۷۰ ریال
 دیوار دور عمارت و متفرقه / ۳۵۰ ریال
 جمع کل ۲۰۱۵۰ ریال

یک مهمانخانه درجه اول در اصفهان

به مساحت ۱۲ تا ۱۵ هزار مترمربع دارای یک دستگاه عمارت چهار طبقه - ۱۰۰ اتاق خواب - ۶۸ حمام - ۲۰ اتاق متفرقه - محل گاراژ - زمین تنیس - حرارت مرکزی - وسیله دفع گرما - الکتریک - تلفن - لوله کشی - و آسانسور
 جمعاً ۷۵۰۰ ریال

پنج مهمانخانه درجه دوم برای

کرمانشاهان - همدان - قزوین - شیراز - و بوشهر هریک

به مساحت ۱۰ تا ۱۲ هزار مترمربع دارای ۵۰ اتاق خواب - ۳۵ حمام - ۱۵ اتاق متفرقه - محل گاراژ - زمین تنیس - حرارت مرکزی - وسیله دفع گرما - تلفن - الکتریک - و لوله کشی و غیره
 ۱۵۰۰۰ ریال

پنج مهمانخانه درجه سوم در

کردند - سلطان آباد - قم - کاشان و یزد هریک
 به مساحت ۸ تا ۱۰ هزار مترمربع دارای ۲۵ اتاق خواب - ۲ حمام - ۱۰ اتاق متفرقه - محل گاراژ - حرارت مرکزی - وسیله دفع گرما - الکتریک - تلفن داخلی و لوله کشی به مبلغ ۶۰۰۰ ریال

دو مسافرخانه در کازرون و آباده هریک

به مساحت ۴ تا پنج هزار مترمربع - دارای اتاق خواب و ۲ حمام و محل گاراژ و غیره به مبلغ ۷۲۰ ریال

مطابق برآوردهای فوق کلیه مخارج ساختمان و مبله کردن یازده مهمانخانه و دو مسافرخانه در خط غرب و جنوب بعلاوه یک دستگاه مهمانخانه بسیار مجللی در طهران بالغ بر ۳۷۰۴۹ ریال می‌گردد. اینک متمنی است با در نظر داشتن نمایشگاه بین‌المللی سال ۱۳۱۷ ش. که قرار است از طرف اداره کل تجارت در طهران ترتیب داده شود و عده جهانگردانی را که در آن موقع به ایران خواهند آمد و همچنین اصولاً برای اینکه وضعیت آسایش مسافرین عجلت در این دو خط تحت تنظیم درآید برای تهیه اعتبار جهت منظور فوق اقدام فرموده و وزارت داخله را از تصمیم آن وزارت مستحضر فرمایید.

چون در خط شمال (گیلان و مازندران) مهمانخانه‌هایی که فعلاً دایر است تا اندازه رفع

سفارت شاهنشاهی لندن به مشارالیه ابلاغ گردد. وزیر داخله

هرگاه تصور می فرمایند به پیشنهاد مستر هاینس که به وسیله جناب آقای علاء فرستاده شده جواب نفی باید داده شود مرقوم فرمایید تا توسط

حواجج مسافرین را می نماید بنابراین در برآوردهایی که فوقاً تهیه شده ذکر از نقاط شمال نگردیده است - در خاتمه تمنا می شود که

سند شماره ۵۹

امکانات رفاهی و برنامه غذایی هتل های اصفهان

نمره ترتیب	اسم مهمانخانه	تعداد اتاق پذیرایی	تعداد تختخواب	جمع تختخواب	ناشتایی صبحانه	نهار	شام	تعداد حمام	تعداد مستراح
۱	مهمانخانه فردوسی	۲۰	از یک الی دو	۳۲	چای - شیر - قهوه تخم مرغ - لوبیا	دو رقم خوراک فرنگی آش و کنتلت	یک رقم سوپ و یک قسم خوراک گوشتی - یک قسم خوراک	۱	-
۲	شعبه مهمانخانه فردوسی	۴	-	-	-	چلو خورشت - کباب آبگوشت - کنتلت	چلو خورش - جوجه سوپ - کنتلت	۲	-
۳	مسافرخانه گلزار زاینده رود که سابق به نام آسایش نامیده می شود.	۲	۲×۱	۲	-	آبگوشت - تاس کباب چلو	چلو کباب - مرغ کنتلت	-	۲
۴	مسافرخانه نگرپهر	۵	۱ الی ۲	۸	نان و پنیر و	آبگوشت چلو خورش	چلو کباب و خورش	-	۲

این است که در مقام برآمده و حضورتان معروض داشتم که چنانچه در ظرف این مدت تا تهیه محل مناسب مسافرین خدای نخواستہ بلا تکلیف یا آنکه وسایل راحتی آنها را فراهم ننموده مسئولیت دامن گیر نشده و ضمناً استدعا کنم نظر به اینکه شاید به این زودی محلی که مناسب این مهمانخانه باشد پیدا نشود به هر نحو مقتضی بدانند اقدامی فرمایید که مجدداً محل مزبور را به کانون جهانگردی محول فرمایند که پیش از پیش در خدمات و رضایت مسافرین کوشید و در ضمن مبالغی زیادی برای تهیه وسایل تاکنون مقروض و با بیست نفر عائله از بین نرفته به دعاگویی مشغول باشیم خاتماً به عرض می رساند با این که به آقای فرماندار هم کتباً عرض نموده ام که هرچه اجاره نموده باشند یا مذاکره

اسباب و لوازم برآمده تا اینکه مهمانخانه آبرومندی مهیا و در خدمات عابرین و مسافرین کمر بسته و رضایت آنان را [از] هر جهت فراهم کرده تا اینکه آقای فرماندار آبا ده تقریباً در مهرماه ۱۳۱۶ ش. در باغ ملی مذکور مشغول ساختمان جدید شدند و در ده روز قبل از فروردین ۱۷ هیچ محل سکونتی برای مهمانخانه باقی نگذاشته و تمام را خراب کردند و به فدوی فرمودند به قد ده روز تعطیل و یا اثاثیه خود را جمع آوری نموده بعد از تهیه محل مجدداً حاضر شوید ناچاراً اطاعت کردیم چهار روز بعد مشاهده شد که آقای فرماندار با چند نفر دیگر به اصفهان رفته موقع مراجعت جزئی اسباب از قبیل تخت خواب و غیره در مهمانخانه فوق چیده شفاهاً خدمت ایشان رفته دیدم میلی ندارند که بنده راضی شوم

سند شماره ۶۰

تهیه اسباب و لوازم جهت مهمانخانه باغ ملی آبا ده و استفاده عابرین و مسافرین [تاریخ] ۱۷/۱/۲۸ [۱۳] ش.

مقام محترم شرکت سهامی مسافرت دام بقانه پیرو عریضه های قبل بعرض می رساند نامه شماره ۷۳ مورخ ۱۷/۱/۲۴ زیارت و از ابزار برحمت و مساعدت آن شرکت محترم نسبت فدوی متشکر و غرض عرض این است در اثر تعهد فدوی بخدمت گزاری آن شرکت محل سابق مهمانخانه محقر بود برای حفظ حیث تابلوی کانون جهانگردی از اول سنه ۱۳۱۵ ش. باغ ملی آبا ده را از اداره شهرداری اجاره و در صدد تهیه

نموده‌اند سالی دویست ریال اضافه اجاره می‌نمایم و متعهد کماکان مطابق دستور آن شرکت محترم همه نوع تهیه وسایل بنمایم.

ارسال یک قطعه عکس از عمارتی که در باغ ملی آباده جهت مسافرخانه و کانون جهانگردی ساخته شده]

وزارت داخله، ایالت فارس، اداره فرمانداری آباده، شماره ۳۰۹، بتاریخ ۲۹ فروردین ۱۳۱۷ ش، ضمیمه یک قطعه عکس.

وزارت داخله - اداره سیاسی و جلب سیاحان خارجی - یک قطعه عکس از عمارتی که باغ ملی آباده جهت مسافرخانه و کانون جهانگردی ساخته شده به ضمیمه تقدیم می‌شود از اول فروردین هم به یک نفر مستاجر سرمایه‌دار با شرایطی اجاره داده شده که تمام اتاقها و سالن‌ها را مفروش و مطابق دستور مبله نماید و همین کار هم شده برای تمام عمارت تهیه فرش و مبیل و تختخواب و پرده‌های توری و ماهوت و روشویی و سایر لوازم تهیه و عمارت از حیث زیبایی بنا و مبیل و گلکاری باغ و غیره خیلی خوب شده و تاکنون چند فقره عکس مسافرتی خارجی و داخلی که دوربین داشته‌اند در عمارت برداشته‌اند گزارش ساختمان و غیره را مرتباً به عرض وزارت داخله رسانیده‌ام.

[امضا] محمود شریف

سند شماره ۶۱

[تهیه وسایل پذیرایی و امکانات رفاهی در کانون جهت جلب مسافرتی عراقی]

وزارت داخله، اداره تبلیغات و جلب جهانگردان، شماره ج ۱۲۸۴/۱۹، بتاریخ ۱۳۱۸/۱/۸

جناب آقای نخست‌وزیر - در پاسخ نامه شماره ۱۴۵۳۳ مورخ ۴ بهمن ۱۳۱۷ راجع به تهیه

وسایل پذیرایی در کانون برای جلب عراقیها که اکنون برای گذراندن گرمای تابستان به سوریه و لبنان مسافرت می‌کنند معروض می‌دارد که این موضوع از چندی قبل جلب توجه وزارت کشور را نموده و با آنکه وزارت کشور نظر خود را طی نامه شماره ۵۹۲۴۱/۶۴۶ مورخ ۱۳۱۷/۷/۲۳ اظهار داشته است معذالک نظر فرمانداری شاه‌آباد خواسته شد و به شرکت ایرانتور هم دستور داده شد که راهی در نظر گرفته و پیشنهاد نماید فرمانداری شاه‌آباد در پاسخ اظهار داشته اقدام در این امر و ساختمان یک مهمانخانه از طرف اهالی بواسطه عدم بضاعت آنها غیر مقدور می‌باشد و شرکت ایرانتور هم اظهار می‌دارد که تاسیس مهمانخانه در نقاط کربلا و همدان اقلایک میلیون ریال سرمایه می‌خواهد.

به عقیده وزارت کشور تهیه وسایل پذیرایی مسافرتی و جهانگردان روی اصول جدید در کربلا که از نقاط بیلاقی کشور شاهنشاهی می‌باشد عراقیها را تشویق خواهد نمود و بجای اینکه مشکلات زیادی متحمل شده و صحرای بین بغداد و دمشق را به پیمایند نقاط بیلاقی ایران را که به مراتب نزدیکتر به بغداد است برای گذراندن تابستان اختیار خواهند نمود و از این راه در آمدی بارز برای دولت تهیه خواهد شد و چنانچه ساختمان مهمانخانه فعلاً در همدان مقتضی نباشد اگر ترتیبی داده شود که مبلغی بطور وام بشرکت ایرانتور و یا اصولاً به طوری که فرمانداری شاه‌آباد پیشنهاد نموده اعتباری در حدود سیصد هزار ریال برای ساختمان یک مهمانخانه آبرومند در کربلا تصویب گردد بسیار عمل نافع و سودمندی خواهد بود. با تقدیم رونوشت نامه فرمانداری شاه‌آباد و شرکت ایرانتور مستدعی است امر و مقرر فرمایند از هر تصمیمی در این باب اتخاذ خواهند فرمود وزارت کشور را آگاه نمایند.

[امضا] علی اصغر حکمت

[حاشیه]: جواب داده شد املاک اختصاصیه مایل نیست در کربلا عیالقمند نماید دولت هم نمی‌تواند متصدی تمام کارها بشود موضوع در چند لیستی از شرف عرض گذشت و فواید آن گوشزد شد مقرر فرمایند با تشکیل شرکت و تشویق اشخاص در این باب وزارت کشور فکری بنماید که موضوع وام به ایرانتور هم عملی نخواهد بود بهتر است وزارت کشور فکر دیگری فرمایند.

[تهیه وسایل پذیرایی و امکانات رفاهی در کانون جهت جلب مسافرتی عراقی]

کانون جهانگردی ایران - وزارت داخله - البته استحضار دارند که هر ساله عده زیادی از اهالی عراق برای گذراندن گرمای طاقت‌فرسای این‌جا به سوریه و جبال لبنان می‌روند و با آنکه مدت بیست و هشت ساعت بایستی از صحرای گرم بین بغداد و شام عبور کنند معذالک بواسطه فراهم بودن وسایل راحت و آسایش در بیلاقات لبنان متحمل مخارج گزاف و زحمت طی آن طریق می‌شوند در صورتی که غالب عراقی‌هایی که به سوریه رفته‌اند اظهار می‌کنند که اگر دولت شاهنشاهی توجهی به آبادی کربلا فرموده و در آنجا وسایل راحت و حفظ‌الصحه را فراهم فرمایند همه رفتن به کربلا را ترجیح می‌دهند و حتی غالب مأمورین دولتی هم به واسطه نزدیکی مسافت بین بغداد و کربلا که پنج ساعت است می‌توانند خانواده خود را در طول مدت تابستان که ششماه است به کربلا فرستاده و خود آنها شبهای جمعه را به کربلا رفته و صبح شنبه مراجعت نمایند. به طوری که تصدیق می‌فرمایند آمدن رجال و مأمورین مهم عراقی به بیلاقات ایران صرف‌نظر از فواید اقتصادی برای کشور نتایج سیاسی مهمی نیز برای ما خواهد داشت و بدین وسیله می‌توانیم از آنها تحجیب نموده و مقاصد خود را در عراق پیش ببریم

راجع به آبادی و عمران کردند سابقاً راپورت‌های مفصلی از طرف سفارت به وزارت مور خارجه تقدیم گردیده و وزارت معزی الیها هم با وزرات داخله در این زمینه مکاتبات مفصل نموده است اینک مجدداً سفارت نظریات و پیشنهادات خود را در باب آبادی کردند به اطلاع آن دارة رسانیده و تمنی دارد که توجه مخصوصی سبت باین موضوع مبذول فرمایند که بتوان در ینده کردند را یکی از بیلاقات مهم ایران قرار داده از رفتن عراقی‌ها به بیلاقات سوریه جلوگیری نمود:-

(۱) آبادی و عمران و تنظیف معابر و کوچه‌های کردند و احداث باغات و باغچه‌ها و کافه‌های طرز جدید و گاراژها.

(۲) ساختمان خانه‌های کوچک بیلاقی و همانخانه‌های آبرومند و تمیز. و این کار را هم ایستی به اشخاصی که مطلع و بصیر در کار همانخانه‌داری هستند واگذار نمود خاصه در ثل کردند جایی که به هیچ‌وجه وسایل زندگانی جدید و حتی حمام هم موجود نمی‌باشد.

(۳) صحیه و طیبب بصیری در کردند معین مایند که با انواع وسایل جدید مجهز بوده و مسافرن از این حیث اطمینان کامل داشته باشند.

(۴) سرویس مخابرات تلگرافی تلفنی و پست نظمی در آن جا دایر شود که مسافرن بتوانند هر وزه با عراق رابطه داشته باشند.

(۵) چون اشخاصی که برای بیلاق به کردند ی‌روند غالباً از مردمان محترم این جا هستند و با نود اشیایی که ورود آنها ممنوع یا مستلزم حق نمركی باشد حمل نخواهند بود تا مأمورین محتاج به معاینه و تفتیش اسباب آنها باشند از این نعت مقتضی است به گمرک خسروی و مرشیرین دستور محرمانه در این باب صادر شود که آنهایی را که سفارشنامه از سفارت ر دست دارند از اجرای تشریفات گمرکی و مطلق در سرحد خسروی معاف دارند. و بعلاوه

چون در کردند جز شکار تفریح دیگری نیست و محتمل است بعضی از مسافرن تنگ شکاری با خود بیاورند چنانچه در این قسمت هم دستور عدم مزاحمت داده شود و تصدیق سفارت را در ورود و خروج تنگ‌های شکاری معتبر بشناسند بهتر خواهد بود.

(۶) ممکن است بعضی از مسافرن محترم با اتومبیل شخصی مسافرت کنند و در این باب هم پیشنهاد می‌شود که به اداره گمرک و نظمیة قصر و کرمانشاه دستوری صادر گردد که تسهیلات لازمه به عمل آورند.

(۷) پس از دایر شدن میهمانخانه مزبور به سفارت اطلاع داده شود تا چند نفر از وزرا و رجال عراق و حتی نمایندگان سیاسی را به نوبه برای یکی دو روز به کردند دعوت نمود و این ترتیب باعث شناساندن کردند خواهد شد.

ضمناً این قسمت را تذکر می‌دهد که همه ساله عده‌ای از اهالی عراق چه برای زیارت مشهد و چه برای گردش به ایران مسافرت می‌کنند و غالب آنها در مراجعت از رفتار مأمورین سرحدی و غرض راه شاکمی هستند و حتی بعضی کتابا هم به سفارت در این باب شکایت نموده‌اند و نتیجه این می‌شود که تبلیغاتی بر علیه مسافرت به ایران نموده و سایرین را هم از مسافرت به ایران منع می‌کنند. قسمت عمده شکایت آنها یکی از مأمورین گمرک سرحدی و دیگری از امنیه‌های عرض راه است که در هر نقطه گذرنامه‌های آنها را مطالعه و تفتیش نموده و موجبات معطلی آنها را فراهم می‌کنند. یک اشکال دیگری هم امسال به مناسبت وضع قانون اسعار خارجی پیش آمد کرده که ذیلا به عرض می‌رساند:

سعر ریال ایران (اسکناس) در بغداد در مقابل هر یک دینال عراقی ۱۰۵ ریال است و هر کس بخواهد می‌تواند این کار را بکند یعنی دینار عراقی را به سعر ۱۰۵ ریال به اسکناس ایران تبدیل نماید در حال این که آوردن اسکناس بیش

از ۲۰۰ ریال به ایران ممنوع و مجبور است که اسعار خارجی آورده و در داخله به قیمت ۸۰ ریال بفروشد و این قسمت مانع مسافرت اشخاص به ایران خواهد شد. از این روی تمنی است عطف توجهی به این قسمت فرموده و راهی برای علاج آن پیدا نمایند. و ثانیاً دستور اکیدی به مأمورین سرحدی صادر شود که فقط به انجام فورمالیته گمرکی در حق این قبیل اشخاص اکتفا کنند. ثالثاً- دستور داده می‌شود که گذرنامه‌های اشخاص مزبور را پس از ثبت و ورود در سرحد دیگر در بین راه مطالبه نکرده و فقط در موقع ورود به تهران آن را مطالبه نمایند.

سفارت هم به نوبه خود و با جدیت هر چه تمامتری در بغداد و سایر نقاط عراق مشغول تبلیغات و [یرویاکانند] راجع به این قسمت می‌باشد و امیدوار است با توجه مخصوص کانون جهانگردی بتوان موفق به انجام این مقصود گردیده و در سال عده زیادی را به گردش در ایران و استفاده از مناطق بیلاقی کردند و همدان و غیره هدایت نماید. و نیز لازم است کتابچه‌های سیاحت و ایرانگردی با تصاویر زیاد از مناطق طبیعی گوناگون و اطلاعات لازمه و راهنماهای مختلف را به زبان عربی و انگلیسی ترجمه کرده ارسال فرمایند که در بین اهالی توزیع شود و اگر مترجم عربی در طهران نباشد ممکن است در این جا ترتیب آن داده شود.

خلاصه آنکه امروزه کشور عراق که نزدیکترین همسایه میهن عراق است و مردمان متمول با ذوق آسایش طلبی دارد و به واسطه نداشتن بیلاقات در تابستان در زحمت است هدف خوبی برای کانون سیاحان خواهد بود.

وزیل مختار
[امضا] مظفر اعلم

سند شماره ۶۲

[رفت و آمد با قطار در ایران]

وزارت راه، بنگاه راه آهن دولتی ایران، شماره ۵۹۰۷۷ تاریخ ۱۳۱۸/۱۱/۱۹ تورها و آژانسهای مسافرتی
وزارت کشور - اداره کل امور کشور - عطف به نامه شماره ۵۳۵۲/۸۵۳ موضوع پرسشهایی که از اتحادیه بین المللی جهانگردی بروکسل شده زحمت می دهد
۱) رفت و آمد به وسیله راه آهن در ایران بطور طبیعی صورت می گیرد و هیچگونه تحدیدی در رفت و آمد مسافرین معمول نیست.
۲) اوقات حرکت قطارهای راه آهن تعیین و منتشر شده و کاملاً هم رعایت می شود.
رئیس بنگاه راه آهن دولتی ایران
پاسپار - رادسر

سند شماره ۶۳

[انتقال جابجایی مسافرین و سیاحان توسط شرکتهای داخلی و خارجی]

وزارت داخله، اداره تبلیغات و جلب سیاحان، سواد مرسله دفتر مخصوص شاهنشاهی - شماره ۶۰۳۶، مورخه ۱۴/۷/۱۲ [۱۳] ش.
وزارت داخله در جواب مراسله شماره ۴۰۱۳۵/۳۸۸۴ زاجع به موسساتی که برای ترتیب مسافرت به خارجه از طرف شرکتهای خارجی در ایران تشکیل یافته و انتقال آنها به شرکتهای ایرانی زحمت می دهد که پیشنهاد آن وزراتخانه در پیشگاه همایون شاهنشاهی اساساً مورد توجه واقع گردید مقرر فرمودند لازم است مطلب را قبلاً در هیأت وزرا مورد مطالعه و مذاکره قرار بدهد در صورتی که هیأت مقتضی بدانند و از نقش اداره مزبور اطمینان حاصل باشد اقدام فرمایید.

رئیس دفتر مخصوص شاهنشاهی

سواد مطابق اصل است.

(ایتالیایی).

سند شماره ۶۴

[تاسیس شرکت مسافرتی ایران و قبول نمایندگی موسسات خارجی]

وزارت داخله، نمره ج / ۳۹۶۵، بتاريخ ۱۳۱۴/۷/۱۴ ش.
هیأت وزرا - عطف به مرقومه جوابیه نمره ۴۷۲۶ موضوع تاسیس شرکت مسافرت ایران و قبول نمایندگی موسسات خارجی لزوماً به عرض می رساند که در نتیجه راپرت موضوع به دفتر مخصوص شاهنشاهی مقرر گردیده است که مطلب قبلاً در هیأت وزرا مورد مطالعه قرار گرفته در صورتی که هیأت این اقدام را مقتضی بدانند اقدام گردد. به طوری که سابقاً ضمن نمره ج/ ۳۸۸۳ به عرض رسید موسساتی که حالیه در ایران دایر و عهده دار اعزام مسافر به خارجه می باشند به قرار ذیل اند:

- ۱- شرکت مسافرت تاتاس کول / واگن لی ایران (بین المللی)
- ۲- شرکت سهامی ایتوریست (شوروی)
- ۳- شرکت فلسطین و مصر لوبد محدود (پلتور)
- ۴- شرکت هواپیمایی هلندی ک. ال. ام. بعضی از موسسات مهم دیگر از قبیل:
- ۱- شرکت هواپیمایی سلطنتی
- ۲- شرکت هواپیمایی فرانسه (ارفرانس)
- ۳- شرکت انگلیسی کاکس اند کینکز
- ۴- شرکت کشتی رانی مسازری ماری تیم (فرانسه)
- ۵- شرکت کشتی رانی سوفتورگفلوت (شوروی) نمایندگی خود را به موسسات مذکوره در فوق محول نموده اند.
- ۶- شرکت کشتی رانی لوی بد تریتینو

مطابق احصاییه منتشره از طرف اداره کل گمرکات عده مسافرینی که در یک ساله اخیر وارد ایران و خارجه شده اند از قرار ذیل است:
عده ورودی ۵۵۳۸۳
عده خروجی ۳۷۲۹۴
از عده فوق ۱۲۶۱ نفر از طریق روسیه یعنی به وسیله شرکت ایتوریست و ۱۷۸۸۳ نفر از طریق سرحد خسروی و بقیه از سرحدات دیگر خارجه شده اند و مطابق اطلاعات غیر مستقیمی که در دست است از ۱۷۸۸۳ نفری که از خسروی رفته اند مسافرت ۳۰۰۰ نفر را شرکت واگون لی و ۲۰۰۰ نفر را شرکت پلتور ترتیب داده است.
در نتیجه مراجعه وزرات داخله به موسسات فوق و سایر موسسات دیگر شرکت ایتوریست حاضر گردیده که اداره خود را در ایران برچیده و نمایندگی خود را به موسسه ایرانی واگذار نماید یعنی در واقع حق فروش بلیط مسافرت ۱۲۶۱ نفر مسافری را که از طریق کشور شوروی به اروپا و امریکا عزیمت می نمایند به ایرانیها تفویض نموده و صدی ده از عواید فروش بلیط را به عنوان حق العمل بپردازد.

- بعضی از موسسات عمده دیگر از قبیل:
- ۱- آمریکن اکسپرس (یکی از مهمترین موسسات مسافرتی دنیا)
  - ۲- ریموند ویتکامب
  - ۳- شرکت یزن
  - ۴- دین و داوسون و چند شرکت دیگر نیز که نمایندگان آنها برای مطالعه اوضاع به ایران آمد بودند شفاهاً تفویض نمایندگی خود را در صورتی که چنین موسسه دایر شود قبول کرده اند علی ای حال به طوری که ملاحظه می فرمایید شرکت مسافرت از بدو تاسیس نمایندگی شرکت مهم ایتوریست را که فعلاً دارای ۱۲۰۰ نفر مسافر است خواهد داشت و اگر حد متوسط قیمت بلیط یک نفر مسافر به اروپا دو هزار ریال گرفته شود

سالیانه در حدود ۲۵۰٫۰۰۰ ریال بابت حق‌العمل عاید شرکت ایرانی خواهد شد که از این مبلغ باید در حدود ۱۰۰٫۰۰۰ ریال برای تاسیس نمایندگی خرج شده و بقیه را برای دایر نمودن حمل و نقل داخلی به سرحدات و تهیه منزلگاه و غیره مصرف نماید تا اینکه متدرجاً نمایندگی سایر موسسات سهم را نیز تحصیل و علاوه بر آنکه وسایل مسافرت از سایر سرحدات را نیز در آتیه فراهم آورد در خسارجه نیز شعباتی ایجاد نموده و بدین طریق مثل سایر دول به جلب جهانگردان اقدام کند.

بنابراین مطابق شرحی که فوقاً عرض شد موفقیت این موسسه از هر جهت مورد اطمینان و اینک منوط به تصویب آن هیأت می‌باشد.

وزیر داخله

سند شماره ۶۵

[آزادی و نصب بیرق و علامتهای جهانگردی روی اتومبیلها]

وزارت داخله، صورت‌مجلس

روز یکشنبه ۱۶ آذرماه ۱۳۱۴ ش. دو ساعت بعد از ظهر کمیسیون راجع به نصب بیرقها و علامت جهانگردی روی اتومبیلها در اداره تبلیغات و جلب سیاحان وزارت داخله با حضور آقایان نمایندگان وزارت امور خارجه و اداره کل شهربانی تشکیل و مذاکرات ذیل به عمل آمد.

چون نصب بیرقهای کوچک و سایر علامت به اتومبیلهای وارده از خارجه مخصوص جهانگردان در کلیه کشورها مطیع مقرراتی می‌باشد که بعضی آن را آزاد گذارده و بعضی دیگر به لحاظی آن را ممنوع داشته‌اند کمیسیون عقیده دارد که علامت و بیرقهای کوچک جهانگردی که از طرف کانون جهانگردی کشورهای خارجه به اعضا آن کانونها منحصرأ از نظر جهانگردی داده می‌شود نصب آنها به اتومبیلها در ایران آزاد و

مانعی نداشته و اعضای مزبوره می‌توانند با همان بیرقها و علامت مخصوص جهانگردی وارد ایران شوند مشروط بر آنکه علامت و بیرقهای مزبوره به هیچ وجه باعث زحمت راننده اتومبیل نبوده و روی نمره پلاکها را هم مستور نمایند.

سند شماره ۶۶

[تادیه سرمایه شرکت سهامی ایران‌تور]

وزارت داخله، اداره تبلیغات و جلب جهانگردان، بشماره ۹۶۵۴۵/۱۱۴۸/ج، بتاریخ ۱۰/اسفند/۱۳۱۷، مستقیم.

جناب آقای نخست‌وزیر چندی قبل از اداره کل شهربانی شرحی رسید مبنی بر اینکه در صورتی که بنگاه سهامی ایران‌تور رسمی و کلیه سرمایه آن از طرف دولت شاهنشاهی تادیه شده است وجود بنگاه‌های مسافرتی دیگر ضرورت ندارد و از طرف اداره نامبرده پیشنهاد شد کمیسیونی با حضور نمایندگان وزارت دارایی و اداره کل شهربانی در وزارت کشور تشکیل و موضوع بررسی شود بنابراین کمیسیونی با حضور نماینده ایران‌تور در این وزارت تشکیل شد که رونوشت صورت‌مجلس آن به پیوست تقدیم می‌شود.

در اثر مذاکرات کمیسیون نامبرده اخیر شرحی از اداره کل شهربانی رسیده است بر لزوم جلوگیری از رقابت این توریست با شرکت سهامی ایران‌تور که رونوشت نامه مزبور نیز به پیوست تقدیم می‌گردد مستدعی است امر و مقرر فرمایند از هر نظری که در این خصوص اتخاذ خواهند فرمود وزارت کشور را آگاه نمایند.

[امضا] علی‌اصغر حکمت

سند شماره ۶۷

[جاده بین‌المللی لندن - کلکته]

وزارت کشور، اداره کل امور کشور، تاریخ ۱۳۱۸/۷/۳۰، شماره ۵۲۱۹/۶۷۷۸۳، پیوست ۲ برگ

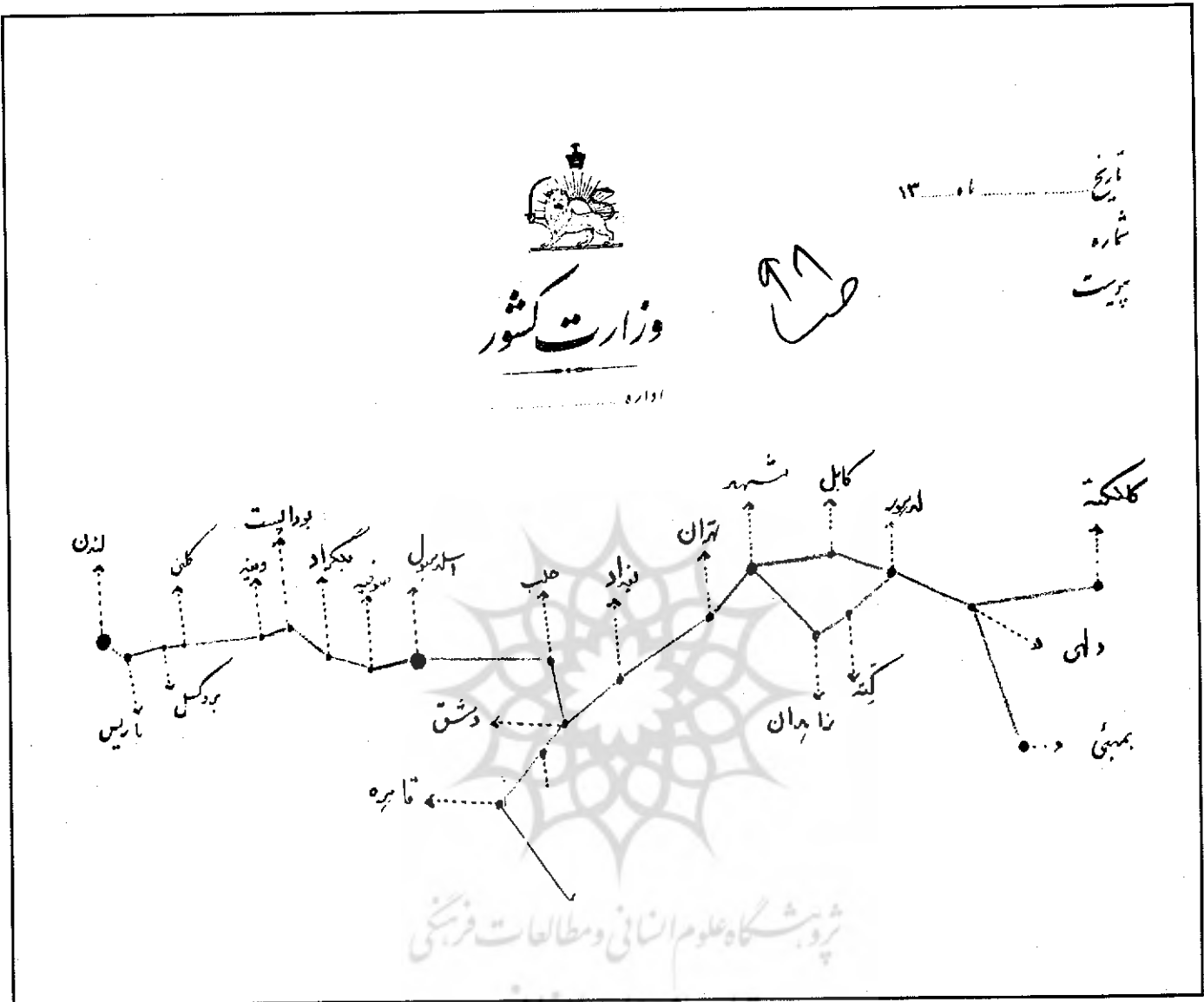
جناب آقای نخست‌وزیر - در اوایل سال ۱۳۱۷ ش. از کنسولگری شاهنشاهی در بمبئی شرحی به وزارت امور خارجه رسید مبنی بر این‌که در سال ۱۹۳۰ از طرف نمایندگان اتحادیه بین‌المللی جهانگردی پیشنهاد شده بود که جاده بین‌المللی از لندن تا اسلامبول و از اسلامبول به مرز ایران و از آنجا به هندوستان و کلکته که انتهای راه نامبرده می‌باشد ساخته شود و کشورهای سر راه در ساختمان و نگاهداری جاده اصلی در قسمتهای مربوط به خود اقدام و برای این بین بردن قیود و تحدیدات داخلی که مانع آزادی رفت و آمد می‌باشد با یکدیگر تشریک مساعی نموده و محظورات را مرتفع سازند تا جهانگردان بتوانند بلامانع از لندن به اسلامبول و کلکته مسافرت نمایند در این خصوص از طرف کشورهای اروپایی موافقت به عمل آمده و خط سیری برای قسمتی از این راه یعنی از لندن به اسلامبول در نظر گرفته شده.

در ۱۸ فروردین ۱۳۱۷ ش. در ضمن دعوتی که از طرف رئیس انجمن اتومبیل‌رانی هند غرب از عده از رجال و کنسولهای ایران - فرانسه - عراق - افغانستان به عمل آمده رئیس انجمن و منشی باشگاه نامبرده اظهاراتی در فواید تاسیس این خط از لحاظ پیشرفت بازرگانی و اقتصاد و ازدیاد مسافرت جهانگردان نموده و درخواست کرده‌اند که کنسولهای نامبرده هر یک موافقت دولت متبوع خود را در این خصوص جلب نمایند.

ضمن مکاتباتی که در این خصوص بین وزارت امور خارجه - وزارت راه - وزارت کشور و اتحادیه بین‌المللی جهانگردی ردوبدل شده وزارت راه اظهار داشته است که «خطوط شوسه مربوط به کشور شاهنشاهی از مرز افغانستان به کازیز و مشهد و تهران و کرمانشاه تا مرز خسروی

ساخته شده و قابل عبور اتومبیل می باشد فقط از نموده است که نخست از تصمیمی که دولت

از طرف وزیر کشور تهران

مرز افغانستان به کاریز و تربت جام اصلاحاتی لازم دارد که اقدام شده و قریباً به اتمام خواهد رسید اسفالت ریزی خطوط نیز از طرف وزارت راه به نسبت اهمیت عبور و مرور در نظر گرفته شده و از مرکز شروع و به تدریج به موقع اجراء گذارده می شود. ولی اتحادیه بین المللی جهانگردی نیز معتقد است که در نظر گرفتن تسهیلات در امر عبور و مرور در راه لندن به کلکته مقدم بر ساختمان و چگونگی راهها می باشد دولت پادشاهی افغانستان هم به وسیله سفارت کبرای شاهنشاهی در کابل درخواست

شاهنشاهی در این خصوص اتخاذ خواهد فرمود مستحضر گردد.

در باب تسهیلاتی که منظور نظر اتحادیه بین المللی جهانگردی است توضیحاتی خواسته شد و اینک ترجمه پاسخ رسیده و یک نسخه نقشه راه بین المللی لندن - اسلامبول کلکته که از روی یکی از قطعات روزنامه های خارجی رونوشت برداشته شده به ضمیمه تقدیم می گردد. مستدعی است که امر و مقرر فرمایند از هر تصمیمی که در خصوص تسهیلات نامبرده اتخاذ خواهند فرمود وزارت کشور را آگاه فرمایند.

[امضا] احمد فریدونی

[حاشیه]: آقای حامدی قسمت پرونده وزارت کشور آورند که پس از رفع احتیاج باید عودت داده شود. ۱۳۱۸/۸/۱۰

سند شماره ۶۸

وزارت کشور، نامه مورخ ۱۴ سپتامبر ۱۹۳۹ اتحادیه بین المللی جهانگردی بروکسل. آقای مدیرکل اداره تبلیغات و جلب

جهانگردان - تهران - ایران - آقای مدیرکل بنا به نامه شماره ۲۶۰۹ مورخ ۲۱ اوت شما راجع به مقرراتی که باید برای عبور و مرور در جاده‌های بزرگ بین‌المللی رعایت گردد مشکل است بتوان پاسخ جامعی داد زیرا مقررات خاصی برای عبور و مرور در جاده لندن استانبول و امتداد آن وجود ندارد و بلکه عبور و مرور در هر قسمت آن تابع مقررات مملکتی است که جاده از آن عبور می‌نماید تنها قاعده خصوصی که می‌توان قایل شد عبارت از موافقت با تقدم مطلق عبور و مرور در جاده نامبرده است و ممکن است هنگامی که چنین جاده در آسیا احداث گردید اعم از اینکه معمولی یا جاده بزرگ اتومبیل‌رانی باشد دولتهای مختلف آسیایی مقررات واحدی اتخاذ نمایند و تنها موضوعی که مورد بحث قرار خواهد گرفت آن است که بنا به رسم انگلیسیها سمت چپ برای عبور و مرور معین گردد یا سمت راست چنانکه در سایر کشورهای اروپایی مقرر است یکی از تسهیلات در امر عبور و مرور عبارت از تأسیس دفاتر گمرکی دخول و خروج کشور در نزدیکی دفاتر گمرکی دخول و خروج کشور مجاور و حتی ممکن است عملیات گمرکی در یک دفتر مشترک انجام بگیرد در این دفتر مشترک می‌توان اطلاعات مربوطه به عبور و مرور و دفاتر گمرکی و دفاتر تبدیل ارز و سایر تسهیلات عبور و مرور را تمرکز داد و نیز در آنجا مهمانخانه و نزل‌گاهها تهیه نموده و مطبوعات راهنمایی را در دسترس مسافریین قرار داد قسمتهای نامبرده به نظر مانکات مهم تسهیلات در امر عبور و مرور می‌باشند و به‌طور تفصیل در صورت‌مجلس ولین اجتماع بین‌المللی در بوداپست که در نزد قای کرشنگف موجود است و از او درخواست شده نسخه برای شما بفرستند ملاحظه خواهید

فرمود ضمناً نظر شما را به قسمت آخر نامه چهار نوامبر اخیر خود جلب می‌نماید که در آن درخواست شده خطوط بزرگ مسپری را که دولت ایران برگزیده است تعیین و آنها را روی نقشه ایران ترسیم نمایند.
در انتظار دریافت پاسخ احترامات فایقه را تقدیم می‌دارد.

منشی کل اتحادیه بین‌المللی جهانگردی.

پول دوشن

سند شماره ۶۹

[موافقت ایران با کمیسیون راه و بین‌المللی

لندن - هندوستان]

وزارت کشور، (صورت‌مجلس) - دومین

جلسه کمیسیون بررسی راه بین‌المللی (لندن -

هندوستان) در وزارت کشور با حضور آقایان

۱) عباس امیراصلان/کفیل اداره اقتصادیات

وزارت امور خارجه/نماینده وزارت امور

خارجه

۲) محمد آبادی/معاون اداره کل گمرک/نماینده

وزارت دارایی

۳) پاساوار ۲ آراتا/کفیل اداره سیاسی اداره کل

شهربانی/نماینده اداره کل شهربانی

۴) احمد فصیحی/مهندس وزارت راه/نماینده

وزارت راه

۵) حسین نیوندی/کارمند کانون

جهانگردی/نماینده شرکت سهامی ایران‌تور

۶) محمدعلی رکنی/رئیس اداره سیاسی وزارت

کشور/نماینده وزارت کشور

در روز شنبه ششم بهمن ماه ۱۳۱۸ ساعت ۴

بعدازظهر تشکیل گردید.

نتیجه مذاکرات و خلاصه نظر کمیسیون به

قرار زیر است:

چنانچه اساساً دولت شاهنشاهی با پیشنهاد اتحادیه بین‌المللی جهانگردی دایر به امتداد راه بین‌المللی (لندن - هندوستان) در خاک کشور شاهنشاهی موافقت داشته باشند راه اتومبیل‌رو از مرز خسروی به تهران و از تهران به مشهد - تایباد - یوسف‌آباد تا مرز افغانستان موجود و فقط در قسمتهایی از جمله از مشهد تا مرز افغانستان محتاج به تکمیل است که آن هم از قرار اظهار آقای مهندس احمد فصیحی نماینده وزارت راه طبق برنامه پنج ساله در دست اقدام می‌باشد.

و اما نسبت تسهیلاتی که اتحادیه نامبرده خواسته است نزدیک ساختن دفاتر گمرکی با محل دفاتر گمرکی کشور همسایه.

آقای محمد آبادی نماینده وزارت دارایی

راجع به این قسمت چنین توضیح دارند.

در طرف باختر دفتر گمرکی خسروی تقریباً

در هشتصد متر فاصله از خط مرزی و در یک

کیلومتری دفتر گمرکی دولت عراق واقع و در

دفتر نامبرده وسایل سریع رسیدگی اثاثیه مسافر و

بازرسی گذرنامه و توزیع اسناد گمرکی موجود و

فراهم است و چنانچه مسافر محتاج به یکی دو

ساعت توقف در آن نقاط بشود وسایل استراحت

او کاملاً در رستوران آن‌جا مهیاست و چنانچه

مسافری بخواهد از مرز خسروی وارد کشور

شاهنشاهی شده و از مرز یوسف‌آباد (تایباد)

خارج شود جز در خسروی و یوسف‌آباد دیگر

هیچ‌گونه تماسی در داخله با مأمورین گمرک

نخواهد داشت.

در طرف خاورت آخرین دفتر گمرکی ایران

یوسف‌آباد است و در آن‌جا نیز وسایل کامل برای

انجام تشریفات گمرکی فراهم می‌باشد به قسمی

که مسافر دچار هیچ‌گونه معطلی نشده و از این

حیث به اشکالی برنخواهد خورد. به علاوه بازرسی گذرنامه نیز موجود و باعث معطلی مسافر نمی‌شود و چنانچه اتفاقاً مسافری دیر وارد شود و نخواهد در مدت شب وارد افغانستان بشود در اداره گمرک آن‌جا برای توقف شبانه او جای داده خواهد شد.

ولی فاصله بین آخرین دفتر گمرکی ایران با اولین دفتر گمرکی افغانستان خیلی زیاد و نزدیک کردن آن منوط به تصمیم دولت شاهنشاهی ایران و دولت شاهی افغانستان می‌باشد.

تبدیل ارز مسافر، در خسروی شعبه مخصوص بانک ملی ایران دایر و در یوسف‌آباد نیز رئیس گمرک نماینده بانک ملی ایران برای تسعیر ارزهای مسافری می‌باشد.

ولی به عقیده کمیسیون از جمله تسهیلات مهم و مؤثر برای مسافرین موضوع ایجاد مهمانخانه‌های کامل و آبرومند در نقاط مناسب کشور می‌باشد و در این قسمت آقای حسین نیوندی نماینده ایراتور توضیحات زیر را بیان کردند.

در راه خسروی به تهران تا حدی وسایل آسایش از قبیل توقفگاه و مهمانخانه فراهم است متنها وسایل مذکوره ناقص و احتیاج به تکمیل دارد ولی راه تهران به سرحد کاریز فاقد وسایل آسایش است و به عقیده ایران تور قبل از اقدام به جلب جهانگردی بهتر است وسایل آسایش آنان را به طوری که درخور شوون کشور شاهنشاهی باشد فراهم نمود. بنابراین قبل از موافقت قطعی خوب است وسایل تاسیس مهمانخانه و توقفگاههای نسبتاً آبرومندی در راه بین تهران به مرز فراهم نمود محل‌هایی که فاقد مهمانخانه بوده و تاسیس آن ضروری به نظر می‌رسد عبارت است از دامغان، شاهرود، سبزوار، نیشابور، یوسف‌آباد نظر به کمی درآمد برای تاسیس و نگاهداری این مهمانخانه‌ها مساعدت مالی دولت لازم است و موکول به تصمیم اولیای محترم امور

است.

نماینده وزارت دارایی، محمدآبادی

نماینده وزارت امور خارجه، عباس امیراصلان

نماینده اداره کل شهربانی، پاسیار ۲ آرتا

نماینده وزارت راه، احمد فصیحی

نماینده کانون جهانگردی، حسین نیوندی

نماینده وزارت کشور، محمدعلی رکنی

سند شماره ۷۰

[ارسال یک دوره عکسهای نقاط طبیعی،

شهرها و... به دارالعلم شیکاگو]

وزارت امور خارجه، اداره سوم سیاسی، سواد راپورت سفارت واشنگتن، نمره ۱۷۰۴، مورخه ۱۵ حم (فروردین ۱۳۰۲ ش.)

وزارت جلیله امور خارجه - در تعقیب راپورت نمره ۱۶۸۶ که در خاتمه آن شرحی راجع به لزوم یک دوره عکسهای ایران عرض نمودم خاطر مبارک را مستحضر می‌دارد که اخیراً از قسمت جغرافیای دارالعلم شیکاگو شرحی به سفارت نوشته و تقاضا نموده‌اند که یک دوره عکسهای نقاط طبیعی کارخانجات شهرها و غیره که معرف حقیقی ایران باشد برای آنها فرستاده شود که از روی آن عکسهای روی شیشه برای پروژکسیون ترتیب بدهند (سواد مراسله ارسال می‌شود) ملاحظه می‌فرمایید که این قبیل عکسها این اوقات خیلی لازم خواهد شد و متأسفانه موجود نداریم به علاوه اغلب تصاویری که از مجلات و روزنامجات این‌جا درج می‌شود و عکسهای قدیم و کهنه است که به کلی یا اوضاع امروزه متفاوت است و بیشتر سوء اثر می‌نماید.

عکسهایی که لازم داریم و امیدوارم هرچه زودتر تهیه و ارسال خواهند فرمود باید عکسهای خیلی خوبی باشد که دارای کاغذ براق چاپ شده و عبارت از مناظر طبیعی قرا و قصبات ابنیه مهمه، تشکیلات نظامی جدید، زندگانی مدارس،

مطابق اصل است

[مهر] وزارت امور خارجه، اداره سوم سیاسی

وزارت امور خارجه، اداره سوم سیاسی، نمر ۲۰ جوزا (خرداد) ۱۳۰۲ ش، ضمیمه سواد.

وزارت جلیله داخله - سواد راپورت واصله از سفارت واشنگتن را مبنی بر تقاضایی که دارالعلم شیکاگو از سفارت مشاژالیها نموده است تلو ارسال و خواهشمند است به مامورین و حکما ایالات و ولایات امر فرمایند که از قرا و قصباتی که ابنیه مهم تاریخی در آن باشد و همین‌طور موسسات مهمه که شناسایی آنها در خارجه مفید به حال مملکت است یک دوره عکس به طریق که سفارت خواسته است تهیه نموده ارسال دارند که به وسیله آقای علایی برای دارالعلم مزبور ارسال گردد. امیدوار است در انجام این امر بر وزارت امور خارجه از بذل مساعدت مضایقه نخواهند فرمود

[امضا]

[حاشیه]: آقای علایی عکسهای نقاط مهمه

ابنیه تاریخی و مناظر عالیه طبیعی مملکتی برای دارالعلم شیکاگو خواسته‌اند این اقدام طبع مخرجی دارد لازم است اعتبار هر مبلغی را که کافی می‌فرمایند تقاضا شود تا دستوراتالعملهای لازم به حکام صادر گردد.

دوسیه محترم وزارت داخله اقدام خواهد شد جواب هم به وزارت امور خارجه بنویسید. ۴/۲۱ به وزارت خارجه جواب صادر شود با این بودجه قلیل که حکام دارند این قبیل تکالیف مورد ندارد و خودمان در نقاط مهمه ارض فارس، کرمانشاهان، خراسان و غیره مأمورین دارید اقدام فرمایید و اگر هم لازم می‌دانید در هیأت دولت مطرح و مخارج آن را به تصویب برسانند. ۲ سرطان ۱۳۰۲

سند شماره ۷۱

اجازه عکسبرداری از آثار تاریخی اصفهان به خانم لوته ارل روزنامه‌نگار آلمانی]

وزارت داخله، اداره تبلیغات و جلب سیاحان، نمره ۴۳۹۶۳/ج/۱۱۳۴، مورخه ۱۳۱۳/۸/۱۴. حکومت جلیله اصفهان - خانم لوته ارل روزنامه‌نگار تبعه آلمان برای تماشا و برداشتن عکس از آثار تاریخی به اصفهان مسافرت می‌نماید اداره تشکیلات نظمیه مملکتی اجازه عکاسی را طبق مقررات تحت نمره (۲۸) مورخه ۱۳۱۳/۷/۲۴ به مشارالیه داده است. مقتضی است مقرر فرمایید در صورتی که احتیاج به راهنمایی یا مساعدتی بشود از طرف مأمورین کمال همراهی نمایند.

وزیر داخله - محمود جم

سند شماره ۷۲

[شرایط عکسبرداری از آثار تاریخی، طبیعی و... ایران توسط خارجیان]

وزارت داخله، نمره ۱۳۲۰۸، تاریخ ۱۳۱۴/۱۱/۲۲ ش، خیلی محرمانه. جناب آقای رئیس‌الوزرا - راپورتاً معروض می‌دارد سیاحان و مخبرین جراید که به ایران مسافرت می‌نمایند غالب آنها شرافتمندانه آنچه

راکه از ترقیات اخیر مشاهده می‌نمایند در جراید و مجلات خارجی نوشته و نظر حسب و بغض رانشان نمی‌دهند مثل تمام دستجات آمریکایی و فرانسوی و لهستانی و غیره که در سنه ماضیه و هذالسنه مسافرت کرده بودند از هر جهت وضعیت را خوب جلوه داده بعضی از آنها هم به‌طوری در نوشتجات خود اظهار محبت کرده بودند که به هیچ‌وجه انتظار نمی‌رفت متأسفانه بعضی‌ها هم به اسم ایران دوستی وارد شده و بعد از مدتی معلوم می‌شود که ورود آنها فقط برای اشاعه بعضی از عادات و اخلاق باقی مانده که باید به تدریج متروک شود بوده و مهملات و مزخرفاتی به طرز کتاب یا روزنامه درج می‌نمایند که با جنبه احساساتی هر ایرانی مخالفت دارد، اگر چه جلوگیری از این مسئله به نظر غیر مقدور و فعلاً که هزارها مستخدم، مهندس، عمله اروپایی موجود و مشغول خدمت هستند از کجا معلوم است که در بین اینها نیز از این‌گونه اشخاص پست طبیعت وجود نداشته باشد ولی برای این که این نوشتجات تطبیق با وجود آن نکرده باشد اقلأً ممکن است مثل بعضی از کشورها (ژاپن، روسیه و غیره) از عکاسی اشخاص کاملاً جلوگیری شده و عکسهای مستهجن که فعلاً در عکاسخانه‌های قدیم موجود است جمع‌آوری شده ملتزم شوند که من بعد نیز اقدام به برداشتن چنین عکسها ننمایند.

[امضا] قسام صوراسرافیل

[مهر] حکومت اصفهان

[حاشیه]: به شهربانی دستور داده شود که این‌گونه عکسها را جمع‌آوری نمایند ۱۴/۱۱/۲۴

ریاست وزرا، نمره عمومی ۱۳۷۰۲، تاریخ

ثبت ۱۳۱۵/۱۱/۱۱ ش.

در پاسخ نامه ۳۱۷۹/۶۳۵۱۳ - ۱۵/۱۱/۵ راجع به این که بدون اجازه وزرات معارف و یا

نمایندگان آن وزارتخانه در ولایات پروانه عکس‌برداری به کسی داده نشود اشعار می‌دارد که مراتب وزارت داخله نوشته شد که در این زمینه به کلیه مأمورین خود در ایالات و ولایات دستور لازم صادر نماید به موجب شرحی که جواباً رسیده است اجرای این منظور جز تولید اشکال و زحمت جهانگردان و رنجش آنها نتیجه دیگری ندارد و پس از مذاکرات زیاد با وزارت امور خارجه و اداره کل شهربانی این‌طور تصمیم گرفته شده که پروانه‌های عکاسی به وسیله وزارت امور خارجه نزد قونسولگری دولت شاهنشاهی در خارجه فرستاده شود تا در موقعی که جهانگردان برای تقاضای ویزا و پروانه مخصوص جهانگردی مراجعه می‌نمایند در صورت احتیاج از طرف نمایندگان شاهنشاهی پروانه عکس‌برداری نیز به آنها داده شود که از این حیث، معطل نشوند و به‌طوری که در ظهر پروانه قید شده است عکس‌برداری در خیلی نقاط محدود شده و به موجب ماده ۶ مقرر است عکس‌برداری برداشتن عکس از داخل ابنیه تاریخی و دولتی را که دارای مستحفظ است موکول به کسب اجازه و مقررات قسمت مربوطه نموده است و حفاریهای تخت‌جمشید و غیره نیز برای عکس‌برداری آزاد نیست و با اجازه مخصوص وزارت معارف است. بنابراین برای رفع هرگونه محظوری بهتر است قسمتهای مجاز را که عکس‌برداری از آن مانعی ندارد معلوم فرمایید که غیر از آن ممنوع باشد و بر طبق آن به کلیه مأمورین دستور لازم صادر گردد.

رئیس‌الوزرا

[امضا] مهدی حامدی

ریاست وزرا، نمره عمومی ۹۳۲۳، تاریخ ثبت

۱۳۱۵/۱۱/۱۷ ش، محرمانه است.

اداره کل شهربانی، به‌طوری که اطلاع حاصل

شده است پاره‌ای عکسهای مستهجن از طرف اشخاص برداشته شده و یا در عکاسیها موجود

است که به دست مردم و خارجیه می افتد و منافی با روحیات اخلاقی و حیثیات است لهذا قدغن نماید این گونه عکسها را در عکاسخانه های قدیم و جدید مرکز و ولایات جمع آوری کرده و کاملاً مراقب باشند که در آتیه نیز این قبیل عکس ها را به هیچ وجه برندارند و منتشر نمایند.

[امضا] عبدالحمید ملک الکلامی ۱۴/۱۱/۲۶
وزارت داخله، اداره تبلیغات و جلب سیاحان،
شماره ج/۱۵۸۶/۶۵۹۶۷، بتاريخ ۱۱ بهمن ۱۳۱۵ ش.

ریاست وزراء در پاسخ نامه ۱۳۳۷۱ مورخه ۱۵/۱۱/۱۷ به عرض می رساند که اجرای تقاضای وزارت معارف و اوقاف راجع به پروانه عکس برداری جز تولید اشکال و زحمت جهت جهانگردان و رنجش اینها نتیجه دیگری ندارد سابقاً معمول بود وقتی که جهانگردان به طهران وارد می شدند می بایستی چند روز در مرکز برای گرفتن پروانه عکاسی معطل شوند و بسا می شد که به واسطه معطلی از موضوع صرف نظر کرد و با گله گذاری زیاد از ایران حرکت می کردند برای رفع این محذور و جلوگیری از تضییع اوقات مأمورین مرکزی و خود جهانگردان پس از مذاکرات زیاد با وزارت امور خارجه و اداره کل شهربانی این طور تصمیم گرفته شد که پروانه های عکاسی که یک نسخه آن تلواً تقدیم می شود به وسیله وزارت امور خارجه نزد قونسولگریهای دولت شاهنشاهی در خارجه فرستاده شود تا در موقعی که جهانگردان برای تقاضای ویزا و پروانه مخصوص جهانگردی مراجعه می نمایند پروانه عکاسی نیز در صورت احتیاج از طرف نمایندگان شاهنشاهی به آنها داده شود تا در موقع ورود به ایران از این حیث معطل نشوند و به طوری که ملاحظه می فرمایید با دادن همین پروانه هم عکاسی از خیلی نقاط محدود شده زیرا تبصره ماده ۶ مقررات عکس برداری برداشتن عکس از داخل ابنیه تاریخی و دولتی را که دارای مستحفظ

است موقوف به کسب اجازه و طبق مقررات قسمت مربوطه نموده است و حفاریهای تخت جمشید و غیره نیز برای عکس برداری آزاد نبوده باید با اجازه مخصوص وزارت معارف باشد و اگر بنا شود عمارات و ابنیه تاریخی مثل مساجد اصفهان و غیره هم ممنوع و موقوف به اجازه دیگری باشد دیگر پروانه فعلی موردی نخواهد داشت به عقیده وزارت داخله و وزارت معارف نقاطی را که مایل نیست از آنها عکس برداری شود باید صریحاً ذکر نمایند که در صورت لزوم در ظهر پروانه ها نوشته شود و یا اساساً این قید را مرتفع نمایند زیرا علاقه جهانگردان بیشتر به عکس برداری از آثار تاریخی است و صلاح نیست که وقت آنها در مرکز صرف تحصیل پروانه عکاسی شده علی الخصوص که بعضی اوقات ورود آنها مصادف با تعطیل عمومی ادارات می گردد و بسا می شود که عده ای از آنها از طریق جنوب که آثار تاریخی زیادی در معبر آنها واقع است وارد ایران شده و اگر عکاسی نقاط مذکور مستلزم تحصیل اجازه وزارت معارف در مرکز باشد این موضوع به کلی غیر عملی خواهد شد.

از طرف وزیر داخله
[امضا] همایون سیاح

[حاشیه]: به وزارت معارف در این زمینه نوشته بود قسمتهای مجاز را بگویید، غیر از آن ممنوع است.

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه،
اداره کل عتیقات، نمره ۳۱۷۹/۶۳۵۱۳، بتاريخ ۱۳۱۵/۱۱/۱۵ ش.

مقام ریاست وزرا به طوری که خاطر محترم مستحضر است دادن اجازه عکس برداری از ابنیه تاریخی از وظایف این وزارتخانه است به اشخاصی که مایلند از ابنیه های قدیمی

عکس برداری و یا طراحی و یا نقاشی نمایند اجازه مخصوص داده می شود که بتوانند منظور خود را عملی نمایند چنانکه چندی قبل پس از مذاکرات با اداره کل شهربانی مقرر گردید رونوشت کلیه اجازه نامه هایی که از طرف این وزارتخانه صادر می شود برای آگاهی اداره مذکور ارسال شود تا مراقبت کامل در این خصوص به عمل آید بر طبق گزارش بعضی از رؤسای معارف و اوقاف ایالات و ولایات اشخاصی برای پاره منظورها بدون تحصیل اجازه از این وزارتخانه و کسب نظر معارف محل مبادرت به عکس برداری می نمایند لذا نظر به اینکه این رویه ممکن است در آینده تولید مسؤولیتهایی نماید مستدعی است امر و مقرر فرمایند به حکام و ادارات مربوطه در ایالات و ولایات دستور صادر شود که از این به بعد از دادن اجازه عکس برداری به اشخاص بدون جلب نظر این وزارتخانه و یا نمایندگان آن در نقاط مختلفه کشور خودداری نمایند و از اشخاصی که بدون اجازه کتبی وزارت معارف مایلند عکس برداری و یا طراحی و یا نقاشی نمایند ممانعت شود.

وزیر معارف و اوقاف [امضا] علی اصغر حکمت
[مهر] وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه

مواد مستخرجه از مقررات عکس برداری

ماده ۱- هیچ کس حق برداشتن عکس در معابر و محلهای عمومی ندارد مگر اینکه قبلاً از شهربانی محل تحصیل اجازه نماید.

ماده ۲- برداشتن عکس از آنچه مربوط به منافیات عفت و فساد اخلاق عمومی و مخالف حیثیات کشوری است ممنوع است.

ماده ۴- برداشتن عکس از مواقع و استحکامات نظامی و نقاطی که دارای مستحفظین نظامی می باشد اکیداً ممنوع است.

ماده ۶- نقاط عبارت است از خیابانها - معابر -

عمارات - ابنیه تاریخی.

اشخاصی که قصد عکس برداری در اماکن متبرکه دارند قبلاً به شهربانی یا امنیه کلاتری محل مراجعه نمایند.

سند شماره ۷۳

تقاضای ارسال عکسهایی از آثار تاریخی و مناظر اصفهان

وزارت داخله، بلدیة اصفهان، شماره ۸۵۳۶ تاریخ ۱۳۱۴/۱۲/۱۴ ش.

حکومت اصفهان - در جواب مرقومه شماره ۱۳۸۸۴/۱۴/۱۲/۶ موضوع ارسال سواد مرقومه مره ۴۶۹ رئیس اداره تبلیغات و جلب سیاحان اجاع به تقاضای ارسال عکسهای مختلفی از آثار تاریخی و مناظر اصفهان با وضعیت حاضر آن معروض می‌دارد به طوری که تحقیق شده جدیداً عکس آنها را نگرفته‌اند و عکسهای موجوده هم غلب از پنج الی ده سال قبل برداشته شده اگر منظور همان عکسهای پیش باشد که چندی قبل به بوجوب معروضه شماره ۱۴/۸/۱۵۶۰۲۴ توسط عکاسخانه شمس اصفهان برای اداره تبلیغات و جلب سیاحان ارسال گردیده و اگر لازم است عکس جدید با وضعیت حاضر آنها برداشته شود لااقل پنجاه شیشه ۱۳×۱۸ سانتیمتر لازمست هر نیشه پانزده ریال قیمت خواهد داشت با شرط اینکه عین شیشه را با یک قطعه کاغذ چاپ شده عکاسی تسلیم نماید در این صورت هفتصد و پنجاه ریال اعتبار لازم دارد که در صورت تصویب اید در موقع تنظیم بودجه تامین گردد.

کفیل شهرداری اصفهان [امضا]

[حاشیه]: مراتب را تلگرافاً به اداره تبلیغات وزارت داخله اعلام و کسب تکلیف نماید.

سند شماره ۷۴

گزارش عکس برداری یک نفر خارجی از اماکن فردوس]

وزارت پست و تلگراف و تلفن، راپورت ۱۵/۲/۲۰ [ش ۱۳] فردوس.

بحمدالله امنیت حاصل امروز اول ظهر یک نفر خارجی که یک نفر مترجم هم همراه داشته با موتور سواری نمره ۷۷۱ گرمانشاه از طریق یزد وارد فردوس به مسجد جامع و امامزاده و بازار رفته عکسهایی گرفته است پس از گرفتن عکس که بعد [از] ظهر به طرف گناباد حرکت کرده است. ثانیاً آقای شهنام حکومت فارس که عایله‌شان در مشهد است و چندی [۱] است مریض هستند امروز شدت کرد دو مرتبه ضعف سختی نمود حالش خطرناک پرستاری هم ندارد. [محمد رفیع] نوایی

[حاشیه]: از وزارت داخله سؤال شود خارجی کی بوده؟

سند شماره ۷۵

[[اجازه عکس برداری به دکتر آکسل فون گراف آلمانی جهت استفاده در کتاب خود در مورد ایران]]

وزارت داخله، اداره تبلیغات و جلب سیاحان، نمره ج/۱۰۸۱۵/۲۴۸، بتاريخ ۱۳۱۵/۲/۲۹ ش.

ریاست وزرا - در جواب مرقومه نمره ۲۱۴۴ مورخه ۱۵/۲/۲۳ به عرض می‌رساند که شخص خارجی مذکور دکتر آکسل فون گراف آلمانی که چند ماه است وارد طهران شده و با توصیه وزرات امور خارجه برای تهیه کتاب مصوری که از ایران قصد تالیف دارد با تحصیل اجازه وزارت معارف و شهربانی مشغول برداشتن عکس و برای این منظور به نقاط مختلفه کشور مسافرت می‌نماید و

بنا به تقاضای وزارت امور خارجه به حکام و ولات دستور تسهیل مسافرت او داده شده است. از طرف وزیر داخله [امضا] همایون سیاح

سند شماره ۷۶

تقاضای فیلم برداری از کاخ گلستان و سعدآباد توسط شرکت کامپاسکس]

ریاست وزرا، شماره عمومی ۱۱۴۰۸، تاریخ ۱۳۱۶/۸/۸ ش.

معاون رئیس دربار سلطنتی - مسیو ساکیلی رئیس شرکت کامپاسکس تقاضا کرده است عکسی از قصر گلستان و قصر شهسوند (سعدآباد) به منظور فیلمی که از ایران تهیه می‌نمایند بردارد مراتب به عرض خاکپای مبارک همایونی رسید اجازه فرمودند البته دستور لازم به مأمورین صادر خواهید نمود هر وقت عکاس ساکیلی برای برداشتن عکس رجوع نمایند ممانعت نشود.

رئیس الوزرا

ریاست وزرا، شماره عمومی ۱۱۴۲۱، تاریخ ۱۳۱۶/۸/۸ ش.

اداره کل شهربانی - وزارت معارف - اداره کل فلاح - فرماندار اصفهان - فرماندار مازندران - فرماندار خوزستان - استاندار فارس - فرماندار کرمانشاهان - وزارت مالیه - ریاست دربار شاهنشاهی کنرسیوم کامپاسکس تقاضا کرده است که وسیله دو نفر مدیران شرکت فیلم بردار موسوم به اینکولف بوران تابع دانمارک دارای گذرنامه شماره ۹۱۷۳/۳۹ و اکسل لوکه که تابع دانمارک دارای گذرنامه شماره ۱۶۵/۱۹۳۳ فیلمی که موضوع عمده آن راه آهن ایران و سایر نقاطی که ذیلاً اشعار می‌شود بردارد.

صورت از روی تقاضانامه نوشته شود مراتب به عرض رسید اجازه فرمودند که

عکس برداشته شود بنابراین دستور فرمایید که در قسمت مربوط به آن (وزارتخانه - فرماندار - اداره استاندار) از برداشتن عکس توسط اشخاص نامبرده ممانعت به عمل نیایید. رئیس الوزراء

وزارت داخله، ایالت فارس، رونوشت نامه شهرداری شیراز، نمره ۹۰۶۴/۱۵۳۷، بتاريخ ۱۳۱۶/۹/۲۱ ش.

اداره استانداری جنوب - پاسخ شماره ۱۶/۸/۱۶-۹۷۴۴ (اینکرف لوسین) فیلم بردار دانمارکی که به معیت رسدبان ۲ جمشید نوروزی پایه در اداره کل شهربانی روز ۱۶/۹/۱۸ به شیراز وارد و در مهمانخانه سعدی و مسجد وکیل و اماکن متبرکه روز ۱۶/۹/۲۱ ساعت ده صبح به طرف اصفهان عزیمت نمودند.

رئیس شهربانی فارس پاسپار ۲ رونی رونوشت مطابق اصل است.

وزارت داخله، ایالت خوزستان، اهواز، شماره ۹۸۱۹، تاریخ ۱۳۱۶/۹/۲۷ ش. ریاست وزرا - عطف به امریه ۱۶/۸/۸-۱۱۴۲۱ به عرض می‌رساند که اشخاص نامبرده وارد و پس از برداشتن عکس مراجعت نموده‌اند کفیل فرماندار کل خوزستان دادرسی.

سند شماره ۷۷

[تقاضای فیلمبرداری بنگاه فیلمبرداری تم فیلم از مناظر ایران]

وزارت داخله، اداره تبلیغات و جلب سیاحان، شماره ج/۳۸۰۳۹/۴۳۲۲، بتاريخ ۱۸ / مردادماه / ۱۳۱۷

ریاست وزرا - طبق اطلاع رسیده به وزارت داخله بنگاه فیلمبرداری تم فیلم Tem-film که مرکز آن در لوزان است داوطلب است نماینده با وسایل کافی برای فیلمبرداری از مناظر دورنماها

و غیره به کشور شاهنشاهی اعزام نماید و تقاضا نموده است که چنانچه دولت شاهنشاهی درباره او تسهیلات لازمه از هر حیث فراهم می‌نماید مراتب به وسیله سفارت برن به او اطلاع داده شود که شروع به اقدام نماید البته خاطر مبارک عالی مستحضر است که این موضوع از لحاظ شناساندن کشور در خارجه و جلب جهانگردان فوق‌العاده مفید است بنابراین مستدعی است مقرر فرمایند با توجه به موضوع اخیر اجازه فرمایند بطوری که ضمن آیین‌نامه اخیر عکاسی و فیلمبرداری مقرر است تحت نظر نماینده شهربانی و اداره جلب سیاحان منظور فوق انجام شود.

بجای وزیر داخله

سند شماره ۷۸

[ترجمه روزنامه الاهرام چاپ قاهره راجع به عکسبرداری جهانگردان خارجی در ایران]
وزارت امور خارجه، گزارش ژنرال قنصلگری شاهنشاهی ایران در فلسطین، شماره ۱۰۳۹، مورخه ۱۳۱۷/۶/۶

وزارت امور خارجه - روزنامه الاهرام چاپ قاهره در تاریخ ۲۵ اوت، خبری در تحت عنوان «السیاح فی ایران والتصویر» می‌نویسد که ترجمه و قطعه روزنامه پیوست تقدیم می‌گردد. در آخر این خبر اشاره شده است بدین مضمون که اگر کسی بخواهد معابد و اماکن تاریخی ایران را عکس بردارد باید قبلاً از وزارت معارف اجازه تحصیل کند والا جهانگردان در ایران زندانی خواهند شد.

به عقیده بنده نشر چنین خبری در جراید خارجه موثرترین وسیله‌ایست برای رم دادم سیاحان خارجی از مسافرت به ایران. شکی نیست مقررات قانونی دولت را باید مسافری و سیاحان رعایت نمایند لیکن طریق آگاه ساختن

سیاحان خارجه همان است که مأمورین دولت شاهنشاهی در خارجه هنگام صدور ویزا ورقه‌ای که حاوی مقررات عکس‌برداری است به آنها می‌دهند به علاوه ممکن است به مأمورین سرحدی هم دستور داده که در موقع ورود سیاحان به ایران هما ورقه مقررات را مکرر تسلیم به سیاحان داده و آنان را به جریان این کار حالی کند. وانگهی در هیچ‌یک از کشورهای دنیا به جرم عکس انداختن اماکن تاریخی کسی را به زندان نمی‌اندازند فقط عکس انداختن استحکامات و مواقع جنگی مورد تعقیب و مواخذه واقع می‌شود و اگر در عین بازجویی ثابت شد که عکس‌انداز قصد جاسوسی نداشته او را معاف والا به مجازاتهای مقرر می‌رسانند.

و در هر حال اعلان اینکه جهانگرد ایران به سبب انداختن عکس به زندان خواهد رفت بدترین تبلیغی است برای جلب سیاحان به ایران اگر مقتضی بدانند به سفارت شاهنشاهی و سایر مأمورین مقرر فرمایند که در آتیه رعایت این نکات را بنمایند حسب‌الوظیفه مراتب به عرض رسید.

وزارت امور خارجه، [مربوط به سال ۱۳۱۷ ش.]

جهانگردی و عکس‌برداری در ایران
جهانگرد در ایران نمی‌تواند عکس‌برداری کند بدون اینکه اجازه مخصوصی از اداره شهربانی برای عکس‌برداری از عمارتهای عمومی، باغچه‌ها - بندرها - کشتیا - کارخانجات - مسجدها - جاهای تاریخی - و خیابانها بگیرد. برای عکس برداشتن جاهای تاریخی اجازه شهربانی کافی نبوده بلکه اجازه وزارت معارف هم ضروری است والا جهانگرد را به زندان می‌برند.

سند شماره ۷۹

[چاپ کتاب مصوری از مناظر ایران جهت ارائه به سیاحان]

ریاست وزراء، شماره ۸۸۶۲، بتاريخ ۱۳۱۸/۷/۱۶

ریاست دفتر مخصوص شاهنشاهی - وزارت کشور برای تهیه کتاب مصوری از مناظر کشور ایران نظیر کتابی که سال گذشته ترکها به منظور جلب سیاحان خارجه و شناساندن کشور خود منتشر می نمایند اقدام اینک وزارت نام برده گزارش می دهد برای چاپ پنج هزار جلد کتاب مزبور که دارای دو یست برگ با عکسهای مناظر ایران خواهد بود رئیس اداره جلب سیاحان و تبلیغات وزارت کشور که برای معالجه به اروپا رفته شود با چاپخانه (والدهایم ابرل) در وین مذاکره نموده و چاپخانه مزبور پیشنهاد کرده است با نهایت نظافت و دقت از قرار جلدی ۷ مارک چاپ کتاب را به عده بگیرد در صورتی که امسال این کتاب را که برای معرفی کشور در خارجه بسیار مفید خواهد بود اجازه فرمایند. اقدام لازم نمود. این نکته را هم به عرض می رساند اگرچه چاپ این کتاب ۳۵۰۰ هزار مارک هزینه دارد قسمتی از آن در اروپا به ارز فروخته خواهد شد تعدادی هم در ایران به فروش خواهد رفت.

نخست وزیر [امضا]

نمره ۱۳۱۷/۷/۱۷/۴۶۳۹

جناب آقای نخست وزیر - نامه شماره ۸۸۶۲ به عرض پیشگاه همایون شاهنشاهی رسید مقرر فرمودند تهیه همچو کتابی برای معرفی کشور اساساً بد نیست لکن باید قبلاً به عرض پیشگاه مبارک برسد که این کتاب چطور تهیه شده و عکسهای مناظر از چه قبیل است و در کتاب چه مطالب و بیاناتی مندرج است بعد از ملاحظه عکسها و اطلاع مطالب مندرج تفکیک معین

خواهد شد.

رئیس دفتر مخصوص شاهنشاهی

[حاشیه]: به وزارت داخله ابلاغ شود قبلاً عکسها را تهیه فرمایند پس از آنکه به عرض رسید اقدام به چاپ کتاب بشود.

سند شماره ۸۰

[نصب نمره و علامت راهنمایی و رانندگی^{۴۵}]
وزارت داخله، نمره عمومی ۱۲۰۰۵، تاریخ خروج ۱۳۱۳/۳/۷، فوری است.

مقام منبع ریاست وزراء عظام دامت شوکت - عطف به مرقومه نمره ۱۲۲۱-۱۳۱۳/۳/۲ تصدیق می دهد: در موضوع قرارداد بین المللی اتومبیل رانی^{۴۶} جلسات عدیده ای در سال ۱۳۱۰ با حضور نمایندگان وزارتخانه های خارجه و داخله و طرق و اداره نظمیة تشکیل و نسبت به شرایط و مقررات آن موافقت حاصل شده بود اینک استحضاراً معروض می دارد که به طور کلی برای انجام شرایط قرارداد مذکور دو تعهد ناشی می شود که اولی مربوط به وزارت جلیله طرق در قسمت نصب علامات راهنما [یی] است که در همان موقع در پاره نقاط معمول و مجری گردیده و تعهد دومی مربوط به اداره تشکیلات نظمیة است که در این موضوع در ۷ دی ماه ۱۳۱۱ کمیسیونی در وزارت داخله تشکیل و بالتلیجه نظامنامه تأمین عبور و مرور تهیه و تدوین شده که فعلاً نیز مجری و از روی همان رفتار می شود و حتی در نتیجه سوء تفاهمی که برای کارکنان وقت اداره نظمیة از مفاد قرارداد فوق الذکر حاصل شده بود نمره پلاک اتومبیل های داخله مملکت را به شکل بیضی و اضافه نمودن حروف "IR" که (فقط برای موادی که اتومبیل باید از مملکت خارج شده و در سایر ممالک سیر نماید اختصاص دارد) تغییر داده و در واقع در آن موقع به وسیله این اقدام

خواسته از کلیه مقررات آن قرارداد را اجرا کرده باشند. بنابراین برای تصویب قرارداد مزبور به هیچ وجه مانعی در بین نبوده و اشکالی متصور نیست زیرا به طوری که ملاحظه می فرمایند مقررات قرارداد مذکور در سهم ادارات طرق و نظمیة عملاً در حال حاضر به موقع اجرا گذارده شده است و اینک با تقدیم مواد مراسلاتی که بین وزارتین امور خارجه و مالیه راجع به تسهیل ورود دو نفر سیاح آلمانی که در نظر دارند با اتومبیل شخصی خود به ایران مسافرت نمایند خاطر مبارک را مستحضر می دارد در صورتی که لایحه قرارداد بین المللی اتومبیل رانی از تصویب مجلس شورای ملی بگذرد رفع این اشکال و سایر موانع دیگر خواهد گردید.

[امضا] غلامحسین ابتهاج

وزارت داخله، اداره تبلیغات و جلب سیاحان، نمره ۸۳۷۰ مورخه ۱۳۱۳/۱۲/۱۵
وزارت جلیله داخله - سراسله نمره (۱۸۵۶/ج/۶۹۱۸۳) راجع به لزوم تشکیل هیاتی برای اجرای عملیات مربوطه به قرارداد بین المللی اتومبیل رانی وصول یافت جواباً اعلام می شود که این اقدام محتاج به تصویب دولت نیست هر نوع مقتضی می دانید اقدام فرمایید.

محمدعلی فروغی - ریاست الوزراء

سند شماره ۸۱

[تهیه گواهینامه بین المللی^{۴۷}]

کانون جهانگردی ایران، عنوان تلگرافی، تور ایران، نمره ۳۷۳ [تاریخ] ۱۳۱۴/۸/۲۵ [۱۳ ش].
وزارت داخله - نظر به این که دولت ایران قرارداد اتومبیل رانی منعقد پاریس به تاریخ ۱۹۲۶م (۱۳۰۵. ش) را امضا نموده و بالتلیجه عهده دار اجرای قرارداد مزبور می باشد اینک که می بایستی بعضی اوراق از قبیل تصدیق نامه

بین‌المللی اتومبیل و جواز بین‌المللی رانندگی که جزو مقررات قرارداد مزبور است توسط دولت تهیه و در دسترس اعضا را کانون جهانگردی ایران گذارده شود متمنی است مقرر فرمایید در طبع و تهیه اوراق مزبوره اقدام لازم معمول گردد در خاتمه زحمت می‌دهد از قرار تحقیقی که به عمل آمده بعضی مطایع در پاریس و لندن این‌گونه سفارشات را از پاره دول می‌پذیرند. بنابراین ممکن است توسط سفارت شاهنشاهی لندن و پاریس با مطایع مزبوره مذاکرات لازم برای طبع اوراق مورد بحث به عمل آید.

[امضا] غلامحسین ابتهاج منشی کانون

[حاشیه]: به وزارت خارجه بنویسید از سفارت لندن - پاریس و قاهره سوال کنند که در کجا و به چه قیمت به طبع می‌رسانند و موافقت آنها در استعمال این اوراق جلب کنند. ۸/۲۵

سند شماره ۸۲

[پرسشنامه اتحادیه بین‌المللی بروکسل نسبت به مقررات رفت و آمد اتومبیل‌های جهانگردان با توجه به جنگ جهانی دوم]

وزارت داخله، اداره کل امور کشور - اداره سیاسی، تاریخ تحریر ۱۳۱۸/۱۰/۲۲ ش.

گزارش به مقام وزارت - اتحادیه بین‌المللی جهانگردی به‌طور بخشنامه به مناسبت اوضاع فعلی دنیا پرسشهایی نموده که ترجمه فارسی آنها عیناً برای استحضار خاطر عالی درج می‌گردد.

۱- آیا در امور رفت و آمد اتومبیل‌های جهانگردان در داخله به‌وسیله تصمیمات قانونی یا شهربانی تغییراتی داده شده است یا خیر؟

۲- آیا اتومبیل‌های خارجی که وارد کشور می‌شوند ممکن است به‌وسیله مقامات قانونی یا نظامی ضبط و توقیف شوند؟

۳- از بنزین آیا ممکن است به‌طور عادی

استفاده کرد؟ و در بهای آن و روغن اتومبیل تغییرات زیادی داده نشده است؟

۴- رفت و آمد با راه‌آنها آیا به‌طور طبیعی صورت می‌گیرد و یا اینکه در رفت و آمد مسافرین تجدیدی قایل شده‌اند و اوقات حرکت قطار تعیین و منتشر شده و شمرده می‌شوند یا خیر؟

۵- چه تعلیمات و سفارشات مخصوصی در مواقعی که مقتضی نماید می‌بایستی به کارمندان اتحادیه که عازم کشور شما می‌باشند داده شود و از لحاظ مواد غذایی و آذوقه چه احتیاطهایی و در چه مواقعی بایستی بنمایند؟ در خاتمه پاسخهایی را در چند کشور اروپایی از قبیل بلژیک و دانمارک به آن پرسشها داده‌اند در زیر بخشنامه درج نموده و متذکر شده است و مجمع ملی راه‌آنها فراتسه اطلاع داده که به استانداران و فرمانداران اختیار داده شده است برگهای استفاده از بنزین به صاحبان اتومبیل‌های کشورهای متحده یا بی‌طرف که به‌طور موقت وارد فرانسه می‌شوند داده شوند.

ضمناً اتحادیه نامبرده درخواست کرده است که در اولین زمان ممکن به آن پرسشها پاسخ داده شود و به تضمین اداره کل امور کشور مقتضی است این مسأله در کمیسیونی که قریباً به منظور بررسی و اظهار نظر برای امتداد راه بین‌المللی لندن - اسلامبول هندوستان تشکیل می‌شود مورد بررسی قرار گیرد و بنابراین مراتب معروض گردید تا چنانچه اجازه و تصویب فرمایند به وزارتخانه‌های مربوط اطلاع داده شود تا به نمایندگان اختیار بررسی در این مورد راهم می‌دهد و الا هر قسم امر و مقرر فرمایند از همان قرار اقدام شود.

حشمتی

[امضا] ۱۳۱۸/۱۰/۲۳

رئیس اداره سیاسی

[امضا] ۱۳۱۸/۱۰/۲۴

کفیل اداره کل امور کشور
[امضا] ۱۳۱۸/۱۰/۲۴

سند شماره ۸۳

[علائم اتومبیل‌های تحت قیمومت انگلستان]

وزارت داخله، اداره تبلیغات و جلب سیاحان، نمره اداری ج ۱۷۶، تاریخ ثبت ۱۳۱۵/۲/۱۷ ش.
اداره کل شهربانی - کانون جهانگردی ایران - به موجب اطلاع واصله از سفارت شاهنشاهی پاریس؛ وزارت خارجه فراتسه اطلاع داده است که دولت انگلستان تصمیم نموده قرارداد بین‌المللی اتومبیل‌رانی مورخ ۲۴ آوریل ۱۹۲۶ م (۴ اردیبهشت ۱۳۰۵ ش) را در نیجریه و کامرون و سیرالئون کشورهای مستملکه تحت‌الحمایت و تحت قیمومت انگلستان اجرا نماید و طبق ماده (۵) این قرارداد برای نیجریه و کامرون ۴۸ حروف Wan و برای سیرالئون wal به عنوان علامات متمیزه اختیار شده است. اجرای قرارداد مزبور در نقاط مورد مذاکره از ۱۴ مارس ۱۹۳۷ (۲۳ اسفند ۱۳۱۵ ش) خواهد بود.

از طرف وزیر داخله امضا [غلامحسین ابتهاج]

[حاشیه]: امضای همایون سیاح

سند شماره ۸۴

[تعمین علامت اتومبیل‌های ایران]

وزارت امور خارجه، اداره چهارم سیاسی، پاریس، نمره ۴۷۴۰۷، تاریخ ۱۳/۱۱/۲۲ [ش ۱۴].
سفارت شاهنشاهی ایران - عطف به مشروحه مورخه ۳ بهمن ۱۳ نمره ۳۳۰۰ نسخه مصدق قرارداد بین‌المللی اتومبیل‌رانی لفارسال می‌شود که تسلیم دولت فرانسه نموده تاریخ تسلیم را تلگرافاً اطلاع دهید لازم است در موقع تسلیم نسخه مصدق از دولت فرانسه تقاضا کنید که در ضمن اعلام تاریخ تسلیم نسخه مصدق ایران به

دول امضاء کنندگان قرارداد مزبور این نکته را نیز تصریح کند که به جای علامت PR که در ضمیمه C قید شده علامت IR از طرف دولت شاهنشاهی معین شده و ۳۱ دولت از دول امضاء کنند قرارداد مزبور این تغییر علامت را به رسمیت شناخته‌اند. در نسخه مصدق همان متن قرارداد بین‌المللی است بدون ضمانت زیرا در موقع تقدیم قرارداد به مجلس شورای ملی از طرف وزارت جلیله داخله فقط متن قرارداد بدون ضمانت آن بوده است ولی این مسئله لطمه به تصویب ایران وارد نمی‌آورد. در خاتمه متذکر می‌شود این‌که تلگرافاً خواسته شده بود که یک نسخه از قرارداد بین‌المللی اتومبیل‌رانی ارسال دارند برای این بود که نسخه مصدق تهیه شده و محتاج به ماشین کسردن نشویم ولی آن سفارت شاهنشاهی در عوض ارسال نسخه از قرارداد مجموعه مربوطه به کلیه امور اتومبیل‌رانی را ایفاء داشته بودید که مقصود ما را انجام نداد.

وزیر امور خارجه
سواد مراسله فوق برای اطلاع وزرات جلیله داخله ارسال می‌شود.
از طرف وزیر امور خارجه - [امضا] علی سهیلی

پانویس‌ها

- ۱- دهخدا، علی‌اکبر، لغتنامه، ج ۱۵، دانشگاه تهران، ۱۳۲۶، ص ۱۷۶.
- ۲- ماهنامه فرهنگی - اجتماعی مرکز تحقیقات و مطالعات ایرانگردی و جهانگردی، سال اول، شماره اول، ص ۶.
- ۳- سعدی، کلیات.
- ۴- ماهنامه فرهنگی، همان، ص ۶.
- ۵- همان، ص ۵.
- ۶- همان، ص ۵.
- ۷- همان، ص ۶.
- ۸- ایرانشهر، ج دوم، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۴۳، ص ۱۲۵۱.
- ۹- معین، محمد، فرهنگ معین، ج ۵، تهران: امیرکبیر، ۱۳۷۱، ص ۳۵۸.

- ۱۰- ایرانشهر، همان.
- ۱۱- دائرةالمعارف بزرگ اسلامی، ج ۳، تهران: مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی، ۱۳۶۹، ص ۱۲۰.
- ۱۲- ر.ک به سفرنامه دیالانوا در زمان قاجار، ترجمه همایون فره‌وشی، تهران: کتابفروشی خیام، چاپ دوم، ۱۳۶۱.
- ۱۳- ر.ک، سفرنامه ژنرال سرپرسی سایکس، ترجمه حسین سعادت نوری، تهران لوحه، چاپ اول، ۱۳۶۳.
- ۱۴- ایرانشهر، همان، ص ۱۵۳۲.
- ۱۵- صفایی ابراهیم، رضاشاه و تحولات فرهنگی ایران، تهران: وزارت فرهنگ و هنر: بی‌تا، ص ۵۲.
- ۱۶- محمدحسن، زکی، تاریخ صنایع ایران بعد از اسلام، ترجمه محمدعلی خلیلی، تهران: اقبال، ۱۳۶۶، ص ۶.
- ۱۷- ر.ک، فهرست بناهای تاریخی و اماکن باستانی ایران، تنظیم و نگارش نصرت‌الله مشکوتی، تهران: سازمان ملی حفاظت آثار باستانی ایران، ۱۳۴۹.
- ۱۸- ایرانشهر، همان، ص ۱۵۳۳.
- ۱۹- همان، ص ۱۵۳۵.
- ۲۰- محمود جم.
- ۲۱- علی سهیلی.
- ۲۲- دکتر احمد متین‌دفتری.
- ۲۳- فرج‌الله بهرامی.
- ۲۴- دکتر محمد سجادی.
- ۲۵- صفحه اول سند موجود نیست و برگ دوم فاقد تاریخ است.
- ۲۶- یوموت.
- ۲۷- طهران.
- ۲۸- در سند دیگر در مورد قریه وسج می‌نویسد «قریه وسج که اسم دفتری آن نورآباد است و در سرحد خمسه و ساوج واقع شده و متعلق به حکومت خمسه می‌باشد» سند شماره ۷۱۰۰۱-۴۳۳۶.
- ۲۹- نام سابق زنجان.
- ۳۰- سال میمون.
- ۳۱- اشمیت، اریش Schmidt, Erich دکتر اریش اشمیت استاد ایران‌شناس و مدیر موزه دانشگاه فیلادلفی و موزه صنایع مستظرفه بوستن و مکتشف آثار باستانی و مدیر حفاری خرابه ری که در سنوات اخیر در خرابه‌های مذکور نزدیکی چشمه علی و جاهای دیگر اکتشافی زیاد نموده که اغلب مربوط به
- دوره پادشاهان سلسله ساسانی و زمان پیش از اسلام و ادوار بعد از آن است که به دوره پادشاه سلاجقه و دیگران نیز راجع می‌شود:
- اشمیت در خواندن خطوط قدیمی ایران و خط فارسی و عربی و کوفی و نسخ تسلطی داشت و علاوه بر کارهای نامبرده، او با هیأت علمی کاوش خرابه‌های تخت جمشید و لرستان همراه بوده و در اکتشافات آن حدود دستگیری نموده. دکتر اشمیت کتابی بنام حفاریات تپه حصار دامغان که تحت عنوان Tepe Hissar Excavation at Damghan نوشته. سحاب، ابوالقاسم، فرهنگ خاورشناسان، چاپ دوم، تهران، انتشارات موسسه جغرافیایی و کارتوگرافی سحاب. ۲۵۳۶، ص ۳۱۳.
- ۳۲- University
- ۳۳- دلفان delfan یکی از بخشهای شهرستان خرم‌آباد که در شمال غربی آن شهرستان واقع است و در مغرب آن رودخانه سمیره و گاماسب جریان دارد.
- ۳۴- ماکان Macan استاد خاورشناس قرن نوزدهم کتاب شاهنامه فردوسی را در هندوستان به چاپ رساند.
- سحاب، ابوالقاسم، همان، ص ۲۳۷.
- ۳۵- تا سال ۱۳۴۹ فقط امامزاده یحیی‌بن زید ثبت شده است.
- ۳۶- آرتور اپهام پوپ Arthur Upham Pope خاورشناس متخصص صنایع اسلامی در هنرستان شیکاگو که از ایران‌شناسان معروف به‌شمار می‌رود.
- وی در دانشگاه براون دکرا ل و هاروارد آمریکا تحصیل کرد و در زمان جنگ وارد نظام شد در سال ۱۹۲۶م / ۱۳۰۵ش در نمایشگاه فیلادلفی از طرف ایران ماموریت یافت و در کنگره‌های بین‌المللی صنایع مستظرفه در سالهای ۱۹۲۶م، ۱۹۳۱م / ۱۳۱۰ش لندن، ۱۹۳۲م / ۱۳۱۱ش لندن شرکت داشت، وی در کمیته بین‌المللی صنایع ایران عنوان منشی‌گری داشت و شش کتاب به‌عنوان A Survey of Persian Art در مورد آثار صنایع مستظرفه ایران به چاپ رساند.
- پوپ در ۱۲ شهریور ۱۳۴۸ش درگذشت و بنابر وصیتش در اصفهان به خاک سپرده شده. آثار به‌جای مانده از وی علاوه بر کتاب مذکور: قابلهای قدیم شرقی، مقدمه‌ای بر هنر ایران، شاهکارهای هنر ایران، مصاحب، غلامحسین، دایرةالمعارف فارسی، جلد اول، تهران، انتشارات فرانکلین، ۱۳۴۵، ص ۵۶۱. پوپ، آ، معماری ایران، ترجمه غلامحسین

صدوری افشار، چاپ دوم، تهران، انتشارات فرهنگیان، ۱۳۷۰، ص اول.

حالت، ابوالقاسم، همان، ص ۲۸۱.
۳۷-راحت.

۳۸- هرتسفلد (Hertzfeld (Ernest) مستشرق و ایران‌شناس آلمانی (۱۸۷۹-۱۹۴۷م) بر زبانهای قدیم ایران و تاریخ ایران باستان، عراق و اسلام احاطه داشت و حدود ۱۹۰ کتاب و رساله و مقاله مربوط به تاریخ و زبان و ادیان ایران، کلد، عیلام قدیم و اسلام نوشت کتیبه‌های تخت‌جمشید را خواند و کتابی به نام «ایران و مشرق قدیم» و کتاب دیگری درباره «زرتشت و دنیای عهد او» را نوشت.

۳۹- ساییده شده.

۴۰- رقمی نوشته نشده.

۴۱- کوروش اولین پادشاه سردودمان هخامنشیان

در اوایل قرن هفتم قبل از میلاد حکومت محلی خود را در پارس بنیان نهاد و تا سال ۵۳۰ قبل از میلاد پس از ۲۹ سال سلطنت درگذشت و در پاسارگاد به خاک سپرده شد پس از وی کمبوجیه که در بابل حکومت داشت به سلطنت رسید وی پس از سرکوبی بعضی از قبایل که در نتیجه درگذشت کوروش سر بطغیان برداشته بودند در سال ۵۲۶ قبل از میلاد از طریق فلسطین به مصر لشکرکشی کرد و پس از تصرف آنجا و قرطاجنه (تونس) به مصر بازگشت و در سال ۵۲۲ قبل از میلاد فوت کرد و بعد از وی داریوش بزرگ برادرزاده کمبوجیه به مدت ۳۶ سال سلطنت کرد و پس از فوت داریوش پسرش خشایار شاه به سلطنت رسید وی پس از یک جنگ سخت با یونانیان در محلی به نام ترموپیل بر آنان پیروز و آتن را در سال ۴۸۰ قبل از میلاد تصرف کرد وی پس از یک نبرد دریایی در دریای سالامین مجبور به عقب نشینی شد سپس به تجهیز قوا پرداخت و یک سال بعد از واقعه سالامین در محلی به نام پلاته با یونانیان روبرو و هر دو طرف پس از دادن تلفات زیاد به قلمرو حکومت خود برگشتند و در سال ۴۶۵ قبل از میلاد به دست نفر از ملازمان خود به قتل رسید؛ بعد از اردشیر پسرش خشایار پس از فرونشاندن شورشهای محلی بستن معاهده سیمون با یونان به تخت نشست و اردشیر در سال ۴۲۴ قبل از میلاد درگذشت و بعد از او خشایار دوم پس از چهل و پنج روز سلطنت بدست برادرش سفدیان به قتل رسید و سفد نیز بعد از شش ماه و نیم معزول و به قتل رسید و داریوش دوم زمام

امور را بدست گرفت و در جنگ اسپارتیها و آتنی‌ها به کمک اسپارتیها رفت وی نیز پس از بیست سال حکومت در سال ۴۰۴ قبل از میلاد درگذشت و پس از او ارشک یا اردشیر دوم تا سال ۳۵۸ قبل از میلاد و پسرش اردشیر سوم و بعد ارشک به مدت دو سال (۳۳۶ قبل از میلاد) و بعد از فوت ارشک سوم یکی از نوه‌های داریوش دوم به نام داریوش سوم به سلطنت رسید وی از سپاه اسکندر مقدونی که در سال ۳۳۴ قبل از میلاد از داردانیل گذشته و به ایران حمله ور شده بود و پس از شکست در محلی به نام ایسوس و حوالی دجله به دامغان عقب‌نشینی کرد و در سال ۳۳۰ قبل از میلاد بدست والی باختر به قتل رسید و حکومت هخامنشیان منقرض شد.

کیانی، بهمن، نشریه داخلی بانک رهنی ایران، سال ۱۳۵۳، ص ۴۲ تا ۵۲.

۴۲- متاع، کالا.

۴۳- ژرژگی بویچ آقابکف متولد ۱۸۹۶م از ارامنه ترکستان، پس از خدمت در ارتش سرخ، از سال ۱۹۲۰ به سازمان «چکا» پیوست و مامور خدمت در شهر «کاترین بورگ» گردید وی پس از آنکه سازمان «چگا» تبدیل به «ک. پ. نو» شد. در خلال ماموریتهای خود در شهرهای شوروی، افغانستان و ایران [بار اول به عنوان بازرس کل تجارت شوروی در ایران] از اوت ۱۹۲۶ تا ژانویه ۱۹۲۷ و بار دوم به عنوان وابسته سفارت شوروی در تهران از آوریل ۱۹۲۷ تا اوت ۱۹۲۸ به ایران آمد.

آقابکف، خاطرات آقابکف، ترجمه دکتر حسین ابوترابیان، تهران، انتشارات پیام، ۱۳۵۷، ص ۳.
۴۴- سند مربوط به سال ۱۳۱۴ ش.

۴۵- تغییر نمره اتومبیل‌ها طی یک صورت مجلس با عضویت آقایان ذیل در دفتر شعبه وسایل نقلیه تشکیل پس از مطالعه و مذاکرات لازمه تصمیمات ذیل را اتخاذ کردند:

غلامحسین ابتهاج رئیس اداره استخدام وزارت داخله

نایب سرهنگ عیسی اسکندری

غلامحسین معزی کفیل اداره اقامت

سرگرد مصطفی نقدی افسر ارتش

اسمعیل عضو وزارت مالیه

یاور عبدالله اشرفی

یاور فتح‌الله بهنام

ناصر انشا متخصص فنی

۱- نظمیته شهرهای ذیل حق نمره دادن اتومبیل‌ها را خواهند داشت (سایر شهرها در صورت داشتن اتومبیل بخواهند نمره نمایند باید به نزدیکترین شهری که مجاز است اتومبیل نمره نماید مراجعه کنند).

۲- طهران - شاهی [قائم‌شهر] - مشهد - اهواز - کرمانشاهان - رشت - تبریز - شیراز - اصفهان - همدان.

۳- زمینه نمرات بشرح ذیل خواهد بود.
۲- نمره اتومبیل‌ها به قطر ۲ میلیمتر از آهن سیاه عرض طول نمره برجسته عرض میلیمتر

۳- دربار طلایی - ارتش شاهنشاهی زرد - نمایندگان سیاسی قرمز سیر - نظمیته سربی - شخصی سفید - کرایه سیاه.

۴- علامت مشخصه شهرهایی که نمره می‌کنند بشرح ذیل است و باید علامت در سمت چپ نمره گذاشته شود.

طهران ط - شاهی ش - مشهد م - اهواز ح - کرمانشاهان ک - رشت ر - تبریز ع - شیرازی - اصفهان ص - همدان ه -

۵- نمرات باید در هر شهر از نمره ۱ شروع ولی رقمی باشد - تا موقعی که نمرات به عدد هزار نرسیده برای این که ۴ رقمی باشد در سمت چپ صفر اضافه می‌شود.

مثلاً نمره ۱۵ طهران باید بدین ترتیب نوشته شود - (ط - ۰۱۵) -

۴۶- قانون اجازه الحاق ایران به قرارداد بین‌المللی اتومبیل‌رانی در تاریخ سوم دی ماه یکهزار و سیصد و سیزده شمسی به تصویب مجلس رسید و در پانزدهم همین ماه و سال به امضای رضاشاه رسید.

۴۷- ترجمه روزنامه رادیکال ماریسی در مورد سیر تطور گواهینامه رانندگی

پس از آن‌که وسایل نقلیه جدید یعنی دوچرخه و بعد اتومبیل قدم به عرضه ظهور گذاشتند اولیای امور که عادتاً مخالف ترقیات می‌باشند تحمیلاتی را که تا آن موقع برای سایر وسایط نقلیه وجود نداشت برای آنها قایل گردیدند در پاریس برای عبور و مرور دوچرخه‌ها شروع به تقاضای جواز شهربانی شده و بعد این الزام در مورد ماشینهای موتوری که اولین آنها به قوه بخار حرکت می‌کرد سخت تر شد چند نفر از مأمورین شهربانی به تعقیب جریان امر پرداخته به طوری که آمده بوله به تحصیل اجازه رانندگی در جاده‌های ایالت سارت به وسیله مامور شهربانی آنجا

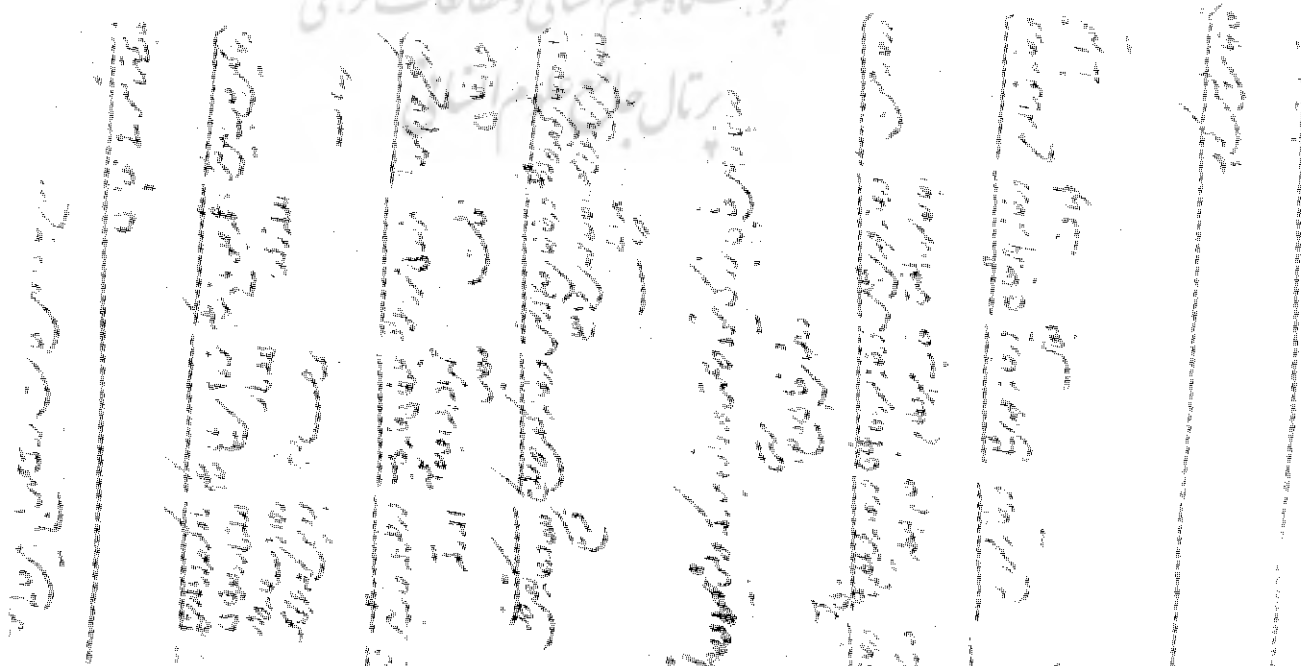
قدم نموده و با اجازه‌های دیگری نیز به طرف پاریس
 ر بعد هم به جنوب فرانسه حرکت کرده قدیمی‌ترین
 مالک اجازه رانندگی (لوئی پات دسوپال) است که از
 ماه نوامبر ۱۸۸۷م [آذر ۱۲۶۶ ش] این ورقه را جهت
 سه‌چرخه بخاری خود (دیون بوتن) (Dioun
 Bouton) در دست داشته است ولی از طرفی نیز جای
 تعجب است که ژورژ بوتن (Georges Bouton)
 قدیمی‌ترین راننده وسایط نقلیه موتوری که فعلاً در
 پد حیات می‌باشد به دریافت جواز خود فقط در
 ۱۹۰۲م [۱۲۸۲ ش] اقدام نموده و حال آن‌که شروع به
 رانندگی وی از سال ۱۸۸۳م [۱۲۶۲ ش] بوده و در کلیه
 سابقه‌های اولیه اتومبیل‌رانی شرکت داشته است و
 علت این است که این الزام جهت راننده به وسیله قانون
 نعمیم حاصل نموده یعنی به وسیله فرمان وزارتی در
 بورخه مارس ۱۸۹۹ [۱۲۷۸ ش] که در تمام فرانسه
 مورد اجرا یافته و متدرجاً در سایر کشورها نفوذ
 نموده است تسلیم جواز موقوف به یک آزمایش نظری
 عملی است مقصود از نظری و قوف کامل به قانون
 معروف راه و تفسیر آن می‌باشد که همکار ما آقای
 ریکو رئیس کلوب اتومبیل‌رانی وزر وضع نموده و
 در آن موقع به طرز یک نوع تعلیماتی که اصول
 موافقت و حسن تفاهم بین رانندگان را تعیین
 می‌نماید نگارش یافته است تعلیمات مزبوره با حسن
 نظر تلقی گردیده به رسمیت شناخته شد ولی برخی
 غیراتی که در متن آن به عمل آمد از محسنات آن
 کاسته و ما عموم قدام از قبیل بودری دوسونیه و پول
 و سو و شارل فارو از مدت مدیدی آرزو مندیم که

توضیح و تسهیلی در مورد متن این تعلیمات به عمل
 آید تا اصول مسلمه و ضروری مربوط به عبور و
 مرور به وضوح و تشخیص پیوندد. یکی از اولین
 اجرائیات جواز رانندگی در مورد موتوسیکل بوده
 زیرا باید در نظر داشت که در زمان صدور فرامین
 ۱۰۰۰۰ موتوسیکلت - دوچرخه یا سه‌چرخه
 موتوری در مقابل ۲۲۵۰ درشکه یا وسایط نقلیه
 چهارچرخه در فرانسه موجود بوده است.

موتوسیکلتهای با یا بدون سبد قطعاً جانشین
 سه‌چرخه قدیم که خیلی بندرت یافت می‌شود
 گردیده و در این جا استفسار به عمل آمد که آیا باید
 کماکان برای موتوسیکلت جواز رانندگی خواسته
 شود؟ جواب من در این خصوص به طور وضوح
 منفی بود. جز به علل بودجه آزمایش رانندگی در مورد
 رانندگان موتوسیکلت بی‌فایده و غیرمنطقی است و
 برای این‌که این آزمایش موثر واقع گردد مفتش لزوماً
 می‌بایستی در عقب راننده قرار گیرد تا بتواند نسبت به
 عملیات او بازرسی و قضاوت نماید پس آزمایش
 مورد نداشته لیکن وقوف و آگاهی کامل به قانون راه
 در آموزشگاه و کارخانه جهت عموم اجباری شده
 است و این قانون بشدتی که گاه نتایج آن مستحسن و
 ضروری است فقط در مورد رانندگان اتومبیل‌ها اجرا
 گردیده است. آیا عادتاً دیده شده است که یک راننده
 ارابه یا حیوانات یا یک نفر پیاده و خلاصه یکی از
 ترددکنندگان معمولی جاده‌ها که راننده اتومبیل نیستند
 به علت تخلفاتی که روزانه نسبت به نظامنامه رانندگی
 مرتکب می‌شوند مورد تعقیب واقع شوند؟ و با این

احوال چه صدمات و حوادثی را نسبت به خود یا
 راننده اتومبیل که مراقب است از اصطکاک یا از مانعی
 که غفلتاً رخ می‌نماید دوری جوید متوجه می‌نمایند.
 حال نظری به ورقه جواز معطوف داریم - بکرات
 گفته و باز هم اظهار می‌دارم که ورقه مزبور ناقص
 است اولاً - این ورقه باید بین‌المللی بوده یعنی
 به عوض (جواز بین‌المللی رانندگی) معروف که در
 بعضی از کشورها مانند آلمان و ایتالیا و سویس به کار
 نمی‌رود استعمال شود. ثانیاً تکمیل تر شده کلیشه
 نامطلوب فعلی آن محذوف و دو قطعه عکس یکی
 تمام رخ و دیگری نیم‌رخ که گوش هم پیدا باشد از
 روی اصول علمی توسط عکاسان قابل برداشته و
 روی ورقه نصب شود تا تمام علائم دارنده ورقه
 هویدا و در صورت لزوم موارد خلافی او هم قید
 گردد هر سه سال یا چهار سال ورقه مزبور باید تجدید
 شده و در تمام کشورهایی که جزو انجمن اتومبیل
 کلوب می‌باشند به منزله یک ورقه هویت مسلم به کار
 رفته و تقریباً به عوض یا المثنی گذرنامه محسوب
 گردد.

۴۸ - نیجریه در سال ۱۹۶۰م/۱۳۳۹ ش و کامرون
 در ۱۹۶۱م/۱۳۴۰ ش استقلال یافتند.
 معین، محمد، فرهنگ فارسی، جلد ششم، چاپ
 هشتم، تهران، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۷۱، ص ص
 ۲۱۶۶، ۱۵۲۸.

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه

اداره معارف و اوقاف حوزه استهبان

دائرة

شماره ۴۸۹-۳۰

تاریخ حواصت مهمم بنام استهبان

حوزه اطلاع معارف و صنایع مستظرفه استهبان

تاریخ ۱۳۰۹/۱۰/۱۰

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

تاریخ ۱۳۱۱/۱۱/۱۱

شماره ۱۷۹۴۴

۹۷

دفتر

وزارت معارف و اوقاف

دائرة

تاریخ حواصت مهمم بنام استهبان

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

موضوع: درخواست معارف مستظرفه

دائرة: دفتر هیات
شماره: ۲۳۴۹۰/۴۸۵
تاریخ: ۱۷/۱۲/۷۳
مهره: ۲۷۱۷۳

وزارت تربیت

اداره فرهنگ استان

۱۳۹۸
۲۱/۱۲/۷۳

مختار
اعلی رابع

چون در تفسیر اول اخفند در حالی که به پسران سدی ابروی و نوزاد
یا لویسکی به نوزاد سدی عورتی و نوزاد سدی -
فرهنگستان ایران در موضوع علمی و طبیی بنیاد فراموشی سخنرانی
بمحل خواهد آمد خواه استحضات در روز تا امروز ساعت ۹ و نیم بعد از
ظهر در قباله فرهنگستان سدی حضور به سر رسانند

رئیس اداره فرهنگ شهرستان اصفهان - حسینعلی حسینی

ارزنده کرامت و محبت
دعای خیر و برکت در راه

بسم الله الرحمن الرحیم
۱۳۲۸
۱۷/۱۲/۷۳

شماره: ۲۲۵۹/۸۹۹
تاریخ: ۱۷/۱۲/۷۳

وزارت فرهنگ و امور اسلامی

اداره باستان شناسی

تاریخ

وزارت داخله

مشرایکه با قاری دنگر نسبت رئیس هیئت علمی تخت جمشید اجازه داده شده است که برای
گمان زمان از نقطه نظر حفاری علمی به لرستان، بین رانشاهان و طیلان و خرمین برود لهذا
شمس استغفر فریادش به امروزی، پرونده در محل مهرور دستور صادر شود که نسبت به - بخت
مهرور که مرکب است از آقایان
دانش آموخته
با قاری
مهندس
دانشجوی
لیون

با پاسان و نتیجه مغاز قیام آئین وصله و نمره و بیشتر بازرسی اداره باستان شناسی تمام آقای میثوی
در خدمت حضورت همراهی و مساعدت لازم بعمل آید.

مهرور کرامت و محبت

۱۳۲۸-۴۰۴
۱۷/۱۲

۷۴۹
۱۷/۱۲/۷۳

تاریخ: ۱۳۹۲/۱۱/۱۵

شماره: ۲۴۹۲۹/۱۳۹۲
تاریخ: ۱۳۹۲/۱۱/۱۵

وزارت داخله

اداره شهرسازی

رست و راه

اداره: ...

دایره: ...

موضوع: ...

تاریخ: ...

شماره پرونده: ۱۳۹۲۰۲۰۰

تاریخ ثبت: ۱۳۹۲/۱۱/۱۵

موضوع: ...

تاریخ: ۱۳۹۲/۱۱/۱۵

۱۳۹۲/۱۱/۱۵

۱۳۹۲/۱۱/۱۵

۱۳۹۲/۱۱/۱۵

تاریخ: ۱۳۹۲/۱۱/۱۵

تاریخ: ۱۳۹۲/۱۱/۱۵

تاریخ: ۱۳۹۲/۱۱/۱۵

این سند به موجب این سند ...

تاریخ: ۱۳۹۲/۱۱/۱۵

تاریخ ۲۹ کبدر ۱۳۸۷
شماره ۹۰۴۰ ضمیمه نخستین شماره

وزارت داخله
ایالت فارس

اداره فرهنگ و تفریح
دائرة

وزارت فرهنگ - اداره فرهنگ و تفریح فارس
بیت تکوین شماره ۳۰ تاریخ ۲۰ آبان ۱۳۸۷
موضوع: تعیین کمیته اداری و فرهنگی
دائرة فرهنگ و تفریح فارس
بموجب این نامه به منظور تعیین کمیته اداری و فرهنگی
دائرة فرهنگ و تفریح فارس و تعیین اعضای آن
تاریخ ۲۰ آبان ۱۳۸۷
در استناد گذارنده سفارشی و غیر سفارشی
به این مقام

۱۵۷۶
۱۷۲۱۶

وزارت داخله
اداره تعلیمات متوسطه

شماره ۹۸۳

بموجب این نامه به منظور تعیین کمیته اداری و فرهنگی
دائرة تعلیمات متوسطه فارس و تعیین اعضای آن
تاریخ ۲۰ آبان ۱۳۸۷
در استناد گذارنده سفارشی و غیر سفارشی
به این مقام

۱۳۸۷
۱۷۲۱۶

شماره ۴۰۸ ماه ۱۳۸۳

کمیته تعلیمات

تاریخ ۲۰ آبان ۱۳۸۷
در استناد گذارنده سفارشی و غیر سفارشی
به این مقام

Médaille d'Or
1897

Adresse Télégraphique
Badal-Téhéran
Code: A. B. C. 5me edit.

Commission & Représentation
pour l'Importation & l'Exportation de tous Articles

Jean V^o Badal

Telephone No 46

Téhéran, le 9 Août 1909

عزای شریفه آنکه ز طرف حضرت صاحب ابواب هم بنده نبود و قبول دارم از طرف

آنکه بنده در تاریخ ۲۵ اسفند در آنجا بودم در آن وقت در آنجا بودم

در طرف سمت راست ششم سواله انهم از طرف سمت راست بعد کسب آن که

که آنجا بنده حضرت صاحب ابواب

آنکه در آنجا بودم و از آنجا بودم که در آنجا بودم

آنکه تمام خرج حضرت بنده در آنجا بودم که در آنجا بودم

برای آنکه در آنجا بودم که در آنجا بودم

حضرت بنده در آنجا بودم که در آنجا بودم

برای آنکه در آنجا بودم که در آنجا بودم
 که در آنجا بودم که در آنجا بودم
 که در آنجا بودم که در آنجا بودم
 که در آنجا بودم که در آنجا بودم
 که در آنجا بودم که در آنجا بودم
 که در آنجا بودم که در آنجا بودم
 که در آنجا بودم که در آنجا بودم
 که در آنجا بودم که در آنجا بودم

ADMINISTRATION DES DOUANES

اداره گمرکات

وزارت معنویات

۱۹ دسامبر ۱۹۲۰ = ۲۷ مرداد ۱۳۳۹

۵۴۹۵

شماره ۲

در جناب دربر محترم فرزند من این دودره رسیده و در ضمن رایج تعاقبی
 هیئت امین فرزند که بر وی استخراج شماره زودیه گمرکات داشته اند در
 بر این دودره در دودره مذکور که کمی می خوردی است و عمده که بر تعاقب است با درجه
 در زمینه گمرکات ف بوده است. در این بر این دودره در ضمن تعاقب در این
 نظر به لایحه در این زمینه هیئت و محضر حاضرین است که این دودره در این
 امراض ناشی دست کاری شود و در این دودره در ضمن خود هر شد عقیده این دودره
 آن بود که مسترد در دودره در این تعاقبی هیئت در این دودره
 سید تک بری هر دودره در این دودره در این تعاقبی دودره در این دودره
 در تعاقب این دودره فرزند من بوده است بر حسب دودره در این دودره
 در این سید می است و چنانچه در این دودره در این دودره در این دودره

model No. 110

وزارت معنویات
 در جناب دربر محترم
 وزارت معنویات
 شماره ۲

روزنامه ستاره اوقاف
شماره ۲۶۸
تاریخ ۱۳۲۹
شماره ۴۱۹۷

(از ادب و جلیله و فانی تا دایره لوجستان)

شماره ۲۶۸ تاریخ ۲۴ شهریور سنه ۱۳۲۹

حضرت میرزا حسن آشتیانی

تا آنکه است چو مردم بی ابر است کینه دست خود را بر او نهاده و در وقت غم و اندوه
بصبر اینها نشسته و در صورتی که غمناکند و در وقت غمناکی است در وقت غمناکی
با آنکه مردم بی ابر است در وقت غمناکی است در وقت غمناکی است در وقت غمناکی
در وقت غمناکی است در وقت غمناکی است در وقت غمناکی است در وقت غمناکی
اینک با قوت است میسر شود هر چه در دست است در وقت غمناکی است در وقت غمناکی
در وقت غمناکی است در وقت غمناکی است در وقت غمناکی است در وقت غمناکی
میفرودم و با آنکه هر چه در دست است در وقت غمناکی است در وقت غمناکی
بسی روز میفرودم و با آنکه هر چه در دست است در وقت غمناکی است در وقت غمناکی
میفرودم و با آنکه هر چه در دست است در وقت غمناکی است در وقت غمناکی
در وقت غمناکی است در وقت غمناکی است در وقت غمناکی است در وقت غمناکی
هوای غمناکی است در وقت غمناکی است در وقت غمناکی است در وقت غمناکی
اوقاف مکتب ایران مکتب گدیز

بسم الله الرحمن الرحیم
الحمد لله رب العالمین
والصلاة والسلام على سيدنا محمد
والآله الطيبين الطاهرين
أجمعين
بسم الله الرحمن الرحیم
الحمد لله رب العالمین
والصلاة والسلام على سيدنا محمد
والآله الطيبين الطاهرين
أجمعين
بسم الله الرحمن الرحیم
الحمد لله رب العالمین
والصلاة والسلام على سيدنا محمد
والآله الطيبين الطاهرين
أجمعين